OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ REKABET STİLLERİ, KAYGI DÜZEYLERİ VE EBEVEYNLERİNİN EBEVEYN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Songül YILDIZ

2023

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temel Eğitim Anabilim Dalı

Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ REKABET STİLLERİ, KAYGI DÜZEYLERİ VE EBEVEYNLERİNİN EBEVEYN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Songül YILDIZ

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2023

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ REKABET STİLLERİ, KAYGI DÜZEYLERİ VE EBEVEYNLERİNİN EBEVEYN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PRESCHOOLER'S COMPETITION STYLES, ANXIETY LEVELS AND THEIR PARENTS' PARENTAL ATTITUDES

Songül YILDIZ

Doç. Dr. Ramazan SAK

Yüksek Lisans Tezi

Bu çalışma Van YYÜ Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından SYL-2022-10331 No'lu proje olarak desteklenmiştir.

Van, 2023

ONAY SAYFASI

Songül YILDIZ tarafından, Doç. Dr. Ramazan SAK danışmanlığında hazırlanan "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri, Kaygı Düzeyleri ve Ebeveynlerinin Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı bu çalışma, 31/05/2023 tarihinde Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 12/05/2023 tarihli ve 2023/26-16 sayılı kararı ile Doç. Dr. Eşref NAS başkanlığında, Doç. Dr. Ramazan SAK ve Doç. Dr. İkbal Tuba ŞAHİN SAK Jüri Üyeliğinde oluşturulan Tez Savunma Jürisi huzurunda savunularak Jüri tarafından Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili hükümleri kapsamında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

UYGUNDUR

……

Prof. Dr. Fuat TANHAN

Enstitü Müdürü

Öz

Bu araştırmanın amacı okul öncesi eğitime devam eden çocukların rekabet stilleri, kaygı düzeyleri ve ebeveynlerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini Van ili merkez ilçelerinde (İpekyolu, Tuşba ve Edremit) bulunan 400 okul öncesi dönem çocuğu ve onların ebeveynleri oluşturmaktadır. Tarama yönteminde hazırlanan araştırmada demografik verilere ulaşmak için "Demografik Bilgi Formu", ebeveyn tutumlarını ölçmek için "Ebeveyn Tutum Ölçeği", çocukların rekabet stillerini ölçmek için "Okul Öncesi Rekabet Ölçeği" ve çocukların kaygı düzeylerini ortaya koymak için de "Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçeklerden ve bilgi formundan elde edilen bilgiler SPSS-26 paket programına aktarılarak değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde, Bağımsız Örneklemler İçin t-Testi, Tek yönlü varyans analizi ve Pearson Momentler Çarpımı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, okul öncesi dönem çocuklarının göreve yönelik rekabet stili ile yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma kaygı bozukluğu, özgül fobi kaygı bozukluğu ve toplam kaygı bozukluğu arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Başkalarına odaklı rekabet stili ile ayrılma kaygı bozukluğu alt boyutunda negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stili ile özgül fobi kaygı bozukluğu ve toplam kaygı bozukluğu arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Demokratik ebeveynlik tutumu ile toplumsal kaygı alt boyutu ve toplam kaygı bozukluğu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ebeveynlerin otoriter ve aşırı koruyucu ebeveynlik tutumları ile toplumsal kaygı bozukluğu, yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma kaygı bozukluğu, özgül fobi kaygı bozukluğu ve toplam kaygı bozukluğu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. İzin verici ebeveynlik tutumu ile kaygı ölçeğinin hiçbir alt boyutu ve ölçeğin genel kaygı toplamı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Demokratik ebeveynlik tutumu ile göreve yönelik rekabet stili arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: ebeveyn tutumları, kaygı düzeyleri, rekabet stilleri, okul öncesi.

Abstract

The aim of this study is to investigate the relationship between preschooler's competition styles, anxiety levels and their parents' parental attitudes. The sample of the research consists of 400 preschool children and their parents living in the central districts of Van (İpekyolu, Tuşba and Edremit). In this survey research, "Demographic Information Form" was used to collect demographic data, "Parenting Attitude Scale" to measure parental attitudes, "Preschool Competitiveness Questionnaire" to evaluate preschool children's competition styles, and "Anxiety Scale for Preschool Children" to reveal children's anxiety levels. The data obtained from the scales and the information form was transferred to the SPSS-26 package program to analyze. In the analysis of the data, Independent Samples t-Test, One-way Analysis of Variance (ANOVA), and The Pearson Product Moment Correlation were used. At the end of the analysis, a significant negative relationship was found between the task-oriented competition style of preschool children and generalized anxiety disorder, separation anxiety disorder, specific phobia anxiety disorder, and total anxiety disorder. A negative significant relationship was also found in the other-referenced competition and separation anxiety disorder sub-dimension. A negative significant correlation was found between the maintenance of dominance hierarchy style and specific phobia anxiety disorder, and total anxiety disorder. A negative and significant relationship was found between democratic parenting attitude and social anxiety sub-dimension, and total anxiety disorder. A positive and significant relationship was found between parents' authoritarian and overprotective parenting attitudes and social anxiety disorder, generalized anxiety disorder, separation anxiety disorder, specific phobia anxiety disorder, and total anxiety disorder. There was no significant relationship between permissive parenting attitude and any of the sub-dimensions of the anxiety scale, and total of the anxiety scale. A positive and significant relationship was found between democratic parenting attitude and task-oriented competition style.

Keywords: parental attitudes, anxiety levels, competitive styles, preschool.

Teşekkür

Lisans eğitimime başladığım ilk günden itibaren tecrübelerinden ve bilgilerinden yararlandığım, yüksek lisans eğitimime başladığım andan itibaren her konuda desteğini gördüğüm, birlikte çalıştığımız için bana kendimi çok şanslı hissettiren, çalışmalarımı sabırla ve titizlikle inceleyerek olumlu katkılarda bulunan ve beni sürekli yüreklendiren kıymetli danışmanım, hocam Doç. Dr. Ramazan SAK'a teşekkür ve minnetlerimi sunuyorum.

Tez savunma jürimde bulunarak çalışmama değerli katkılar sunan ve önerilerinden faydalandığım Doç. Dr. İkbal Tuba ŞAHİN SAK ve Dr. Öğr. Üyesi Eşref NAS'a teşekkür ederim.

Lisans eğitimimden bu yana derslerime giren, tecrübelerinden, bilgilerinden faydalandığım, kapılarını çaldığımda güler yüz ve hoşgörü ile beni karşılayan kıymetli hocalarım Doç. Dr. İkbal Tuba Şahin SAK, Doç. Dr. Sibel ATLI, Dr. Öğr. Üyesi Necdet TAŞKIN, Öğr. Gör. Nurşen OSMANOĞLU, Doç. Dr. Servet KARDEŞ ve Doç. Dr. Asiye PARLAK RAKAP'a teşekkür ediyorum.

Tez projemi destekleyen Van YYÜ Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'ne desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Tezimi hazırlarken bana yardımcı olan tüm meslektaşlarıma, ebeveynlere ve çocuklara teşekkür ediyorum.

Hayatta karşılaştığım tüm zorluk ve mutluluklarda yanımda olan, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen babam, abilerim ve canım ablama teşekkür ediyorum.

Bu uzun ve zorlu süreçte desteğini her zaman yanımda hissettiğim, bana inanan, güç veren, sevgi ve özveri ile destekleyen en yakın arkadaşım, sevgili eşim Emrah YILDIZ'a çok teşekkür ediyorum.

“Babaanneme ve Anneme”

İçindekiler

Öz i
Abstract ii
Teşekkür iii
Tablolar Dizini viii
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini xi
Bölüm 1 Giriş 1
Problem Durumu 1
Araştırmanın Amacı ve Önemi 6
Araştırma Problemi 8
Sayıltılar 9
Sınırlılıklar 9
Tanımlar 10
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar 11
Rekabetin Tanımı ve Özellikleri 11
Rekabeti Açıklayan Yaklaşımlar 12
Okul Öncesi Dönemde Rekabet 13
Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri 14
Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stillerini Etkileyen Faktörler 15
Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişiminde Rekabetin Önemi 17
Kaygı (Anksiyete) 18
Kaygı ile Korku Arasındaki Fark 20
Kaygının Belirtileri ve Nedenleri 20
Kaygı ile İlgili Kuramsal Açıklamalar 21
Okul Öncesi Dönemde Kaygı ve Kaygı Bozuklukları 23
Okul Öncesi Dönemde Kaygı Türleri 23

Ebeveyn Tutumları 26
Ebeveyn Tutumlarının Sınıflandırılması 27
Ebeveyn Tutumlarının Önemi 30
Ebeveyn Tutumlarını Etkileyen Faktörler 30
Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Rekabet Konusunda Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar 31
Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Rekabet Konusunda Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar 34
Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Kaygı Konusunda Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar 36
Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Kaygı Konusunda Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar 39
Okul Öncesi Dönem Ebeveyn Tutumları ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar 41
Okul Öncesi Dönem Ebeveyn Tutumları ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar 52
Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri, Kaygı Düzeyleri ve Ebeveyn Tutumları ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar 55
Bölüm 3 Yöntem 56
Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 56
Veri Toplama Süreci 58
Veri Toplama Araçları 59
Verilerin Analizi 61
Bölüm 4 Bulgular ve Yorum 63
Ebeveyn Tutumlarına İlişkin Bulgular 63
Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarına İlişkin Bulgular 75
Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stillerine İlişkin Bulgular 90
Bölüm 5 104

Sonuç, Tartışma ve Öneriler 104
Sonuçlar 104
Tartışma 111
Öneriler 122
Kaynaklar 124
EK-A: Etik Komisyonu Onay Bildirimi 142
..... 142
EK-B: Etik Beyanı 143
EK-C: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu 144

Tablolar Dizini

Tablo 1 *Çalışmanın Katılımcılarına Ait Demografik Bilgiler* 57
Tablo 2 *Verinin Normalliğine İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri*..... 62
Tablo 3 *Ebeveynlik Tutumları* 63
Tablo 4 *Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Cinsiyetlerine Göre t-Testi Sonuçları*…….63
Tablo 5 *Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Aile Tiplerine Göre t-Testi Sonuçları*…….64
Tablo 6 *Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Yaşanılan Ev Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları* 65
Tablo 7 *Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuğun Cinsiyetine Göre t-Testi Sonuçları* 66
Tablo 8 *Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuğun Okul Öncesi Eğitim Alma Süresine Göre t-Testi Sonuçları* 66
Tablo 9 *Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Annenin Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları* 67
Tablo 10 *Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Babanın Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları* 68
Tablo 11 *Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları* 69
Tablo 12 *Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları* 70
Tablo 13 *Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuk Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları* 71
Tablo 14 *Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuğun Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları* 73
Tablo 15 *Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuğun Doğum Sırasına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları* 74
Tablo 16 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygıları* 75
Tablo 17 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarının Aile Tiplerine Göre t-Testi Sonuçları* 76

Tablo 18 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarının Yaşanılan Ev Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları* 76
Tablo 19 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarının Cinsiyetlerine Göre t-Testi Sonuçları* 77
Tablo 20 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarının Okul Öncesi Eğitim Alma Süresine Göre t-Testi Sonuçları* 77
Tablo 21 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarının Annenin Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları* 78
Tablo 22 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarının Babanın Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları* 79
Tablo 23 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*..... 81
Tablo 24 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*..... 83
Tablo 25 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarının Çocuk Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları* 85
Tablo 26 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarının Yaşlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları* 87
Tablo 27 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygıları Doğum Sıralarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları* 88
Aşağıda yer alan Tablo 28'de çalışmaya katılan okul öncesi dönem çocuklarının Okul Öncesi Rekabet Ölçeği'nden aldıkları ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır..... 90
Tablo 28 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri* 90
Tablo 29 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Aile Tiplerine Göre t-Testi Sonuçları* 91
Tablo 30 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Yaşanılan Ev Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları*..... 91
Tablo 31 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Cinsiyetlerine Göre t-Testi Sonuçları* 92
Tablo 32 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Okul Öncesi Eğitim Alma Sürelerine Göre t-Testi Sonuçları* 93

Tablo 33 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Annenin Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları* 93
Tablo 34 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Babalarının Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları* 94
Tablo 35 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Annenin Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları* 95
Tablo 36 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Babanın Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları* 96
Tablo 37 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Ailedeki Çocuk Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları* 97
Tablo 38 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Yaşlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları* 98
Tablo 39 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Çocuğun Doğum Sırasına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları* 98
Tablo 40 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları* 100
Tablo 41 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygı Düzeyleri İle Ebeveynlerinin Ebeveynlik Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları*……...101
Tablo 42 *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri İle Ebeveynlerinin Ebeveynlik Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları*……...102

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

ETÖ: Ebeveyn Tutum Ölçeği

PAS: Preschool Anxiety Scale-Okul Öncesi Rekabet Ölçeği

ORÖ: Okul Öncesi Rekabet Ölçeği

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences

Bölüm 1
Giriş

Araştırmanın bu bölümünde ilk olarak araştırma konusu ile ilgili problem durumu üzerinde durulmuştur. Sonrasında araştırmanın amacı ve önemi ele alınmıştır. Bunun yanında araştırmanın probleminden söz edilmiş ve son olarak da araştırmayla ilgili sayıltılar, sınırlılıklar ve tanımlar ortaya koyulmuştur.

Problem Durumu

Bireyin doğumundan itibaren hayatının tüm gelişim aşamalarında kritik dönemler bulunmaktadır. Bu kritik dönemler sırasıyla 0-3 yaş ve 3-6 yaş olarak kabul edilmektedir. Bu dönemin kritik olarak nitelendirilmesinin sebebi, çocukların temel alışkanlıklarının ve becerilerinin başlangıcının bu dönemlerde oluşturulmaya çalışılması olarak gösterilmektedir (Aydın ve ark.,2012).

Bireyin yaşamında gelişiminin en hızlı olduğu dönem, okul öncesi eğitimi de kapsayan erken çocukluk dönemidir (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2009). Okul öncesi dönem olarak kabul edilen 0-6 yaş aralığı çocuğun hayatının temelini oluşturmakta ve kişiliğini şekillendirmektedir. Okul öncesi dönemde çocukların bilişsel yetenekleri ve öğrenme hızlarının çok yüksek düzeyde olduğu belirtilmektedir (Arı vd., 2006). Gelecek nesillerin hem ruhsal olarak hem de bedensel olarak sağlıklı bireyler olabilmelerinin temeli önce ailede daha sonra okul öncesi eğitim kurumlarında atılmaktadır. Bu sebeple bir çocuğun erken çocukluk döneminde aldığı eğitim çocuğun sonraki eğitim yaşantısını önemli şekilde etkilemektedir. Okul öncesi eğitim, çocukların kişisel özelliklerinin dikkate alınarak uyarıcı bakımından zengin bir çevrenin sağlandığı, toplumun kültürel normlarının dikkate alınarak yetiştirildiği ve ilkokul yıllarına hazırlandığı temel eğitim sürecidir (Kanbay-Ak vd., 2016).

Yapılan çalışmalar, okul öncesi dönemde verilen eğitimin kalitesinin önemli olduğunu ve okul öncesi eğitimin çocukların gelişiminde uzun vadeli etkileri olduğunu göstermektedir. Erken çocukluk dönemi birçok uzman tarafından çocukların sosyal, kişilik ve zekâ gelişimleri açısından önemli bulunmaktadır (Yavuzer, 2003). Okul öncesi dönemde kaliteli bir eğitim alan çocukların diğer çocuklara göre ileriki akademik hayatlarında daha başarılı

oldukları daha önceki çalışmalarla ortaya koyulmuş olup bu çocukların bilişsel, fiziksel, dil ve sosyal-duygusal gelişim yönünden de okul öncesi eğitim almayan çocuklara kıyasla ileride oldukları belirlenmiştir (Arı vd., 2006). Bu sebeple okul öncesi dönemde eğitimin kalitesi ve bu eğitimi etkileyen her türlü faktör önem arz etmektedir.

Okul öncesi eğitimin kalitesini etkileyen unsurlardan biri de ailedir. Çocukların dünyaya geldikleri andan itibaren hayatlarının sonuna kadar etkisini sürdüren faktörlerden biri olan aileler, çocukların gelişiminde önemli yer tutmaktadır. Özellikle okul öncesi dönemde çocukların, ebeveynleriyle geliştirecekleri duygusal bağların, onların ilerleyen yaşlarında nasıl bireyler olacaklarını önemli derecede belirlediği düşünülmektedir. Ayrıca ebeveynler çocuklarının ilk öğretmenleri olarak kabul edilmekte ve ebeveynlerin gündelik hayatta çocuklarının araştırmalarına, çevreleriyle etkin iletişim kurmalarına ve gözlemlediklerini taklit yoluyla öğrenmelerine fırsatlar oluşturmaları gerektiği vurgulanmaktadır (Gürşimşek, 2002).

Çocukların sorumluluk ve özdenetim sahibi, düşünce ve duygularını ortaya koyabilen, yaratıcı, yapıcı, sosyal becerileri gelişmiş ve insan ilişkilerinde başarılı bireyler olarak yetişebilmelerinin, ebeveynlerin doğdukları andan itibaren onlarla kuracakları sağlıklı bağlar ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (Çağdaş, 2002). Ancak her ebeveynin çocuklarına karşı sergilediği tutum farklı olabilmektedir. Ebeveynler bazı çocuklarını daha çok sevebilmekte, bazılarına daha çok hoşgörü gösterebilmekte, bazılarına baskı yapabilmekte ve bazılarını istenmeyen birey olarak görebilmektedir. Ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri bu farklı tutumlar, çocukların hem sosyal hem de kişilik gelişiminde farklılıklara sebep olabilmektedir (Yavuzer, 2019).

Ebeveyn tutumu kavramı, ebeveynlerin çocuklarına yönelik olarak ortaya koydukları davranış ve tutumların bütünü olarak tanımlanmaktadır. Anne ve babaların çocuklarının gelişiminde etkili olabilecek şekilde bireylere, nesnelere, çevrelere ve olaylara, olumlu ya da olumsuz bir şekilde tepki verme durumu olarak da tanımlanan anne-baba tutumları hem eğitim bilimleri hem de psikoloji bilimi açısından önemli bulunmaktadır (Alisinanoğlu, 2003). Ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar, çocukların psikolojik ve fiziksel olarak sağlıklı bir gelişim

göstermelerinde önemli bir rol oynamaktadır. Ebeveynlerin değer yargıları, davranış ve tutumları çocuklara yansımaktadır (Sümer vd., 2010). Çocuk yürümeye başladıktan sonra ebeveynlerinden bağımsız hareket etmek istemekte ve çevresindeki bireylerle etkileşime geçmeye başlamaktadır. Bu dönemde sergilenen baskıcı bir ebeveyn tutumu, çocukta kaygıya sebep olmakta ve ebeveynlerine karşı saldırgan davranışlar sergilemesine neden olmaktadır. Ayrıca aşırı koruyucu ebeveyn tutumları çocuğun özerk bir birey olmasına, özgüven duygusunun gelişimine ve yeterlilik sahibi bir birey olmasına engel olmaktadır (Anlıak, 2004). Dolayısıyla ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları bebeklikten itibaren büyük öneme sahiptir. Ebeveynlerin sergiledikleri tutumları belirleyen birçok değişken bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir: Çocuğun yaşı, cinsiyeti, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ve ebeveynler arasındaki ilişki (Çağdaş ve Seçer, 2004).

Bu alanda çalışan araştırmacılar tarafından ebeveyn tutumları ile ilgili ortaya konan birçok sınıflandırma bulunmaktadır. Alanyazında farklı araştırmalardaki anne-baba tutumlarının sınıflandırılması konusunda karşılaştırma yapılmıştır. Bu karşılaştırmalar neticesinde bu araştırmada ebeveyn tutumlarının demokratik tutum, otoriter tutum, izin verici tutum ve aşırı koruyucu tutum şeklinde dört başlıkta ele alınmasına karar verilmiştir.

Okul öncesi dönemde ebeveynlerin çocukların yaşamlarında meydana gelen durumlara karşı sergiledikleri tutumlar çocukların kaygı hissetmesine sebep olabilmektedir. Bu durumlardan olumsuz etkilenen okul öncesi dönem çocuklarında çekingenlik, korku ve saldırganlık gibi olumsuz duygu ve davranışlar gözlenebilmektedir (Sirkeci, 2017). Kaygı kavramı “anxiety” sözcüğünün dilimize çevrilmesi ile Türkçeye kazandırılmıştır. Kaygı, en yaygın anlamıyla insanların yaşamlarının belirli bir kısmında hissettikleri rahatsızlık veren duygu olarak ifade edilebilir (Koç, 2014). Kaygı duygusunun düzeyinin normal seviyede olması bireyi harekete geçirmede motive edici bir araç olarak görülebilir (Demirsu, 2018).

Bazı anne-babalar çocuklarına sorumluluk vermekten kaçınırlar çünkü bu sorumlulukların çocuklarına zarar verebileceğini düşünürler. Sergilenen bu aşırı korumacı tutum, çocukların sürekli bir yetişkin desteği aramalarına ve kaygı davranışı oluşturmalarına sebep olabilmektedir. Bunun neticesinde ise çocuklar

ebeveynlerinin onlardan beklentileri ile kendi yapmak istedikleri arasında ikilemler yaşamaktadırlar (Çağdaş ve Seçer, 2004).

Anne ve babalar çocuklarında kaygıya neyin sebep olduğunu merak ederler. Genel anlamda ebeveynler kaygının genetik ve kendi davranışlarından dolayı ortaya çıktığını düşünmektedirler. Ancak bir tek öge değil birden fazla ögenin bir araya gelmesi ile kaygı ortaya çıkabilmektedir. Bu ögeler kalıtım, ebeveynlik stili ve travmatik olaylar şeklinde sıralanabilir (Chansky, 2004; 2009). Buna göre kaygı düzeyleri ebeveynlik stillerinden etkilenmektedir.

Kaygı duygusu her çocukta farklı şekilde gelişebilir. Çocuklarda, sosyal kaygı, saplantılı zorlanma bozuklukları, ayrılma kaygısı, özgül fobi gibi kaygı bozuklukları görülebilir. Okul öncesi dönem çocuklarında en sık görülen kaygı türleri sosyal kaygı ve ayrılma kaygısı bozukluklarıdır. Kaygı duygusu çocuğun kişilik gelişiminde ve öğrenmesinde de etkilidir. Öğrenme güçlüğüne sahip olan çocuklarda kaygı bozukluklarının ipuçları ile karşı karşıya gelinebilmektedir. Ayrıca kaygı duygusu çocukların öğrenmeye dair sorunlarını artırmakta ve bu sorunlara çözüm bulmalarına da engel olmaktadır (Yorgancı, 2006).

Çocukların bütün gelişim alanlarında büyük öneme sahip olan kaygı duygusunun araştırılması önemlidir. Çocuklarda en sık görülen psikolojik problemlerin başında kaygı bozuklukları gelmektedir (Güler, 2016). Günümüz çocukları için bu kadar önemli olan kaygı kavramının araştırmalara konu edinilmesi kaçınılmazdır. Çağımızın çok sık karşılaşılan, güncel sorunlarından biri haline gelen kaygı konusunun çocuklardaki etkileri noktasında öğretmenlerin ve ailelerin bilinçlenmesi önemlidir.

Okul öncesi dönem çocukları için önem arz eden bir diğer konu ise rekabet stilleridir. Çağımızın eğitim camiasında ve toplumlarında rekabet kavramı pekişmektedir ve rekabet duygusu aynı amaca yönelik çalışanlar için bazen dezavantaj olarak görülebilmektedir. Rekabet kültürünün popüler olması, değişik düşüncelere açıklık, başka bireylerin haklarına duyarlı olma ve farklı olana da saygı duyma özelliklerini barındıran bir neslin ihtiyacını doğurmaktadır (Kargı, 2016). Rekabet davranışı çocuklarda kendiliğinden ortaya çıkan, kişisel özelliklerine ve çevreleriyle yaşadıkları etkileşime bağlı olarak gelişebilen insanî bir durumdur. Bu açıdan bu davranış, çocukların doğuştan getirdikleri bir özellik

olarak kabul edilebilir ve hayatlarının her aşamasında kendini geliştirme noktasında çocukları başarılı olmaya sevk eden önemli bir motivasyon kaynağı olarak görülebilir (Bülbül ve Akkaynak, 2021).

Rekabet davranışı okul öncesi dönemdeki çocuklarda da görülebilmektedir (Sönmez, 2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyalleşme aşamalarında görülebilen rekabetçi davranışlar pozitif ise çocukların başarılı olma isteklerini heyecan uyandırıcı bir şekilde desteklemektedir (Sheridan ve Williams, 2006). Rekabet davranışı çocuklar ve kardeşleri arasında da ortaya çıkabilmektedir. Annesini kardeşiyle paylaşmak istemeyen çocuk, annesi için daha önemli bir birey olma noktasında kardeşiyle yarış halinde olabilmektedir. Bu durumu bazen aileler de destekleyip çocukların kişiliklerinde olumsuz durumlara sebep olabilmektedirler. Özellikle anne ve babaların ilgi ve sevgilerini elde etme noktasında rekabete girmek zorunda kalan çocukların güvensiz ve yalnız hissettikleri bilinmektedir (Özensel, 2004).

20. yüzyılın başından bu yana ebeveynlerin daha az çocuk sahibi olma fikirleri de rekabet davranışını ele alırken dikkat edilmesi gereken bir noktadır. Ailedeki çocuk sayısında azalma olması ile her bir çocuğa düşen ilgi ve maddi yatırım miktarı artış göstermekte ve bu durum da anne-babaların çocukları üzerinden meydana getirdikleri tatmin olma hissini arttırmaktadır (Gray, 2014). Rekabet davranışı tarih boyunca insanların günlük hayatlarının bütün boyutlarında görülmüştür. Buna göre okul öncesi dönemdeki çocukların bu bilinçle eğitilmesi noktasında çocukların rekabet stillerine önem vermek gerekmektedir (Bülbül ve Akkaynak, 2021). Okul öncesi dönemdeki çocuklar için bu kadar önemli olan rekabet davranışının ve bu davranışta büyük etkisi olduğu düşünülen ebeveyn tutumlarının araştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu iki konuyu ele alan yurt içi ve yurtdışı çalışmalar incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda, rekabet davranışı ile ilgili araştırmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür.

Yapılan alanyazın taraması sonucunda Türkiye'de okul öncesi dönem çocuklarının kaygı düzeyleriyle rekabet stillerinin ele alındığı araştırmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Ebeveyn tutumları ile ilgili çalışmalar ise son yıllarda artmıştır (Tezel-Şahin ve Özyürek, 2008). Ancak çocukların tüm yaşamları

boyunca en önemli etkiye sahip olan ebeveyn faktörünün ele alınması gereken pek çok farklı konu başlığı bulunmaktadır. Bu anlamda rekabet stilleri ve kaygı kavramlarının da incelenebileceği düşünülmektedir. Ancak, alanyazın incelendiğinde ebeveyn tutumları, rekabet stilleri ve kaygı düzeylerini bir arada ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmayla okul öncesi dönemde ebeveyn tutumları ile çocukların rekabet stilleri ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. “Çocukların ebeveyn tutumları, rekabet stilleri ile kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusu araştırmanın temel problemini ifade etmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Okul öncesi dönem, çocukların sosyal, duygusal, fiziksel ve entelektüel gelişiminde hayati bir aşamadır. Okul öncesi dönemde çocukların bilişsel ve fiziksel becerilerinin gelişimi hızlı olmaktadır. Bu kritik dönemde çocukların bakım ve eğitiminden sorumlu olan aileler büyük öneme sahiptir (Can Yaşar vd., 2020).

Ebeveynlerin çocuk üzerindeki etkileri çok önemlidir. Ebeveynler 0-6 yaş döneminde hem çocuklarının bütün ihtiyaçlarını karşılayan ve en yakınlarında olan kişiler, hem de çocuklarının yetişmesinde etkisi olan ilk öğretmenlerdir. Erken çocukluk döneminde çocuğun ailesinde kazandığı statü, değer ve ortaya koyduğu kimlik onun toplumda edineceği kimliğin, statünün ve değerlerin belirleyicisidir (Gordon, 2014).

Son zamanlarda çocuk ve ebeveyn ilişkisi, ebeveynden çocuğa yönelik olan tek taraflı bir ilişkiden çok, çocuğun ve ebeveynin arasında karşılıklı bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Bu etkileşim süreci karşılıklı olmasına rağmen ebeveynler erken çocukluk döneminde çocukların üzerinde daha fazla etkiye sahiptirler. Ebeveynlerin tutumları, çocukların yaşamlarının ilk yıllarındaki çocuk-ebeveyn ilişkisini ve çocukların gelişimini etkilemektedir (Fitzgerald ve White, 2003). Dolayısıyla anne babaların özellikle erken çocukluk döneminde ebeveynlik stillerinin değerlendirilmesi önemlidir. Okul öncesi dönem çocuklarının kendileriyle ve çevre ile ilişkilerini yönetebilmeleri ve sosyal yönden yetkin birer birey olmaları, onlara sağlanan fırsatlara ve ebeveynlerin sahip olduğu ebeveynlik tutumlarına bağlıdır (Erkan, 2010). Aile alanında çalışan bilim

insanları tarafından ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarıyla ilgili yapılmış birçok gruplandırma bulunmaktadır. Bu gruplandırmaların birçoğunda Baumrind'in açıkladığı otoriter, izin verici ve demokratik ebeveyn tutumlardan yola çıkılmaktadır.

Rekabet davranışı, pek çok farklı biçimde ortaya koyulabilen ve insanların doğasında var olan bir davranış biçimidir. Okul öncesi dönem çocuklarında da kişinin yarıştığı alanda öne çıkması noktasında rekabet davranışı görülmektedir (Sönmez, 2016). Özellikle, çocuklar sosyalleşmeye başladıklarında rekabetçi davranış görülmekte ve bu davranış yapıcı ise çocukların başarılı olma isteklerini teşvik etmektedir (Sheridan ve Williams, 2006). Bunun aksine, rekabet davranışının yoğun oranda görülmesi çocuğun sosyal duygusal gelişimini olumsuz olarak da etkileyebilmektedir (Sönmez, 2016). Okul öncesi dönemde rekabet davranışı ile ilgili sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır.

Günümüzde okul öncesi dönem çocuklarının sıklıkla yaşadığı duygulardan biri de kaygıdır. Kaygı, okul öncesi dönem çocuklarında sosyal, duygusal, fiziksel, bilişsel, motor, akademik başarı gibi birçok alanda etkilidir (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2009). Kaygı, bulaşıcı bir hastalığa benzetilebilir ve çocuğu farklı şekillerde etkileyebilmektedir. Çocuğun ebeveynlerindeki kaygı bozuklukları ya da kaygı ile ilgili kişilik özellikleri ırsî yollarla çocuğa geçebilir ve çocuk kaygı bozukluklarına yatkın olarak dünyaya gelebilir. Bunun yanında çocuğun ebeveynlerinden gördüğü veya aile dışında gördüğü otorite figürlerince ortaya konan kırıcı davranışlar, çocuğa karşı küçük düşürücü tutumlar kaygının kalıcı olmasında etken olabilmektedir (Demiriz ve Ulutaş, 2003). Okul öncesi dönemde güncel ve yoğun olarak karşılaşılan sorunlardan olan kaygı konusunun çocuklar üstündeki etkileri noktasında öğretmenlerin ve ailelerin bilinçlenmesi önem arz etmektedir. Kaygı ile ilgili olarak okul öncesi dönemi kapsayan çalışmalar, alanyazında sınırlı düzeydedir.

Ebeveyn tutumları, kaygı düzeyleri ve rekabet stilleri ile ilgili olarak Türkiye'de yapılan çalışmalar incelenmiştir. Bu tarama sonucunda okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri ve kaygı düzeyleri ile ilgili olarak yapılmış çalışma sayısının sınırlı olduğu görülmüştür. Ebeveyn tutumları, rekabet stilleri ve kaygı düzeyleri ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kaygı konusu

ile ilgili olarak da okul öncesi dönemi kapsayan araştırmalar sınırlı sayıdadır (Sirkeci, 2017). Bu çalışma okul öncesi dönem çocuklarında kaygı kavramının öneminin ortaya koyulması açısından önemlidir. Ayrıca ebeveynlere ve öğretmenlere çocukların eğitimi ve onlarla olan ilişkileri noktasında rehber olabilir. Türkiye'de sınırlı sayıda çalışma yapılan kaygı konusu ile ilgili alanyazına katkı sunulabilir.

Bu araştırma, okul öncesi dönem çocukları için önemli olan rekabet stilleri ve kaygı düzeyleri ile çocuklar üzerinde büyük etkiye sahip olan ebeveynlerin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi konusunda yapılmış ilk çalışma olabilir. Bu nedenle bu araştırmanın alanyazına katkısı bu eksikliği bir nebze de olsa kapatacaktır. Ayrıca araştırmada çocukların rekabet stilleri ve kaygı düzeyleri ile ebeveynlerinin ebeveynlik tutumlarının demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, rekabet stilleri, kaygı düzeyleri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyecek ilk araştırma olup, daha sonra bu alanlarda araştırma yapmak isteyecek araştırmacılara da yol gösterici olması beklenmektedir.

Araştırma Problemi

Yukarıda belirtilen araştırma ihtiyacı doğrultusunda bu çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarına yönelik ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar, çocukların kaygı düzeyleri ve çocuklarda görülen rekabet stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, bu çalışmada üzerinde durulan temel sorun şöyle ifade edilebilir: Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri ve kaygı düzeyleri ile ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar arasında bir ilişki var mıdır?

Alt problemler. Araştırmanın temel problemi doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmaktadır.

Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynleri hangi ebeveyn tutumlarını sergilemektedir?

Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar cinsiyetlerine, aile tiplerine, yaşadıkları eve, çocuğun cinsiyetine, çocuğun okul öncesi eğitim alma süresine, annenin yaşına, babanın yaşına, annenin eğitim

durumuna, babanın eğitim durumuna, çocuk sayısına, çocuğun yaşına ve çocuğun doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygı düzeyleri nasıldır?

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygıları aile tiplerine, yaşadıkları eve, cinsiyetlerine, okul öncesi eğitim alma süresine, annenin yaşına, babanın yaşına, annenin eğitim durumuna, babanın eğitim durumuna, ailedeki çocuk sayısına, yaşlarına ve doğum sıralarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri nasıldır?

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri aile tiplerine, yaşadıkları eve, cinsiyetlerine, okul öncesi eğitim alma süresine, annenin yaşına, babanın yaşına, annenin eğitim durumuna, babanın eğitim durumuna, ailedeki çocuk sayısına, yaşlarına ve doğum sıralarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri ile kaygı düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygı düzeyleri ile ebeveynlerinin ebeveynlik tutumları arasında bir ilişki var mıdır?

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri ile ebeveynlerinin ebeveynlik tutumları arasında bir ilişki var mıdır?

Sayıltılar

Bu çalışmada ebeveynler ve okul öncesi dönem çocuklarının öğretmenleri tarafından doldurulan ölçeklerin gerçekçi ve samimi cevaplar verilerek doldurulduğu kabul edilmiştir.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin, ele alınan konuları ölçebilecek nitelikte olduğu kabul edilmiştir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma okul öncesi dönem çocukları ve onların ebeveynleri ile sınırlıdır.

Ebeveyn tutumlarının belirlenmesi, Karabulut ve Şendil (2008) tarafından geliştirilen “Ebeveyn Tutum Ölçeği” ile sınırlıdır.

Çocukların rekabet stilleri ile ilgili veriler, Paquette, Gagnon, Bouchard, Bigras ve Schneider (2013) tarafından geliştirilen ve Balat, Akman ve Çiftçi (2017) tarafından Türkçeye uyarlanan “Okul Öncesi Rekabet Ölçeği” ile sınırlıdır.

Çocukların kaygı düzeyleri ile ilgili veriler, Spence ve Rapee (1999) tarafından geliştirilen ve Uğraş (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan “Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği” ile sınırlıdır.

Tanımlar

Ebeveyn tutumu. Ebeveynlerin çocuklarının davranışlarına yönelik beklentileri, sıcaklık duygusu, iletişim şekilleri ile birlikte ortaya koydukları kontrol düzeyini içeren ve çocukların sosyalleşmeleri ile ilgili olan genel bir yaklaşımdır (Swith, 2013).

Anksiyete. Kaygı (anksiyete, bunalım); sebebi bilinmeyen bir endişe, korku ve sıkıntı durumu olarak ifade edilebilir (Öğüt, 2000; Kuzgun, 2011).

Rekabet. Diğerlerinden daha iyi ya da mükemmel olabilmek için hayatının herhangi bir alanında davranışsal olarak rakiplerin önüne geçme çabası ya da belirli bir hedefe erişebilmek için ortaya konan çabaları kapsayan tutumlardır (Başal, 2003).

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın kuramsal temeli bağlamında rekabetin tanımı ve özelliklerine değinilmiştir. Okul öncesi dönemde rekabete ve okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerine yer verilmiştir. Daha sonra okul öncesi eğitim kademesindeki çocukların rekabet stillerine etki eden faktörler ve çocukların gelişiminde rekabetin önemine değinilmiştir. Daha sonra kaygının tanımı, korku ile kaygı arasındaki fark, kaygının belirtileri ve nedenleri ile ilgili bilgi verilmiştir. Sonrasında kaygı ile ilgili kuramsal açıklamalara, okul öncesi dönem kaygı bozuklukları ve okul öncesi dönemde görülen kaygı türlerine değinilmiştir. Bununla birlikte ebeveyn tutumları ile ilgili bilgi verilmiş, ebeveyn tutumlarının sınıflandırılmasına değinilmiş ve ebeveyn tutumlarını etkileyen faktörlerle ilgili bilgi verilmiştir. Son olarak rekabet stilleri, kaygı türleri ve ebeveyn tutumları ile ilgili yurtiçinde ve yurtdışında yapılmış çalışmalara değinilmiştir.

Rekabetin Tanımı ve Özellikleri

İnsanlar için doğal kabul edilen durumlardan biri bir gruba ait olma, grubun üyesi olma isteğidir. Diğer bir ifadeyle, insanlar yaşamları boyunca çoğunlukla taklit mekanizmalarını kullanarak bir gruba ait olma, grubun bir parçası haline gelme isteğindedirler. Bu durumun yanında insanlar, bir grupla beraberken, kendi özelliklerini devam ettirmek, özgün olmak gibi kendini diğer bireylerden farklılaştıran özellikler edinmeye de yönelirler (Yenidünya, 2015).

Rekabet davranışı kişinin en iyi olması ya da daha iyi olmasını her zaman amaçlamaz. Rekabet davranışı kişinin karşı karşıya kaldığı zor durumlarda gösterdiği tepkisel bir hareket olarak da nitelendirilebilir. Böyle bir durumda birey başkalarına karşı rekabet davranışı sergilemektense kendine yönelik rekabet davranışı ortaya koyabilir (Birel, 2012).

Eğitim bilimlerinde rekabet kavramı, bireyin kendisiyle benzer durumda olduğu kabul edilen diğer bireylerden daha iyi olması, geri kalmaması ve kendisinden daha iyi olduğunu düşündüğü kişileri taklit etmesi olarak tanımlanmaktadır (Bilici, 2019; Damon, 2006). Rekabet davranışı, kişilerin doğasında bulunur ve normal olduğu kabul edilir. Çocuklar okul çağına geldiği

zaman, okul ortamında gelişen ilişkiler sonucunda başarılı olmayı, işbirliği yapmayı ve rekabet davranışını öğrenirler (Köknel, 1995). Alfred Adler ise rekabet duygusunda doğum sırasının da etkili olduğunu düşünmüştür. Dünyaya gelen ikinci çocuk daha çocukken kendisinden önce dünyaya gelen kardeşini kendisine bir rakip gibi algılamaktadır ve kardeşiyle her zaman bir yarış içindedir (Yenidünya, 2015).

Rekabeti Açıklayan Yaklaşımlar

Sigmund Freud. Freud'a göre ego savunma mekanizmaları rekabet davranışının önemli açıklayıcıları olabilir. Ödünleme savunma mekanizmasının, nevrotik rekabetçiliği iyi açıkladığı düşünülmektedir. Ödünleme, kişinin bir alandaki eksiğini başka bir alanda gidermeye çalıştığı bir savunma mekanizmasıdır.

Bazı durumlarda rekabet davranışı toplumların kalkınmasında olumlu katkıya sahip bir durum olarak kabul edilebilir. Fakat ödünleme savunma mekanizmasının, başkalarının ilerlemesini durdurmaya çalışmak gibi olumsuz bir şekli rekabet davranışında toplumun kalkınmasına önleyici bir durum olabilir (Gençtan, 1995). Bu davranışı ortaya koyan bireyleri "narsistik bireyler" ismiyle tanımlayan Sigmund Freud, kendilerine benzeyen, kendi geçmişlerini anımsatan ve olmak istedikleri şekilde olan bireyler gibi ölçütlere bakarak diğer insanlar arasında seçim yapıp sevgi gösterdiklerini ifade etmiştir (Freud, 1961; Bülbül, 2019).

Alfred Adler. Adler, rekabet davranışını güç sağlama ve üstünlük kurma olarak ifade etmiştir. Rekabet davranışı sergileyen bireyleri nevrotik bireyler olarak tanımlamıştır. Nevrotik kişiler her zaman diğer insanlardan üstün olma çabası içerisindedirler ancak zamanla yenilgiye uğrarlar ve toplumdan dışlanırlar. Diğer insanlardan üstün olma çabalarının kendini beğenmişlik olduğunu iddia etmektedir (Adler, 1985; Gençtan, 1995).

Karen Horney. Horney, kuramında daha çok nevrotik rekabet ve güç ile saygınlık ve zenginlik arayışı gibi kavramlara değinmiştir. Rekabetin nevrotik davranışların bir türü olduğunu savunmuştur. Ona göre rekabet, nevrotik rekabet

ve normal rekabet şeklinde ikiye ayrılır. Rekabet davranışının olumlu olmayan durumlardan ortaya çıktığını savunur.

Horney Nevrotik rekabet türünün normal rekabetten üç boyutuyla ayrıldığını ifade etmiştir. Bunlardan ilki nevrotik bireylerin her zaman kendilerini diğer bireylerle karşılaştırma eğiliminde olmalarıdır. İkincisi, nevrotik rekabet türünü benimseyen kişilerin amacı yalnızca diğer bireylerden daha üstün ve daha başarılı olmak dışında eşsiz ve mükemmel olma arzularıdır. Üçüncü boyut ise nevrotik rekabeti sergileyen bireylerin hırs ve rekabet duygularının arkasında düşmanlığın gizlenmesidir. Bu şekilde kişi kendisi dışındakilerin hiçbir alanda kendisinin önüne geçemeyeceğini düşünür (Horney, 2022).

Erich Fromm. Erich Fromm'a göre bireyin diğerlerinden güçlü olma gibi davranışların toplumsal bir dayanağı vardır. Ayrıca bazı bireylerin kapitalist toplumların bir sonucu olarak ne kadar fazla şeye sahip olurlarsa olsunlar asla bunlarla yetinemeyeceklerini savunur (Yanbastı, 1996). Fromm'a göre bireyde var olan iyi ve kötü yanlar toplumun bireye katkısıdır ve bu durumlardan faydalanmak isteyen birey ailesini, mesleğini, sosyal çevresini reklam amacıyla kullanır ve bunların tamamının kendisini çevreye pazarlamak için önem arz ettiğini savunur. Bu durumdan kaynaklı olarak yapıcı davranışlar ortaya koymanın dışında kişi bencil tutumlar ortaya koyabilmektedir. Bu tutumların ortaya çıkmasında kişinin içinde yaşadığı sosyal çevrenin önemi büyüktür (Bülbül ve Akkaynak, 2021).

Okul Öncesi Dönemde Rekabet

Rekabet davranışı, bireyin kendisini diğer bireylerle kıyaslayarak değerlendirme isteği ile ortaya koyduğu davranışlar şeklinde ifade edilebilir (Festinger, 1954; Bilici, 2019). Özellikle okul öncesi dönemdeki çocuklar arasında rekabet davranışı her zaman görülebilmektedir. Bu dönemde çocuklar anne babalarından edindikleri deneyimler doğrultusunda rekabet kavramı ile ilgili fikirler edinirler ve bu kavramı yavaş yavaş anlamaya başlarlar. Bu davranış okul öncesi eğitim çağındaki çocukların sosyalleşme süreçleri boyunca görülebilmektedir. Rekabet davranışı yapıcı ise okul öncesi dönem çocuklarının başarılı olma isteklerini arttırabilmektedir (Sheridan & Williams, 2006).

Okul öncesi dönem çocuklarındaki rekabetin derecesi, rekabet davranışının çocuktaki etkisini ortaya koymaktadır. Rekabetin belli bir ölçüde olması okul öncesi dönem çocuğunun işine ilgi göstermesi ve odaklanabilmesi açısından olumlu bir durum olarak kabul edilir. Ancak rekabet davranışının ölçüsünün fazla olması okul öncesi dönem çocuğunun çevreye uyumunu olumsuz bir şekilde etkileyebilir (Sönmez, 2016).

Okul öncesi dönemde çocuklar yarışırlar ve bu yarışmalar sırasında da eğlenirler. Rekabet davranışı temel olarak spor aktiviteleri ve farklı oyunları oynama gibi fiziksel etkinliklerle ortaya çıkar. Rekabet davranışı okul öncesi eğitim yapılan her yerde günlük rutinlerle birlikte gözlemlenebilir. Botlarını ilk çıkaran, salıncağı ilk kapan, oyun parkına ilk çıkan, hikâye saatinde öğretmenin yanında duran önemlidir ve tüm bunlar sırasında rekabet davranışı gözlemlenir. Çocuklar oyun oynarken rekabetin temel unsurlarını kullanırlar. Yani çocuklar yaşantılarında oyun ile rekabeti birleştirerek kullanırlar (Sheridan & Williams, 2006).

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri

Griffin ve Pierson (1990), rekabet stillerini iki farklı boyutta ele almışlardır. Bunlardan biri kişiler arası (başkalarına odaklı) rekabet stili, diğeri ise hedefe odaklı rekabet stilidir (Balat ve ark. 2017). Bouchard ve arkadaşları (2013) geliştirdikleri ölçekte okul öncesi dönem çocuklarının rekabet davranışının değerlendirilmesini amaçlamışlardır ve bu çalışmada çocukların rekabet stilleri de tanımlanmıştır. Çocuklar rekabet davranışını öğrenirken bununla eş zamanlı olarak sosyalleşme süreçleri de başlar. Sosyalleşme süreci ile beraber çocuklar eş zamanlı olarak 3 farklı şekilde rekabet davranışını ortaya koymaya başlarlar (Sheridan & Williams, 2006). Alanyazında rekabet, “Başkalarına odaklı rekabet”, “Göreve/hedefe yönelik rekabet”, “Baskınlığın korunumu hiyerarşisine dayalı rekabet” şeklinde ele alınmıştır.

Başkalarına odaklı rekabet. Bülbül ve Akkaynak’a (2021) göre çocuklar rekabet davranışını önce ailelerinde daha sonra okul öncesi eğitime devam ettikleri okullarda ve akranlarıyla kurdukları ilişkilerde kendilerini çevredeki diğer bireylerle kıyaslamak yoluyla öğrenmektedirler. Okul öncesi dönemde çocukların

ailelerine ve akranlarına bakarak sergilediği rekabet davranışı "başkalarına odaklı rekabet" olarak isimlendirilmektedir (Tsiakara & Digelidis, 2014). Yani bu rekabet stilinde çocuk motivasyonunu çevresindeki diğer bireylerden almaktadır. Tassi, Schneider ve Richard tarafından 2001 yılında gerçekleştirilen çalışmada çocukların başkalarına odaklı rekabet davranışı sergilemelerinde, kendilerinin daha üstün olduğunu düşünmeleri ve diğer bireyleri buna inandırma çabasına girmelerinin etkili olduğu ortaya koyulmuştur.

Göreve/Hedefe yönelik rekabet. Bu rekabet stili çocuğun kendi beceri ve performansını daha iyiye taşımak ve geliştirmek için ortaya koyduğu rekabet davranışı olarak nitelendirilmektedir (Bilici, 2019). Yapılan çalışmalarda okul öncesi dönem çocuklarının akranlarıyla beraber oynadıkları oyunlarda akranlarını geçmek ve başarı sağlayabilmek için rekabet davranışı sergiledikleri ve bu davranışın çocukları hedefe yönelik olarak motive ettiği görülmüştür (Sheridan & Williams, 2006). Çocuk bunları yaparken hem göreve odaklı rekabet stilini hem de başkalarına odaklı rekabet stilini aynı anda sergilemektedir. Balat ve diğerlerine (2017) göre başkalarına odaklı rekabet stili ve hedefe yönelik rekabet stili birbirlerinden bağımsız olarak görülmemelidir.

Baskınlık korunumu hiyerarşisi. Bu rekabet stili Paquette ve arkadaşları tarafından 2013 yılında yapılan bir çalışmada üçüncü bir rekabet stili olarak tespit edilmiştir. Bu rekabet stilini çocukların daha çok akranları ve kardeşleri ile çatışmamak için evde, eğitim kurumlarında ve oyun oynadıkları yerlerde baskınlık durumunu kendi ellerinde tutmak için kullandıkları ifade edilmiştir.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stillerini Etkileyen Faktörler

Rekabet kavramı bireylerin doğasında vardır ve bireyler için insan yaşamının genel anlamda ilerlemesi için önemlidir. Bireyler arasındaki rekabetçilik uzun yıllardan beri insanların günlük hayatının her boyutunda karşılaşılan bir durumdur. Buradan yola çıkarak erken çocukluk döneminde de çocukların iyi bir eğitim almaları ve gelişmeleri için onların rekabet stillerine önem vermek gerekmektedir (Bülbül ve Akkaynak, 2021).

Yetişkinleri toplumsal hayatta öne çıkaracak güç, insanlar arasında saygınlık ve para kazanma gibi durumlar bireyin kendi çalışmasının sonucunda

gerçekleşebiliyorsa o bireyin diğer insanlarla rekabete girmesi kaçınılmazdır (Horney, 2022).

Alanyazında pek çok kaynakta rekabet davranışı yetişkinler için ele alınmıştır. Çalışmanın hedefleri doğrultusunda okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerini etkileyen faktörler üzerinde durulması önemlidir. Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerini etkileyen faktörler olarak aile, ebeveynler, kardeşler, akranlar ile ilişkiler sıralanabilir (Bülbül ve Akkaynak, 2021).

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerini etkileyen birtakım faktörler aşağıda kısa başlıklar halinde ele alınmıştır:

Aile ortamı. Aile ortamı okul öncesi dönem çocuklarının sosyalleştikleri ilk alan olarak kabul edilmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin ortaya çıkmasında aile faktörünün diğer faktörlere oranla daha büyük bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir. Bireylerin ilk rekabet denemeleri aile ortamında başlamaktadır ve ilk rakipleri ise ebeveynleri olabilmektedir. Kardeşler arasında da rekabet görülebilmektedir (Bülbül, 2019).

Rekabet ortamında ebeveynlerin çocuklarından en iyisini başarma, diğerlerinden üstün olma beklentileri, çocukların bazıları için akademik anlamda öne geçmeyi sağlasa da bazı çocuklar için başarısızlık hissine sebep olabilmektedir. Ebeveynlerin çocuklarına karşı beklentileri çocukların rekabet duygusu geliştirmelerine sebep olabilmektedir. Ailede rekabetin temellerinin atıldığı söylenebilir (Alisinanoğlu, 2003).

Kardeşler. Çocuklar doğdukları andan itibaren ebeveynleri ve kardeşleri ile birlikte yaşarlar. Bazı çocuklar ebeveynlerinin sadece kendileri ile ilgilenmelerini isterler. Çocuğun aile ortamındaki ilk rekabetçi davranışları ebeveynleri tarafından daha çok sevilme, en iyi olma gibi amaçları içerebilmektedir (Horney, 2022).

Alanyazında rekabeti kardeşler açısından inceleyen Alfred Adler'e göre ailede doğum sırası çok önemlidir. Çocukların doğum sırasının kişiliklerini etkilediğini belirtmiştir. Adler, konu ile alakalı olarak yaptığı çalışmalarda çocukların dünyaya geldiği aile ortamında benzer şartlarda yetişmelerine rağmen doğdukları sıradan dolayı her birinin aile ortamında farklı roller edindiğini

belirtmiştir. Çocuklar bu rollere göre kardeşleri ya da ebeveynleri ile rekabetçi davranışlar sergileyebilmektedirler (Adler, 1985; Bülbül, 2019). Belirtildiği gibi kardeşler arasında rekabet görülebilmektedir. Başarılı ebeveynler rekabeti pozitif rekabete dönüştürebilmektedir. Bunu, ailenin en küçük çocuğuna gösterdikleri ilgiden daha fazlasını diğer çocuklara da göstererek başarabilmektedirler (Bülbül, 2019).

Akranlar. Çocuklarda rekabet duygusunun ortaya çıkması, benlik ve taklit becerisinin ortaya çıkmasıyla başlar. Taklit becerisi ve benliğin ortaya çıkması ile sosyalleşmeye başlayan çocuklar diğer çocukları taklit ederek onların önüne geçmek veya onlar gibi olmak amacıyla rekabet duygusunu oluşturur. Çocukların ailede başlayan sosyalleşme süreçleri okul öncesi eğitim kurumlarında devam etmektedir. Çocuklar aile ortamında rekabet davranışını sergilemeye başladıktan sonra okul öncesi eğitim ortamlarında rekabet edilecek kişi sayısının artmasıyla rekabetçi davranış iyice belirginleşmektedir. Rekabetçi davranışın bu şekilde ortaya çıkmasında çocuğun bireysel farklılıklarından çok aile ortamında ebeveynlerin rekabeti nasıl yönettikleri önemlidir (Bülbül, 2019).

Rekabet davranışı okul öncesi dönem çocuklarında en sık oyun oynarken gözlemlenmektedir. Bu dönemde oyunun işlevlerinden biri de rekabet etmeyi sağlamasıdır. Çocuklar oyun sırasında bazen diğer çocuklardan daha iyi olmak için çalışırlar ve ebeveynler veya öğretmenler tarafından ilgi görmeyi beklerler. Bu ilgi gösterilmediği zaman çocuk rekabetini şiddetlendirebilmektedir (Başal, 2003).

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişiminde Rekabetin Önemi

Okul öncesi eğitim kademesine devam eden çocuklarda rekabet davranışı çok sık görülmekte (Tsiakara & Digelidis, 2014) ve erken çocukluk yaşlarında ortaya çıkmasından dolayı bu dönemde rekabet davranışını değerlendirmek oldukça önemlidir (Balat vd., 2017). Okul öncesi dönemde rekabet, işbirliği ile ters bir kutup olarak görülmektedir. Araştırmalara göre işbirliği, çocuklardaki adalet anlayışının gelişmesinde olumlu bir etkiye sahiptir. Bunun yanında çocuklardaki paylaşma duygusu, benlik saygısının gelişimi, sembolik düşünmenin gelişimi, yaratıcılığın ve iletişim becerilerinin gelişmesine de katkı sağlamaktadır. Ancak

günümüz araştırmaları işbirliği ile rekabetin birbirinden ayrılmaması gerektiğini göstermektedir (Sheridan & Williams, 2006).

Erken çocukluk döneminde rekabet konusunda çalışmalar yürütmek önemlidir. Yapılan araştırmalara rağmen erken çocukluk döneminde çocukların rekabet stilleri ve bunların eğitim ortamı ve sosyalleşmelerine etkileri hakkında az bilgi bulunmaktadır. Erken çocukluk döneminde rekabet stilleri ile ilgili en önemli görüşlerden biri okul öncesi dönem çocuklarının eğitim yaşantılarının ve akranları ile olan iletişimlerinin rekabetten nasıl bir şekilde etkilendiğinin ortaya konmasıdır (Sheridan & Williams, 2006).

Fülöp (2004)'e göre rekabet ile işbirliği eş zamanlı olarak ortaya çıkar ve paralel davranışlar olarak kabul edilir. Bu duruma göre bir çocuğun hem güçlü bir rekabetçi olabileceği hem de işbirliğinde iyi düzeyde olabileceği yani bu iki yeteneği aynı anda kullanabileceği söylenebilir. Ülkemizde rekabet davranışı ile ilgili olarak erken çocukluk döneminde çocuklara uygulanabilecek herhangi bir ölçme aracı geliştirilmemiştir (Balat vd., 2017). Rekabet davranışı ile ilgili olup okul öncesi dönem çocuklarına uygulanabilen tek ölçeğin Balat, Akman ve Çiftçi tarafından 2017 yılında Türkçe'ye uyarlandığı görülmüştür. Rekabet davranışı erken çocukluk yıllarında çok sık görülmesine rağmen alan yazında okul öncesi eğitim kademesinde rekabet konusunda yapılmış çalışmalar sınırlıdır (Balat vd., 2017).

Kaygı (Anksiyete)

Kaygı (anksiyete, bunalım); sebebi bilinmeyen bir endişe, korku ve sıkıntı durumu olarak ifade edilebilir (Öğüt, 2000; Kuzgun, 2011). Kaygı kavramını ilk olarak 19.yy. başlarında Sigmund Freud incelemeye başlamıştır. Kaygı kelimesi, "anksiyete" sözcüğünün karşılığı olarak dilimize girmiştir (Koç, 2014).

Yapılan alan yazın taramasında kaygı kavramı ile ilgili olarak birçok farklı tanıma rastlanılmıştır. Canbaz'a (2001) göre kaygı, bireyin hayatında önemli olan değerlerin karşı koyamayacağı bazı tehditlerle karşı karşıya kalmasının hissedilmesidir. Bir diğer ifade ile kişinin kendi benliğine karşı hissettiği riskli olaylara gösterdiği duygusal tepkilerdir. Arıkan'a (2004) göre kaygı, algılanan gerçek veya hayali bir tehdide karşı ortaya koyulan bir cevaptır. Başka bir tanıma

göre kaygı, bireyin bir uyarana maruz kaldığı zaman hissettiği duygusal, zihinsel ve fiziksel değişimlerle ortaya çıkan bir ruh halidir (Taş, 2018). Cloninger'e (1988) göre ise kaygı, tehlikeli algılanan bir duruma karşı koymak için harekete geçen bir mekanizma, insanın doğuştan getirdiği bir duygudur (akt. Topaloğlu, 2003).

Kaygı sırasında bireyin sempatik sistemi aktifleşir ve birtakım farklılıklar oluşmaktadır (Şahin, 2017). Kaygı, soluk almanın hızlanması, çarpıntı, soluk almada zorlanma, kalp ritminde artış ve el ve ayaklarda titreme görülmesi gibi belirtiler ile ya da aşırı heyecan, sıkıntı ve kötü bir şey olacak duygusu ile de ortaya çıkabilir. Kaygı, normal olmayan korku ve endişe durumu olarak nitelendirilebilir (Fırat, 2015). Kaygı durumu hafif bir gerginlik şeklinde veya aşırı bir panik şeklinde yaşanabilir. Endişe, güvensizlik, korku, şaşkınlık, kendini kötü hissetme, baş ağrısı, halsizlik, çarpıntı, baş dönmesi, kas gerginliği, hızlı nefes alma, nefes alırken güçlük çekme, ağız kuruluğu, gibi belirtilerle bedenselleşebilir. Kaygı, hem bireyler arasında hem de davranışsal belirtiler noktasında değişiklik göstermektedir (Köknel, 1995).

Kaygı, çoğu zaman olumsuz bir duygu olarak algılanmaktadır (Akgün vd., 2007). Kaygı düzeyleri yüksek olan kişiler; tahammülsüzlük, mutsuzluk ve çevreleri ile olan ilişkilerinde bir takım olumsuz durumlarla karşılaşırlar. Bu bireyler istedikleri gibi hareket edemedikleri için günlük hayattaki rolleri ve sorumluluklarında bozulmalar olmaktadır (Berksun, 2003). Ancak kaygının bu olumsuz işlevlerinin yanında, bireyi tehlikelere karşı koruma, tehlikeden uzak tutma gibi işlevleri de bulunmaktadır. Bireyin ortaya çıkabilecek olumsuz durumlarla ilgili sonuçlara kendini hazırlaması, tehlike yaratabilecek durumlara karşı tedbir alması ve zorlandığı noktalarda motivasyon sağlaması ile kişinin daha fazla çalışması gibi olumlu yanlarının olduğu da söylenebilir (Akgün, vd., 2007).

Kaygı, bireyde doğuştan gelen ve normal seviyede tutulduğu sürece olması gereken bir duygudur. Uygun seviyedeki kaygı bireyi motive edicidir, başarı getirir ve hayatın içinde olan tehlikelere karşı korur. Ancak kaygı düzeyi normal seviyede olmadığı zaman birey yaşamında olumsuz yönde etkilenebilmektedir. Kaygı durumu, günlük hayatı sanılandan daha çok etkilemektedir. Kaygı düzeyi yüksek olan insanlar genellikle vesveseli olarak nitelendirilir (Cüceloğlu, 2016). Kaygıyı genel anlamıyla özetlemek gerekirse,

bireyin hissettiği nedeni belirsiz olan içsel bir gerginlik ve huzursuzluk hali denilebilir (Direk, 2021).

Kaygı ile Korku Arasındaki Fark

Kaygı ve korku çoğu zaman birbirine karıştırılmaktadır. Kişiyi olumsuz etkileyen uyarıcı belli ise kişinin bununla baş etmesi daha basittir ancak uyarıcı etmen belli değilse kişinin bununla baş etmesi mümkün değildir ve bu durum kaygıyı ortaya çıkarmaktadır (Dağ, 1999). Korku, kişinin bir olaya veya nesneye karşı hissettiği tehlikeye verdiği tepkidir. Kişinin ruhsal ve fizyolojik açıdan yolunda olmayan bir durum karşısında kendini korumasından dolayı verdiği korku tepkisi normaldir (Chaplin ve Aldao, 2013; akt. Kaya, 2021). Cüceloğlu'na (2016) göre kaygı ve korku arasında üç fark vardır. Bunlar; korku ya da kaygının kaynağı, süresi ve şiddetidir. Korkunun kaynağı bellidir ancak kaygının kaynağı belirsizdir. Kaygının korkuya oranla şiddeti daha düşüktür, kaygı süresi uzun olan bir duygu durumudur ancak korku kısa sürelidir.

Kaygının Belirtileri ve Nedenleri

Kaygının bazı belirtileri vardır. Kalp atışlarının hızlanması, el ve ayaklarda titreme ve uyuşma, bireyin bedenine yabancılaşması, mantıksız korkular, stres, sıkıntı, bayılacakmış gibi hissetme gibi belirtiler kaygının göstergesi olabilir (Şenol, 2006).

Kaygıya neden olan durumlar bireyin yaşadığı çevrede normalde gördüğü desteği görememesi durumu, bireyin olumsuz bir olayı ön görmesi, kişinin inandığı bir fikirle ortaya koyduğu davranış arasında bir tutarsızlık olması, kişinin gelecekte ne ile karşılaşacağını bilememesi olarak sıralanabilir (Öğüt, 2000). Okul öncesi dönem çocuklarının etrafında yaşanan olumsuz durumlar karşısında ebeveynlerin sergiledikleri davranışlar çocukların kaygı duygusu hissetmesine sebep olabilmektedir (Sirkeci, 2017). Kaygının sebeplerine bakıldığında, bireyin psikolojisini kötü etkileyebilecek değişimlere çocukların alıştırılmasının önemli olduğu, bu şekilde kaygı duygusunun en düşük seviyede yaşanmasına destek olunabileceği ifade edilebilir. Nitekim birey aşina olduğu bir fikir, beklediği bir olay

ya da tahmin edebildiği bir durum karşısında yüksek düzey bir kaygı yaşamayacaktır (Topaloğlu, 2003).

Atkinson ve diğerlerine (1995) göre ise gelişen ve değişen dünyada bireyin yaşamında stresi arttıran nüfusun artması, ekonomik sorunlar ve teknolojinin hızla gelişmesi gibi çevresel faktörler yüksek kaygı düzeyine neden olmaktadır. Bunun yanında bireyin yaşamını tehdit eden her türlü durum kaygı oluşturmaktadır. Bireyden performansının üzerinde bir beklentiye girmek de kaygıya sebep olmaktadır. Ayrıca kişinin benliğine karşı tehdit oluşturan durumlar da kaygıya yol açabilmektedir (Sirkeci, 2017).

Kaygı ile İlgili Kuramsal Açıklamalar

Aşağıdaki bölümde kaygı ile ilgili kuramsal yaklaşımlara yer verilmiştir.

Psikoanalitik kuram. Psikoanalitik kuramın savunucusu olan Sigmund Freud, kaygıyı inceleyen ilk araştırmacı olarak kabul edilmektedir. Freud, kaygının bireyin dürtü ve içgüdülerinden kaynaklandığını ve içsel gücün bastırılması ile ortaya çıktığını savunmuştur (Burkovik, 2009; akt. Çetin, 2019).

Freud'a göre, kişiliğin üç farklı yapısı vardır; id, ego, süperego. "İd" kişiliğin ilkel yönü olarak kabul edilmektedir ve bitmek bilmeyen istekler ve içgüdüleri oluşturur. Temel dürtülerin biriktiği yer olarak kabul edilen id, istenilen şeyin toplum tarafından kabul görülüp görülmeyeceğini umursamadan doyuma ulaşmak ister. "Süperego" ise toplum tarafından oluşturulan ahlaki kurallar kapsamında kişinin değerlerini oluşturmaktadır. Süperego, doğru olanı ortaya koymak isterken id sadece doyuma ulaşmak ister. İd ile Süper ego arasında denge kuran yapı ise "ego"dur. Bu dengenin sağlanabilmesi için id'in ihtiyaçlarının bastırılması gerekir. Bu durum bastırıldığı zaman kişinin tehlikeli ve doğru olmayan dürtüleri engellenmiş olur. Bastırılan bu çatışmanın bilince çıkmaya çalışması ile hissedilen yoğun duyguya Freud, kaygı demiştir. Psikopatolojik rahatsızlıklar ise hissedilen kaygı duygusu ile başa çıkılabilmesi için savunma mekanizmalarının fazla kullanılmasıyla meydana çıkmaktadır (Gerrig ve Zimbardo, 2013).

Bilişsel kuram. Bilişsel kuramın savunucularına göre kaygı yaşayan kişilerin tehlikeli bir durum karşısında nasıl düşünüp hareket ettikleri önemlidir.

Genellenmiş kaygıya sahip kişiler düşük tehlike barındıran bir durumu bile gerçek dışı bir biçimde değerlendirirler. Bu bireyler, tehlike ihtimalini, meydana gelme olasılığından daha yüksek görürler. Bu durumdan dolayı birey her zaman tehlikeli bir durumla karşı karşıya kalacakmış gibi tetikte olur ve bireyin bedeni tehlike sinyalleri gösterir (Atkinson vd., 1999; akt. Çetin, 2019). Güler'e (2016) göre ise bilişsel kuramda kaygı, bireyin bir olayı, durumu veya olguyu zihninde nasıl bir şekilde oluşturduğu ve yorumladığı ile ilgilidir.

Biyolojik kuram. Biyolojik kuramın savunucuları, anksiyeteyi zihinsel bir rahatsızlıktan çok beden hastalığı olarak tanımlamışlardır (Çetin, 2019). İkiz çocukları üzerine yapılan çalışmaların sonuçlarına göre panik atak bozuklukları kalıtsal bir eğilim göstermektedir. Kardeş olan ikizler ayrı yumurtalardan gelişirler ve benzerlikleri diğer kardeşler ile aynıdır, özdeş diye nitelendirilen ikizler ise kalıtsal olarak aynıdırlar çünkü aynı yumurtadan çıkmışlardır. Özdeş ikizlerden bir tanesinde panik atak var ise ikizlerin diğerinde de aynı özelliğin görülmesi kardeş ikizlere oranla üç kat daha fazladır (Atkinson ve ark. (1995), akt; Çetin, 2019).

Panik bozuklukların biyokimyasal bir altyapısının olması ile ilgili laboratuvar çalışmalarından elde edilen bulgular vardır. Sodyum laktat, karbondioksit ile oksijenin içe çekilmesi, kafein gibi maddelerin panik atak bozukluğuna sahip olan kişilerin ataklarını tetikleyebileceği ile ilgili veriler elde edilmiştir. Bu maddeler kaygı bozukluğu ve fobik bozukluğu olan kişiler üzerinde de denenmiştir ancak etki etmemiştir (McNally, 1990; akt. Çetin, 2019).

Davranışçı kuram. Davranışçı kuramın savunucuları kaygıyı, içsel bir çatışma yerine dışsal olayların etkisiyle meydana gelen bir durum olarak yorumlamışlardır. Birey, günlük yaşamındaki sorunlarla baş edemediği zaman vaktinin büyük bir kısmı stres ile geçer ve bunun sonucunda da genelleşmiş kaygı ortaya çıkar. Fobiler ise bireyin başkalarının korkularını gözlemlemesi veya korku deneyimlerinin sonucu ile ortaya çıkar (Atkinson vd., 1999; akt. Çetin, 2019).

Davranışçı yaklaşımın önemli savunucularından biri olan Skinner, öğrenmenin sağlanabilmesi için pekiştirmenin önemli olduğunu vurgular. Pekiştirme, doğru kabul edilen bir davranışın ödüllendirilmesi veya yanlış kabul

edilen bir davranışın ortadan kaldırılmasına yönelik olabilir. Skinner kaygıyı negatif pekiştireç olarak görmektedir (Corey, 2019).

Davranışsal kurama göre anne ve çocuk arasındaki sağlıksız ilişki ayrılırken zorluk yaratabilir. Çocuk bağımsız hareket etmeye başladıktan sonra anne yaşadığı kaygıdan dolayı aşırı koruyucu bir tutum sergilerse, annenin bu olumsuz davranışı çocukta pekişir. Anne ile çocuğun ayrıldığı sırada çocukların kendilerini daha düşük kontrole sahip hissetmelerinin altında yatan sebep, annelerinin ayrılma esnasında yoğun kaygı duymasıdır. Tüm bunlardan yola çıkarak kaygının sürekli oluşunda ebeveynlerin tutumlarının etkili olabileceği görüşü ileri sürülmüştür (Altınbaş, 2009).

Okul Öncesi Dönemde Kaygı ve Kaygı Bozuklukları

Çocuklar ve yetişkinler benzer şartlarda ve benzer şekillerde anksiyete belirtileri göstermektedir. Fakat çocukluk çağı ile ilgili araştırmalar geç başlamıştır. Çünkü çocukluk çağında yaşanan kaygıların çocukların hayatına zarar vermediği, diğer insanlarla olan iletişimlerinde aksaklığa yol açmadığı ve geçici bir durum olduğu düşünülmüştür (Turan Cebeci, 2009). Çocukların daha önce deneyimlemedikleri durumlar ile ilgili ne yapacaklarını bilmedikleri düşünülürse çeşitli kaygılar taşımalarının doğal olduğu söylenebilir (Yeşildaş, 2018). Kaygının okul öncesi dönemde ortaya çıktığı savunulmaktadır ancak araştırmalar genellikle yaşı daha büyük olan çocuklar üzerinde yürütülmüştür. Okul öncesi dönemde yapılan araştırmaların az olması sebebiyle klinik belirtilerin ortaya çıkmaya başladığı dönem gözden kaçırılmaktadır (Kertz vd., 2019).

Okul Öncesi Dönemde Kaygı Türleri

Genellenmiş kaygı bozukluğu. Yaygın kaygı bozukluğu da denilen genellenmiş kaygı bozukluğu, bireyin hayatının genelinde olan normal denebilecek olaylarla başa çıkamayıp, normalin üzerinde bir kaygı hissetmesidir (Kaya, 2021). Genellenmiş kaygı bozukluğu olan çocukların sağlıkları, arkadaş çevreleri, ebeveynleri ve eğitim hayatlarına dair birçok kaygıları olabilir. Bu çocuklar gündelik hayatta televizyon izleme gibi en basit bir rutinde bile kaygı duyabilmektedirler (Rapee vd., 2014).

Genellenmiş kaygı bozukluğu tanısı bulunan çocuklarda, yaygın olarak çevredeki bireylerden onay görme ve yeterli olma kaygısı görülür. Mükemmeliyetçidirler ve kuralları eksiksiz uygularlar. Bu çocuklar yetişkinler tarafından inatçı olarak nitelendirilebilir. Bu çocuklarda karın ağrısı, uykusuzluk, mide bulantısı gibi şikâyetler görülebilir (Babaroğlu, 2011).

Sosyal kaygı. Sosyal kaygı ya da toplumsal kaygı bozukluğu da denilen durum, kişinin yabancı insanlarla iken veya kalabalıkta iken sürekli ve belirgin şekilde korku hissetmesidir. Oluşan bu korkunun kaynağının sosyal çevrelerde diğer bireyler tarafından incelenip değerlendirilme duygusu olduğu söylenebilir. Çocuğun diğer bireylerin yanındayken doğru olmayan bir eylemde bulunması, diğer insanların ona eleştiri ile yaklaşması ve rezil olacağı düşüncesi ile sosyalleşmekten ve farklı çevrelere girmekten kaçınması şeklinde tanımlanabilir (Öztürk, 2014). Bora'nın (2019) aktardığına göre Leary ve Kowalsky (1997), sosyal kaygının başka bireylerce değerlendirilme gibi bir durum söz konusu olduğunda ortaya çıkabileceğini belirtirken sadece farklı insanlardan bağımsız, böyle bir ihtimal olduğu zaman da ortaya çıkabileceğini belirtmişlerdir. Yapılan çalışmalara göre çocuğun ebeveynlerinin veya ebeveynlerinden birinin sosyal kaygı bozukluğu var ise kendisinde de sosyal kaygı bozukluğuna yatkınlık görülmüştür (Bora ve Ünüvar, 2020).

Özetlemek gerekirse çocukluk çağında ortaya çıkan diğer kaygı bozuklukları ve psikolojik bozukluklar sosyal kaygı bozuklukları ile beraber ortaya çıkabilir. Bu çocuklarda ilerleyen zamanda sosyal ortamdan dışlanma, intihar etmeye meyillenme gibi olumsuz tutumlar görülebilir. Bu bireyler daha çok maddi durumlarının yetersiz olması veya diğer insanların onlar ile ilgili ne düşüneceği kaygısından dolayı yardım almaktan çekinebilirler (Kocabaşoğlu, 2008). Sosyal kaygının asıl sebebi diğer insanlar tarafından onaylanma ve olumlu şekilde değerlendirilme korkusudur (Kaya, 2021).

Obsesif kompulsif bozukluklar. Obsesif kompulsif bozukluk davranışlarda ve düşüncelerde takıntılardan oluşmaktadır. Kişi zihninde bir düşünceyi sürekli olarak tekrar eder ve bu obsesiflikten kaçamayıp bu durumun önüne geçmek için birtakım davranışlar sergiler. Bu obsesyonun önüne geçmek için geliştirilen sürekli davranışlara kompulsiyon denmektedir. Birey bu iki durumu

eşzamanlı yaşadığından bu bozukluğa obsesif kompulsif bozukluk denmiştir (Şahin, 2019). Obsesif kompulsif bozukluğa sahip olan çocuklar çevrelerindeki bireylere veya kendilerine zarar vereceklerini düşünürler, hastalıklarla ve kirlilikle ilgili davranışlar sergiler ve sürekli harekete geçmeye hazır olarak, şüpheli ve kaygılı olurlar (Cüceloğlu, 2016).

Obsesyonlar karar vermede zorluk, kendini tekrarlayan hareketler, korkutucu durumlar yaşama kaygısı ile ortaya çıkabilir (Gençtan, 2015). Obsesif kompulsif bozukluk yaşayan birey kontrol etmeye çalışma, sürekli yıkama, sayma gibi davranışlar sergiler (Şahin, 2019). Obsesif kompulsif bozukluğu olan çocuklar kendilerine bile tuhaf gelen zıt korkular yaşayabilir. Ebeveynleri için sürekli kaygılanan çocuk onlara bir zarar verme düşüncesine kapılabilir ve cinsel açıdan normal hissetse bile normal dışı cinsel yönelimde bulunma ihtimaline kapılarak korku duyabilir (Karakaya ve Öztop, 2013). Bu kaygı bozukluğunda çocuklar normal kabul edilen yaşantı ve duyguları noktasında oldukça zıt korkular yaşayabilmektedir (Kaya, 2021).

Fobiler. Fobi, herhangi bir nesne ya da durum ile alakalı mantıksız ve sürekli bir korku yaşamaktır. Fobik bozukluklara yaygın olarak diğer kaygı bozukluklarının da eşlik ettiği söylenebilir. Kaygı ve korku duyguları sıklıkla yaşanmaktadır. Kaygı ve korku günlük yaşamı etkilediğinde fobi olarak nitelendirilebilir. Sigmund Freud, fobilerin bilinç dışında geliştiğini belirtmiştir. Bilinç dışında meydana gelen bu çatışmalar fobilerin temel kaynağı olarak gösterilebilir (Şahin, 2019).

Fobi sürekli olarak bir nesneye veya duruma karşı ortaya konan mantık dışı korkudur (Kaya, 2021). Korku duyulan nesne ile yaşanmış olumsuz bir deneyimden sonra bireyin bu olayı olumsuz genellemesi ve tekrar olumlu bir şekilde değerlendirmesini engellemesi sonucu kaygı duygusu meydana çıkmaktadır. Buna göre fobilerin en belirgin özelliği bilinç dışı meydana gelmeleridir. Fobi niteliği taşıyan kaygılar gerçek bir risk durumunda ortaya çıkan korkular ile karıştırılmamalıdır (Cüceloğlu, 2016).

Çocuklarda görülen özgül fobiler gök gürültüsü, böcekler, karanlık ve bazı hayvanlar olabilmektedir. Fobileri olan çocuklar kontrolsüz, sıra dışı, mantıksız, uyumsuz ve gelişim dönemlerine aykırı özellikler gösterebilirler. Diğer kaygı

türlerinden farklı olarak fobilerde korku duyulan nesne bilinmektedir (Şahin, 2019).

Erken çocukluk döneminde ayrılık kaygısı. Çocuklar her bakımdan yakınlarına ihtiyaç duyarlar ve normal olarak bildikleri ortamlardan, evlerinden ve insanlardan ayrı düşmeyi istemezler. Bu ayrılma güçlüğü çocuklarda kaygıya sebep olabilir. Ayrılık kaygısı olan çocuk ebeveyninin ortamdan uzaklaşması ile bu durumdan etkilenir. Ayrılık kaygısı özellikle çocuğun ebeveynden ayrı düşmek istememesi, bu durumdan korkması şeklinde tanımlanır (Rapee vd., 2014).

Çocukların yaşadıkları ayrılık kaygısını azaltmak veya önüne geçmek amacıyla hoşlandıkları etkinliklerle rahatlamaları sağlanabilir. Çocuğun sevdiği nesneleri kaybedip daha sonra bunları bulmalarını sağlayan oyunlarla çocukların ayrılık kaygıları giderilebilir (Karakaya ve Öztop, 2013). Ayrılık kaygısı bütün çocuklar için olağan kabul edilir ve çocuğun yaşı ilerledikçe, gelişim alanları da gelişim gösterdikçe ayrılık kaygısının düzeyi ve şiddetinin azalması beklenir (Kaya, 2021).

Ebeveyn Tutumları

Çocuk ile ebeveynleri arasındaki ilişkinin temeli ebeveynlerin ortaya koydukları tutum ve davranışlardır. Tutum kavramı, herhangi bir değer ya da durum ile anlaşma veya anlaşmazlık şeklinde ifade edilen psikolojik tepkiler olarak tanımlanabilir. Bireylerin davranışları ile tutumları yakın bir ilişki içerisindedir. Tutumlar genel olarak davranışları şekillendiren duyuşsal ve bilişsel birer sistemdir (Gürbüz, 2017). Çocukların ilk sosyal ortamları ailedir. Ebeveynlerin benimsedikleri tutumlar, çocukların sağlıklı bir şekilde yetişmesi ve kişiliklerinin olumlu yönde gelişmesi için önemlidir. Ebeveynlerin olumlu tutumları, çocuğun hem kendisi için hem de toplum için yararlı bir birey olmasına katkıda bulunur (Yörükoğlu, 2015).

Ebeveyn tutumları, anne babaların çocukları dünyaya geldiği andan itibaren ortaya koydukları davranışlar bütünüdür. Ebeveynlerin kendi gelişim süreçlerinde yaşadıkları durumlar, çocuklarına karşı sergiledikleri tutumlarda önemli rol oynamaktadır. Her ebeveyn çocuğunun ilerde nasıl bir birey olması gerektiği ile ilgili açık veya gizli fikirler taşır. Çocuğun ileride bu hedefe ulaşması

için çeşitli tutumlar sergiler. Ebeveynlerin davranışlarındaki bu çeşitlilik birbirinden farklı çocuk yetiştirme davranış ve tutumlarına yol açmaktadır (Karabulut Demir, 2007).

Ebeveyn Tutumlarının Sınıflandırılması

Otoriter ebeveyn tutumu. Otoriter ebeveyn tutumu ailelerin sık kullandığı bir tutumdur. Bu tutum çocuğun sosyal hayatını etkilemektedir. Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarının her ihtiyacını kendileri karşılamaya çalışır. Ebeveynlerin bu istekleri çocukların özgüvenini zedelemektedir (Günalp, 2017). Otoriter tutumu benimseyen ebeveynler çocuklarının bilişsel, sosyal ve kişilik gelişimlerinin önemsiz olduğunu düşünürler. Bu ebeveynlerin öncelikleri sert bir disiplin anlayışı ile belirlenen kurallara tamamıyla uyulmasıdır (Köksal, 2016).

Çocuklar otoriter ebeveyn tutumunun sebep olduğu baskı karşısında hayata karamsar bakmaktadır. Çocuğun kendine karşı güven duygusu zedelenmektedir. Ailesi izin vermediğinde çocuk tek başına hareket edemez. Çocuklar ebeveynlerinden sürekli olarak yönlendirme ve kontrol beklemektedir. Ebeveynlerin yarattığı bu baskı çocukların hem kişiliklerini hem de davranışlarını etkilemektedir (Yavuzer, 2011).

Otoriter ebeveynlerin genel özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

Otoriter ebeveynler çocukları ile olan ilişkilerinde mesafeli davranırlar ve içten duygularla hareket etmek istemezler.

Çocukları ile ilişkileri mesafeli olur çünkü çocuklarının şımarabileceğini düşünürler.

Çocukları ile ilgili karar verirken çocuğa karar hakkı tanımadan kendi değer yargılarıyla hareket ederler.

Çocuğun kendi duygu ve düşüncelerini belirtmesine izin vermezler.

Otoriter ebeveynler, çocuklarının tercihlerini dikkate almazlar.

Otoriter ebeveynler çocuk yetiştirirken cezaya sıkça yer verirler.

Çocuklara özgürce tercih hakkı vermezler, çocuğa soğuk, katı ve keskin şekilde yaklaşırlar (Arslan Aydoğan, 2017).

İzin verici ebeveyn tutumu. Bu tutum iyimser bir tutum olarak tanımlanmaktadır. İzin verici ebeveyn tutumunun çocukların kişilik ve davranışlarının sağlıklı bir biçimde ortaya çıkmasına engel olduğu bilinmektedir. Benlik saygısı düşüktür. Her şeye izin veren ebeveynler çocukları ne isterse yapmalarına müsaade ederler. Bu durum çocukların bir süre sonra şımarık diye nitelendirilebilen hareketler sergilemelerine yol açmaktadır. Bunun sonucunda ebeveynleriyle çatışmaya girebilirler (Akkaynak ve Uykan, 2019).

İzin verici tutumu benimseyen ebeveynler, çocuklarına sınırsız bir özgürlük tanırlar, çocukların ısrarlı taleplerini yerine getirirler, onları şımartırlar ve çocuklara kolaylıkla boyun eğerler. Çocuklarını hiçbir zaman kontrol etmezler, onları ihmal ederler (Arslan Aydoğan, 2017). İzin verici ebeveyn tutumunun sergilendiği ortamlarda çocuk, ebeveynlerine çok az saygı duyar ve sözü geçen taraftır. Ailede çocuğun her dediği yapıldığı için çocuk diğer insanlarla olan ilişkisinde de hüküm kurmak ister. İzin verici tutumun sonucu olarak çocuk, sosyal çevresinde de hak etmediklerine ulaşmaya çalışır ve ben merkezli, sorumluluk alamayan, şımarık bir birey olarak yetişir (Mutallimova, 2014).

Demokratik ebeveyn tutumu. Bolattekin'e (2014) göre demokratik ebeveyn tutumunda hoşgörü, sevgi ve saygı hiçbir koşula bağlı değildir. Ebeveynler çocukları koşulsuz kabul eder ve sever. Demokratik tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarının bilişsel, duygusal, sosyal ve kişilik gelişimleri diğer tutumlara sahip ebeveynlerin çocuklarına göre daha yüksek kabul edilmektedir. Demokratik tutumun sergilendiği aile ortamlarında belli sınırlar ve kurallar çerçevesinde çocukların bağımsız bir şekilde hareket etmelerine izin verilir. Bu tutumda çocukların bireysel farklılıkları da dikkate alınır. Demokratik tutumda gerek görüldüğünde çocuğun davranışlarına sınırlama getirilir. Ebeveynler ailede kabul edilen ve takdir edilen davranışları tanımladığında çocuklar kendi kendilerini kontrol edebilme özelliğini de geliştirir.

Ebeveyn tutumları içerisinde en sağlıklı kabul edilen tutum demokratik tutumdur. Ebeveynler çocuklarına karşı iyimser bir tavır sergiler. Ebeveynler çocuğun çoğu ihtiyacını bir karşılık beklemeden yerine getirir. Çocuklar ev ortamında duygu ve düşüncelerini rahat bir şekilde ifade edebilir. Demokratik tutumun sergilendiği ev ortamlarında aile bireyleri sürekli iletişim halindedir. Bu

durum çocukların hem kişiliklerini hem de davranışlarını olumlu etkilemektedir (Özbey, 2004).

Demokratik ebeveyn tutumlarının bazı özelliklerini şu şekilde sıralanabilir:

Ailedeki kurallar anlaşılır ve açıktır.

Çocuk özgür bir şekilde duygu ve düşüncelerini ifade edebilir.

Ebeveynler çocuğa koşulsuz bir sevgi ve merhamet ile yaklaşırlar.

Ebeveyn ve çocuk arasındaki sözlü iletişim kanalları açıktır.

Ailede evle ilgili kararlar alınırken çocuğun da fikri alınır ve çocuğa da karar alma fırsatı tanınır.

Ailede çocuğun gösterdiği başarılar takdir edilir. Çocuğun başarısızlıkları asla yüzüne vurulmaz.

Ebeveynler çocuğun adına problemleri çözmez, bunun yerine çocuğa problem çözme stratejilerini gösterirler (Kuzgun, 1972).

Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu. Aşırı koruyucu tutuma sahip ebeveynler çocuklara karşı çok özenli davranmaktadır. Aşırı koruyucu ebeveynler çocuğun vermiş olduğu tüm kararlara karşı çıkarlar ve çocuğun yerine, bütün kararları alırlar. Bu sebeple, çocukta özgüven problemi yaşanmakta ve çocuk kendisini değersiz hissetmektedir. Bu çocuklarda sosyal gelişim alanında problemler görülmektedir. Çocukların toplum tarafından kabul görmeleri kolay değildir (Akkaynak ve Uykan, 2019).

Aşırı koruyucu tutumu benimseyen ebeveynlerin çocuklarında şu özellikler gözlemlenebilir:

Çocuk isteği yerine getirilene kadar ağlar ve ağlama davranışında ısrar eder.

Çocuk ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumundan dolayı kendini korumayı öğrenemez ve utangaç, savunmasız, çekingen, başkalarının söyledikleri ile hareket eden bir kimlik geliştirir.

Bu çocuklar çevrelerindeki insanları kullanan, şımarık ve sorumsuz kişiler olurlar.

Çocuklar tek başına karar vermekten aciz ve bağımlı kişiler olurlar.

Aşırı koruyucu tutum, çocukların ruhsal gelişimlerini de engelleyebilir. Bu durum da büyüdükleri zaman çocukların her şeyi ebeveynlerinden bekleyen kişilik oluşturmalarına sebep olmaktadır (Arslan Aydoğan, 2017).

Ebeveyn Tutumlarının Önemi

Çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmeleri için ailenin olumlu tutumu büyük öneme sahiptir. Ebeveynleri tarafından kabul görmek ve sevilmek çocuğun özgüvenli ve sosyal bir birey olmasında önemlidir. Çocuğun değer gördüğü ve koşulsuz kabul edildiği ebeveyn tutumlarında çocuk, özgüven sahibi ve hayata karşı yapıcı bir birey olarak yetişir. Bu bağlamda ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının önemi tartışılmayacak kadar önemlidir (Arslan Aydoğan, 2017).

Ebeveynler sergiledikleri tutumların çocuğun üzerinde ne kadar önemli olduğunu bilmeli ve buna göre hareket etmelidirler. Her ebeveyn kendi doğruları ve istekleri doğrultusunda çocuk yetiştirmek ister. Özellikle annelerin davranış ve tutumlarının çocuğun bireyselleşmesi, kendi ayakları üzerinde durması için çok önemli olduğu belirtilmiştir (Yörükoğlu, 2015).

Ebeveyn Tutumlarını Etkileyen Faktörler

Ebeveynlerin deneyimleri, yaşları, kişilik yapıları, eğitim durumları, birbiriyle olan ilişki ve iletişimleri, çocuktan beklentileri, çocuğun yaşı, cinsiyeti, mizacı, doğum sırası, annenin çalışma durumu ve ailenin sosyo-ekonomik durumu anne ve babaların tutumlarını etkilemektedir (Şimşek, 2006). Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen faktörler şu şekilde sıralanabilir:

Ebeveynlerin zihinlerinde çocuk daha dünyaya gelmeden önce istedikleri çocuk profili ile ilgili düşünceler oluşmaktadır. Dünyaya gelen çocuk, ebeveynlerin beklentilerini karşılamadığı takdirde, anne-babada çocuğu reddetme davranışı görülmektedir.

Yaşanılan çevrenin kültürel yapısı, çocuk yetiştirme noktasında ebeveynlerin tutumlarını etkilemektedir.

Çocukların cinsiyeti, sayısı ve kişilik özellikleri ebeveynlerin tutumlarına etki etmektedir.

Ebeveynlerin kendi çocukluk yaşantılarındaki deneyimleri, çocuklarına karşı sergiledikleri tutumları etkilemektedir. Çocukken kendi ebeveynleriyle sağlıklı bir iletişim kuramayan, yeteri kadar sevilmeyen anne ve babaların tutumları bu kötü yaşantılar sebebiyle olumsuz olabilmektedir.

Aile içinde eşlerin birbirleriyle olan ilişkileri de ebeveyn tutumlarını etkilemektedir.

Ebeveynlerin eğitim düzeyleri de çocuk yetiştirme stillerini etkilemektedir (İkizoğlu, 1993).

Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Rekabet Konusunda Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Çakır (2022) okul öncesi eğitim kademesinde 3-6 yaş aralığındaki çocukların rekabet stilleri ve ebeveyn kabul reddi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini Sinop ilinde yaşları 3 ila 6 arasında değişen ve okul öncesi eğitim gören 124 çocuğun ebeveyni oluşturmuştur. Çalışmanın sonucunda sosyoekonomik düzeyi düşük olan ebeveynlerin sıcaklık/duygusal yakınlık seviyelerinin yüksek olduğu, bu ebeveynlerin çocuklarının baskınlık korunumu hiyerarşisi puan ortalamalarının da düşük olduğu görülmüştür. Kullanılan rekabet ölçeği ile ebeveyn kabul-ret ölçme aracı arasında istatistiksel açıdan pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aral ve Çiçekler (2021) tarafından yapılan araştırmada, 60-72 aylık çocukların yaratıcılıkları, rekabet ve cesaret değerleri bakımından incelenmiştir. Çalışmaya, 2019-2020 eğitim öğretim döneminde Konya il merkezinde bulunan 60-72 aylık 141 okul öncesi dönem çocuğu dâhil edilmiştir. Çocuklar, basit tesadüfî örnekleme ile belirlenmiştir. Araştırma sonucunda bu çocukların yaratıcılıkları ile yarışmaları ve cesaretleri arasında pozitif korelasyona rastlanmıştır.

Elçi (2021) okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri ile 21. Yüzyıl becerileri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Bunun için çalışmaya, anasınıfına devam eden 185 erkek ve 173 kız çocuk dâhil edilmiştir. Araştırma tarama yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre,

ailenin gelir durumu ile 21. Yüzyıl becerileri arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. Ayrıca çalışan annelerin çocuklarının 21. Yüzyıl becerileri, annesi çalışmayan çocukların 21. Yüzyıl becerilerine göre daha yüksek bulunmuştur. Son olarak, okul öncesi dönem çocuklarının 21. Yüzyıl becerileri arttıkça rekabet toplam puanları da artmıştır.

Bay (2020) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya, Eskişehir ilinin Odunpazarı ilçesinde okul öncesi eğitime devam eden 233 çocuk dâhil edilmiştir. Araştırma genel tarama modelinde yürütülmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre, çocukların cinsiyetleri ile rekabet stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Çocukların yaşları ile rekabet stillerinin birbirine paralel arttığı görülmüştür. Ayrıca çocukların rekabet stillerinin ebeveynlerinin mezun olduğu okul seviyeleri ile annenin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği ortaya koyulmuştur.

Bülbül ve Akkaynak (2020), anasınıfı eğitimine devam eden çocukların ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar ile çocukların rekabet stilleri arasındaki ilişki düzeyini incelemiştir. Çalışmaya 2018-2019 yıllarında İstanbul ilinin Fatih, Şişli, Kâğıthane ve Eyüp Sultan ilçelerinde bulunan toplam 18 bağımsız anaokulu ve anasınıfına devam eden 280 çocuk ve ebeveynleri katılmıştır. Araştırma, genel tarama modellerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler SPSS 24.0 programı ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre demokratik tutum ile çocukların başkalarına odaklı rekabet stili arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Özçelik (2020), okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri ve sosyal etkinlik düzeylerinin farklı erken çocukluk dönemi eğitim programları açısından incelenmesini amaçlamıştır. Araştırmaya, İstanbul ilinde Waldorf, Montessori ve MEB Okul Öncesi Eğitim Programlarından birinin uygulamalarının yapıldığı anaokullarından 287 çocuk dâhil edilmiştir. Araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada Waldorf, Montessori ve MEB Okul Öncesi Eğitim Programlarının kullanıldığı okullarda eğitime devam eden çocukların “baskınlık korunumu hiyerarşisi” ile “başkalarına odaklı rekabet” stilleri arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür. Waldorf programının eğitimini alan çocukların “başkalarına

odaklı rekabet" puanları Montessori programında eğitim gören çocukların puanlarından daha düşük bulunmuştur. MEB ve Waldorf programlarında eğitim gören çocukların "baskınlık korunumu hiyerarşisi" alt boyut puanları, Montessori programında eğitim gören çocukların puanlarından düşük olduğu görülmüştür.

Bilici (2019) ise araştırmasında 60-72 aylık çocukların rekabet stilleri ile sosyal duygusal uyumları, sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ili Üsküdar ilçesinde anasınıfına giden 110 çocuk ve öğretmenleri (12) oluşturmuştur. Araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin ebeveynlerinin yaşı, doğum sırası, cinsiyet, kardeş sayısı gibi faktörlere göre anlamlı ölçüde farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Çocuklarda sosyal çevreye olumlu yaklaşma seviyeleri yükseldikçe baskınlık korunumu hiyerarşisi ve göreve yönelik rekabet etme seviyelerinin de yükseldiği görülmüştür.

Çiftçi ve Akman (2017) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi eğitim kademesinde bulunan çocukların rekabet stillerini ortaya koymak amacıyla geliştirilen Okul Öncesi Rekabet Ölçeği'nin (The Preschool Competition Questionnaire) Türkçe'ye uyarlanması ve geçerlilik güvenilirlik analizlerinin yapılması amaçlanmıştır. Bu yüzden çalışmaya, İstanbul ilinde okul öncesi eğitim kurumlarına giden 208 çocuk dâhil edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre bu ölçeğin, Türkiye'de yaşları 48-72 ay arasında değişen çocukların rekabet stillerini ölçmede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

Sönmez (2016) tarafından yapılan çalışma okul öncesi dönemdeki çocukların yarışmasız (rekabet olmayan) ve yarışmalı (rekabet olan) ortamlarda kendi performans düzeylerini nasıl algıladıkları ve kendi performanslarından memnun olma düzeylerini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Aynı hafta içerisinde 2 ayrı günde 2 farklı deney uygulanmıştır. Çalışmaya anasınıfına devam etmekte olan 112 çocuk dâhil edilmiştir. Sonuç olarak çocukların yarışmalı ortamda performans düzeylerinin daha iyi olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca çocukların hem yarışmalı ortamda hem de yarışmasız ortamda kendilerini mutlu hissettikleri görülmüştür.

Sonuç olarak, okul öncesi dönemde rekabet stilleri ile ilgili yapılan çalışmalarda, ebeveyn kabul reddi, yaratıcılık, cesaret değerleri, 21 yüzyıl becerileri, ebeveyn tutumları, sosyal etkinlik düzeyleri, sosyal duygusal uyum, problem çözme becerileri, ölçeklerin Türkçeye uyarlanması, performans düzeyleri ile çocukların rekabet stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Okul öncesi dönemde rekabet stilleri ile ilgili olarak Türkiye'de yapılmış sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmaların ise 2020 yılından sonra arttığı görülmektedir. Bu durum günümüzde rekabet stilleri ile ilgili olarak yapılacak çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Rekabet Konusunda Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Toppe ve diğerleri (2021), okul öncesi dönem çocuklarının işbirlikçi, rekabetçi durumlarının gruplar arası davranışlarını ve toplum yanlısı davranışlarını nasıl etkilediğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya yaşları 4-6 yaş aralığında 144 çocuk dahil edilmiştir. Çocuklar işbirlikçi, rekabetçi ve yalnız başlarına oyunlar oynamışlardır. Çocukların oynadığı oyun türlerinin onların gruplar arası davranışlarına etkisinin olmadığı görülmüştür.

Hermann ve arkadaşları (2019) yaptıkları çalışmada rekabet içeren fedakârlık davranışının oluşumunun nereden geldiğini araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırmada yaşları 5 ile 8 arasında değişen çocuklarla çalışmışlardır. Araştırmanın sonucunda rekabetçi fedakârlık davranışlarının ilk örneklerinin erken çocukluk döneminde görüldüğü belirtilmiştir.

Khadjavi ve Nicklisch (2018) yaptıkları çalışmada, okul öncesi dönem çocukları ile rekabetçi davranışın daha iyi anlaşılabilmesini amaçlamışlardır. Çalışma, 3-6 yaş arası 84 çocukla yürütülmüştür. Çalışmada çocukların rekabet duyguları ile ebeveynlerin tercih ve hırsları incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre hırslı ebeveynlere sahip çocukların daha rekabetçi davrandıkları görülmüştür. Ayrıca sosyo ekonomik düzeyi düşük olan ebeveynlerin daha hırslı olduğu da görülmüştür.

Fischer ve diğerleri (2018) tarafından yapılan çalışmada, işbirliği ve rekabetin yaşları 4 ile 11 arasında değişen çocukların bilişsel kontrol

performansını geliştirip geliştirmediğinin incelemesi amaçlanmıştır. Çalışmaya yaşları 4-11 arasında değişen 52 çocuk dâhil edilmiştir. Araştırmada erkek çocukların kız çocuklara göre daha rekabetçi tutumlar sergiledikleri görülmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre, çocuklar hem rekabet bulunan hem de işbirliği gerektiren yerlerde nötr ortamlara göre daha az hata yapmış ve daha hızlı yanıt vermişlerdir. Rekabet ve işbirliğinin birlikte daha iyi seviyede bilişsel kontrol sağladığı söylenebilir.

Hu ve Zhu (2018) tarafından yapılan çalışmada, yaşları 2-4 ve 5-6 arasında değişen çocukların yaş gruplarına göre rekabet gücündeki farkı araştırmak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 166 çocuk araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre çocukların yaş grubu küçüldükçe rakibin kim olduğu fark etmeksizin rekabetçi tutumlarının arttığı gözlenmiştir.

Pappert ve diğerleri (2016) tarafından yapılan çalışmada, yaşları 4-6 arasında değişen çocukların rekabet stilleri ile prososyal davranış gösterme durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, rekabet duygusu 4-6 yaş aralığındaki çocukların prososyal davranış gösterme durumlarını azaltmaktadır.

Tsiakara ve Digelidis (2015), çocukların davranışlarına yarışmasız ve yarışmalı ortamlara göre incelemeyi amaçlamışlardır. Bu doğrultuda yaşları 4 ile 6 arasında değişen 80 çocuk ile çalışmayı yürütmüşlerdir. Çalışmanın bulgularına göre çocuklar rekabetin olduğu yarışma ortamında daha yüksek performans göstermişlerdir. Ayrıca çocukların büyük bir çoğunluğu hem yarışmalı hem de yarışmasız ortamlarda mutlu olduklarını ifade etmişlerdir.

Tsiakara ve arkadaşları (2014), okul öncesi dönemdeki çocukların rekabet davranışlarını incelemişlerdir. Ortalama yaşları 5,12 olan 176 anasınıfı çocuğu ile yürütülen araştırmada çocukların rekabetçi davranışlarını ölçmeye yarayan tarafsız bir gözlem sistemi geliştirilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre erkek çocukların kız çocuklara göre rekabetçi davranışlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sheridan ve Williams (2006), okul öncesi dönemde rekabete dikkat çekmeyi amaçlamıştır. Çalışmaya İsveç'te anasınıfına devam eden üçü kız ve üçü erkek olmak üzere 6 çocuk dâhil edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre,

çocukların görüşlerine göre erkek çocuklar, kız çocuklarından daha rekabetçi bulunmuşlardır.

Sonuç olarak, okul öncesi dönemde rekabet stilleri ile ilgili yapılan yurt dışı çalışmalarda gruplar arası davranış, toplum yanlısı davranış, fedakârlık davranışı, ebeveynlerin tercih ve hırsları, bilişsel kontrol performansı, profesör davranış gösterme durumu, yarışmalı ve yarışmasız ortam durumu gibi değişkenlere yer verilmiştir. İncelenen araştırmaların çoğunun 2018 yılından sonra yapıldığı görülmektedir. Uluslararası alanyazında okul öncesi dönem çocuklarında rekabet stilleri ile ilgili yapılmış çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Kaygı Konusunda Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Demirer (2021) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarının kaygı düzeylerine çocuk merkezli oyun terapisinin etkisinin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmaya, İstanbul ilinden 35 çocuk dâhil edilmiştir. Araştırmada yarı deneysel ön test-son test kontrol gruplu model kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre okul öncesi dönem çocuklarının uygulama sonrası toplam kaygı seviyelerinin, uygulama öncesi toplam kaygı seviyelerine göre anlamlı düzeyde azaldığı saptanmıştır.

Kaya (2021) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarının kaygı düzeyleri ile duygu ifade biçimlerinin ilişkisini ortaya koymak ve annelerin duygu düzenleme becerilerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, araştırmanın çalışma grubunu okul öncesi eğitime devam eden 355 çocuğun annesi oluşturmuştur. Araştırma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı türdedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, çocukların kaygı düzeyleri ve duygu ifade şekillerinin annelerinin duygu düzenleme becerilerinden etkilendiği ortaya koyulmuştur.

Tekinceer (2021) tarafından yapılan çalışmada, psikolojik faktörlerin, okul öncesi dönem çocuklarının bedensel bozukluklarının gelişimi üzerindeki etkilerinin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmaya, somatik bozukluğu olan 120 okul öncesi dönem çocuğunun ebeveynleri

katılmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, ebeveynlerin demokratik tutumları ile somatik hastalığı olan çocukların kaygı düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ebeveynlerin otoriter, izin verici ve aşırı koruyucu tutumları ile somatik hastalığı olan okul öncesi dönem çocuklarının kaygı düzeyleri arasında ise pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Akyol (2020) tarafından yapılan çalışmada, 5 yaş çocuklarının kaygı düzeyleri, bağlanma türleri, düşük öz kontrol, sosyal etkinlik, öfke ve akran ilişkileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda çalışmaya 309 çocuk dâhil edilmiştir. Araştırma yordayıcı ilişkisel desendedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, kaygı düzeyleri ile bağlanma türleri arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve düşük seviyede olduğu ortaya koyulmuştur.

Güler Budak ve Totan (2020) tarafından yapılan çalışmada, “Gözden Geçirilmiş Kaygı Ölçeği”nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının yapılması amaçlanmıştır. Bunun neticesinde İzmir ilinde anasınıfı dönemindeki 308 çocuk araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, bu ölçme aracının geçerli ve güvenilir olduğu ve okul öncesi dönem çocuklarındaki anksiyete düzeyini ölçebilecek bir ölçek olduğu ortaya konmuştur.

Bora (2019) tarafından yapılan çalışmada, çocukların anne ve babalarının kaygı düzeylerinin demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğinin ortaya konması ve okul öncesi dönem çocuklarının kaygı düzeyleri ile ebeveynlerinin kaygıları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının ortaya koyulması amaçlanmıştır. Araştırma 468 çocuk ve bu çocukların ebeveynleri ile yürütülmüştür. Çalışmada betimsel ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, kız çocukların erkek çocuklarına göre kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Okul öncesi dönem çocuklarının okula devam ettikleri süre arttıkça kaygı seviyelerinde azalma olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin öğrenim düzeyleri yükseldikçe çocukların kaygı seviyelerinin azaldığı görülmüştür. Okul öncesi çocuklarının kaygı düzeyleri ile ebeveynlerin kaygı düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Çetin (2019) tarafından yapılan çalışmada, yaşları 48-72 ay arasında değişen okul öncesi çocukların anne ve babalarının kişilik özellikleri ile çocukların kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmaya, İstanbul ilinde okul öncesi eğitime devam eden 312 çocuk ve ebeveynleri dâhil edilmiştir. Araştırma ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, anne ve babaların öğrenim düzeylerinin çocuktaki kaygı üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Annenin öğrenim düzeyi ile çocukların kaygı düzeyi arasında negatif yönlü ilişki bulunmuştur. Ayrıca ebeveynlerin dışa dönüklük kişilik özellikleri ile çocukların kaygı düzeyleri arasında ilişki bulunmamıştır.

Uğraş ve diğerleri (2018) tarafından "Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği"nin geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Araştırmaya İstanbul ilinde 3-5 yaş aralığında 311 çocuk dâhil edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, ölçme aracı çocukların anksiyete düzeylerini geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçebilmektedir.

Yeşildaş (2018), okul öncesi dönem çocuklarının kaygı düzeyleri ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda, 2066 anasınıfı çocuğunun anneleri ile çalışma yürütülmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre, okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerileri ile kaygı düzeyleri üzerinde ebeveynlerin rollerinin önemli olduğu ortaya konmuştur.

Güler (2016) tarafından yapılan çalışmada, "Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği"nin Türkçe formunun 4-6 yaş aralığındaki çocuklar üzerinde geçerlik ve güvenirliğini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, İzmir il merkezinde ve ilçelerinde okul öncesi dönemdeki 308 çocuk oluşturmuştur. Araştırma betimsel tarama modelindedir. Araştırmanın sonucuna göre, ölçeğin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir veri toplama aracı olduğu ortaya konmuştur.

Güngör ve Buluş (2016), okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin mükemmeliyetçilik düzeylerinin çocukların kaygı düzeyini yordamadaki rolünü incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışma ilişkisel tarama modelindedir. Çalışma, Denizli ilinde bulunan 379 anasınıfı çocuğu ve ebeveynleri ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma bulgularına göre, ebeveyn mükemmeliyetçilik düzeyi ile çocukların kaygı düzeyi arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. Sonuç olarak çocuktaki kaygı düzeyinin ebeveyn mükemmeliyetçiliğinden doğrudan etkilendiği söylenebilir.

Topaloğlu (2013) tarafından yapılan çalışmada, 4-5 yaş aralığındaki çocukların kaygı düzeyleri, sosyal yetkinlik, saldırganlık puanları ile ebeveynlerinin sahip olduğu öz yeterlik algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Buna göre çalışmaya 227 çocuk ve bu çocukların ebeveynleri dâhil edilmiştir. Çalışma tarama türündedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, çocukların kaygı puanları ve ebeveynlerin öğrenim durumları arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Ebeveynlerin mesleği ile çocukların kaygı puanları arasında da anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir. Ebeveynlerin ebeveynlik görevine yönelik yeterlik algılarının çocukların saldırganlık, sosyal yetkinlik ve kaygı puanlarını yordamadığı ortaya konmuştur.

Okul öncesi dönem çocuklarında kaygı ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında ilk çalışmaların 2010'lu yılların başında yapıldığı görülmektedir. 2018 yılından sonra ise yapılan çalışmaların sayısında artış olduğu görülmektedir. Tüm bunlara rağmen okul öncesi dönem kaygı konusu ile ilgili Türkiye'de yeterli sayıda çalışma olmadığı sonucuna varılmaktadır.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Kaygı Konusunda Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Al-Kaseer (2022) tarafından yapılan çalışmada, Irak'taki okul öncesi dönem çocuklarının yaygın anksiyete bozukluklarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmaya, dördü özel, dördü kamu anaokulu olmak üzere toplamda 8 anaokulundan 423 çocuk dâhil edilmiştir. Sonuç olarak, kız çocuklarının anksiyete düzeyleri erkek çocuklara oranla daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca devlet anaokullarındaki çocukların kaygı düzeylerinin özel anaokullarındaki çocukların kaygı düzeylerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Bufferd ve diğerleri (2019), okul öncesi dönem çocuklarındaki ayrılma ve sosyal kaygı düzeylerinin sıklığı ve buna bağlı bozulmayı ortaya koymak

amacıyla çalışma yürütmüşlerdir. Bu amaç doğrultusunda çalışmaya, 3-5 yaş aralığındaki 300 okul öncesi dönem çocuğunun ebeveynleri katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, çocukların yaşları ile sosyal kaygı düzeyleri arasında pozitif anlamlı bir ilişki bulunmuştur, ancak çocukların yaşları ile ayrılma kaygı düzeyleri arasında bir ilişki bulunmamıştır. Araştırmanın sonuçları arasında, Amerikalı olmayan ebeveynlerin çocuklarının ayrılık kaygısı puanları, Amerikalı olan ebeveynlerin çocuklarının yaşadığı ayrılık kaygısı puanlarından daha düşük olduğu da yer almıştır.

Hudson ve arkadaşları (2011) araştırmalarında çocuğun kaygısı ile mizaç ve aile ortamı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmaya 202 okul öncesi dönem çocuğu dâhil edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre olumsuz aile ortamında yetişen ve olumsuz tutumlara maruz kalan çocukların daha kaygılı olduğu görülmüştür. Ayrıca annenin kaygısıyla çocuğun kaygısının ilişkili olduğu görülmüştür.

Edwards ve arkadaşları (2010), “Okul Öncesi Kaygı Ölçeği”nin faktör yapısını ve geçerliliğini ölçmeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya, yaşları 36-67 ay arasında değişen 380 erkek ve 384 kız çocuğu dâhil edilmiştir. Ölçekleri, 764 anne ve 418 baba doldurmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre, kız çocuklarındaki kaygı düzeyleri erkek çocuklarından daha yüksek bulunmuştur. Bu ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ortaya konmuştur.

Hirshfield ve arkadaşları (2007) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönemdeki çocukların yabancılardan çekinme, sessiz kalma gibi davranışlarının ileriki yıllarda kaygı bozukluğu için risk faktörü olabileceği düşünülmüştür. Araştırma bu durumu ortaya koymak amacıyla yürütülen boylamsal bir çalışmadır. 5 yıl boyunca 284 çocukla yürütülen çalışmada çocukların mizaç özellikleri ile kaygı durumları arasında bir ilişki olduğu görülmüştür.

Bowen ve arkadaşları (1990) tarafından yapılan çalışmada, ayrılık kaygısı bozukluğu ve aşırı kaygı bozukluğunun yaygınlığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmaya çocuğu okul öncesi eğitim alan 1869 ebeveyn dâhil edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre cinsiyeti kız olan çocukların cinsiyeti erkek olan çocuklara göre kaygı düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak, anasınıfına devam eden çocuklara yönelik olarak kaygı konusunda yapılan uluslararası çalışmaların 1990'lı yıllarda başladığı görülmektedir. Yapılan çalışmalarda kaygı ile birlikte mizaç, aile ortamı, yabancılardan çekinme ve sessiz kalma, ölçek güvenirlik ve geçerlilik çalışmaları gibi değişkenlere yer verildiği görülmektedir. Yapılan çalışmaların son yıllarda arttığı görülmüştür.

Okul Öncesi Dönem Ebeveyn Tutumları ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Bülbül ve Akkaynak (2021), okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar ile çocukların rekabet stilleri arasındaki ilişki düzeyini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmaya 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ilinde okul öncesi eğitime devam eden 280 çocuk ve ebeveynleri dâhil edilmiştir. Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, çocukların başkalarına odaklı rekabet stillerinin demokratik ebeveyn tutumundan olumlu yönde etkilendiği görülmüştür. Göreve odaklı rekabet stillerinin ise otoriter ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumlarından olumsuz yönde etkilendiği görülmüştür.

Bağçeli Kahraman ve Arabacıoğlu (2021), okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar ile çocukların okula uyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamışlardır. Çalışmanın örneklemini, Bursa ilinde 5 yaş grubu 248 çocuk ve bu çocukların ebeveynleri ile öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, kız çocukların okula uyum puanları erkek çocuklara göre daha yüksek bulunmuştur. Annelerin sergilediği demokratik tutumun artması ile çocukların okula uyumlarının da arttığı görülmüştür.

Akgün ve Çetin (2020), Kırıkkale ilinde bulunan 4-6 yaş grubu çocukların ebeveynlerinin sergiledikleri tutumları ve ebeveynlerin istismar farkındalık durumlarını ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırma kapsamında 124 ebeveyn ile görüşülmüştür. Araştırma kesitsel tarama modelindedir. Araştırmanın sonuçlarına göre otoriter tutum ile istismar farkındalığı arasında negatif yönlü bir ilişki görülmüştür.

Bilgili (2020), okul öncesi çağdaki çocukların anne ve babalarının aile içi iletişim kalıpları ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamışlardır. Buna göre, İstanbul ilinde çocukları okul öncesi eğitim kurumuna giden 388 ebeveyn araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar ile aile içi iletişim kalıplarının ilişkili olduğu ortaya konmuştur.

Derman ve diğerleri (2020) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin ebeveynlik stilleri ile çocuklarının empati ilişkisinin ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 5-6 yaş grubunda 142 çocuk ve anneleri oluşturmuştur. Çalışma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, annelerin sergiledikleri demokratik ebeveyn tutumları ile çocuklarının genel empati becerileri ve duygusal empatileri arasında pozitif ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca annelerin otoriter ebeveynlik stilleri ile çocuklarının davranışsal, duygusal ve genel empati becerileri arasında negatif bir ilişki olduğu görülmüştür.

Kaya (2020) yaptığı araştırmada, çocukların tepkisel ve ısrarcı davranışlarına ebeveynlerinin sergiledikleri tutumların katkısını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 48-72 ay aralığında 202 çocuk ve anneleri dahil edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, çocukların ısrarcı davranışları ile ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumları arasında negatif yönlü bir ilişki görülmüştür. Bunun yanında çocukların tepkisellik davranışları ile ebeveynlerin izin verici tutumları ve aşırı koruyucu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmüştür.

Kozan (2020) çocukları okul öncesi eğitime devam eden ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar ile çocukların okul olgunlukları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya Bursa ilinde okul öncesi eğitime devam eden 113 çocuk ve bu çocukların anneleri ile öğretmenleri dâhil edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, annelerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumu ile çocukların olgunluk düzeyi arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer ebeveyn tutumları ile okul olgunlukları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Kozikoğlu ve Uygun (2020) tarafından yapılan araştırmada, okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin ebeveynlik tutumları, prososyal davranışları ve çocuklarının prososyal davranışları arasındaki ilişkinin ortaya koyulması

amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu okul öncesi eğitime devam eden 521 çocuğun ebeveynleri oluşturmuştur. Araştırma betimsel tarama modelindedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, çocukların prososyal davranışları ile annelerin sergiledikleri otoriter ebeveynlik stili arasında pozitif yönlü ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca annelerin erkek çocuklarına oranla kız çocuklarına yönelik sergiledikleri otoriter ebeveynlik stilinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğretir Özçelik ve Arslan, (2020) tarafından yapılan çalışmada, Diyarbakır ilinde bulunan 3-5 yaş arası çocukların annelerinin çocuklarına karşı sergiledikleri tutumların bazı değişkenler açısından ele alınması amaçlanmıştır. Araştırmaya, Diyarbakır'daki 3-5 yaş aralığındaki çocukların ebeveynleri dâhil edilmiştir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, çocukların cinsiyetlerinin annelerin sergiledikleri tutumlar noktasında farklılaşmadığı görülmüştür. Ailedeki çocuk sayısı ise demokratik, ilgisiz ve aşırı koruyucu tutum alt boyutlarında anlamlı bir farklılığa sebep olmuştur ancak otoriter tutumda anlamlı bir farklılığa sebep olmamıştır. Çocuk sayısı arttıkça demokratik tutum sergileme düzeyleri de artış göstermiştir. Ailenin gelir durumu ile otoriter, aşırı koruyucu ve demokratik tutumlar arasında bir ilişki bulunmamıştır ancak ilgisiz tutum ile gelir düzeyi arasında orta düzeyde negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Varlı (2020) okul öncesi eğitim kurumuna giden çocukların davranış problemleri ile öz düzenleme becerilerinin ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar ile ilişkisi bağlamında incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 4-6 yaş aralığındaki 190 çocuğun ebeveynleri ve öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre, otoriter tutumun saldırganlık ve kızgınlık davranışı ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Otoriter tutumun öz düzenleme becerileri ve sosyal yetkinlik becerileri ile negatif yönlü anlamlı bir ilişkisinin olduğu görülmüştür.

Yılmaz (2020) araştırmasında, çocukları anasınıfına devam eden ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar ile çocukların öz düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma Bursa ilinde okul öncesi eğitime devam eden 188 çocuk, bu çocukların ebeveynleri ve öğretmenleri ile yürütülmüştür. Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın sonucunda,

ebeveynlerin aşırı koruyucu stili ile çocukların kontrol becerileri arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Ebeveynlerin aşırı koruyucu, izin verici, otoriter, demokratik tutumları ile çocukların düzenleme becerileri arasında ilişki bulunmuştur. Ebeveyn stilleri ile çocukların kontrol becerileri arasında ise anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Arabacıoğlu (2019) tarafından yapılan çalışmada, 5 yaşındaki çocukların okula uyum düzeyleri ile anne-babalarının tutumları ve çocuğun mizacı arasındaki ilişkinin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Bursa il merkezinde anasınıfına giden 5 yaş grubu 248 çocuk ve ebeveynleri oluşturmuştur. Araştırmanın deseni ilişkisel tarama modelidir. Araştırmanın bulgularına göre, okula uyum puan ortalamalarında kız çocukların, erkek çocuklara oranla daha yüksek puana sahip oldukları görülmüştür. Bunun yanında annelerin demokratik ebeveyn stilleri arttıkça çocuklarının okula uyum düzeylerinin de buna paralel arttığı görülmüştür. Çocukların mizaç özellikleri ile ebeveynlerin eğitim durumları arasında bir ilişki bulunmamıştır.

Erdoğdu (2019) tarafından yapılan çalışmada, anne ve babaların sahip oldukları tutumların akran ilişkileri üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmaya çocukları anasınıfına giden 263 aile ve 25 öğretmen dâhil edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, ebeveynlerin sergiledikleri tutumlardan aşırı koruyucu ve otoriter tutumun çocukların akran ilişkileri üzerinde olumsuz etkileri olduğu ortaya konmuştur.

Gökşen (2019) tarafından yapılan araştırmada, erken çocukluk döneminde duygu düzenleme becerileri ile mizaç ve anne baba tutumları arasındaki ilişkinin ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Adana ilinde 4-6 yaş arası 400 çocuğun ebeveynleri ve öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre, duygu düzenleme ile ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, sadece demokratik tutum ile duygu düzenleme becerileri arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Buna göre çocukların duygu düzenleme becerileri arttıkça ebeveynlerin sergiledikleri demokratik tutumun da arttığı sonucuna varılmıştır.

Sicim Sevim ve Bapoğlu Dümenci (2019) tarafından yapılan çalışmada, çocukların risk algılarını ebeveynlerin tutumları açısından incelemek

amaçlanmıştır. Araştırmaya okul öncesi eğitime devam eden 30 çocuk, aile tutumlarını ortaya koymak için ise 54 ebeveyn dâhil edilmiştir. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, aileler en çok demokratik tutum sergilemişlerdir. Okul öncesi dönem çocuklarının en çok açık alandaki tehlikelerden dolayı aileleri ve öğretmenleri tarafından uyarıldıkları ortaya konmuştur.

Uykan ve Akkaynak (2019) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarının anne-babalarının sergiledikleri ebeveyn tutumları ile çocukların öz-düzenleme becerilerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda araştırmaya 100 anne katılmıştır. Araştırma korelasyonel desende yürütülmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre, ebeveynlerin sosyoekonomik düzeyleri, öğrenim durumları, eğitime ayırdıkları süre değişkenlerinin çocukların öz-düzenleme becerileri ve anne-baba stilleri üzerinde etkisinin olduğu görülmüştür. Bunun yanında, sadece otoriter ve demokratik ebeveyn tutumlarının, çocukların öz düzenleme becerileri üzerinde etkisinin olduğu görülmüştür.

Erkan ve Sop (2018) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi eğitime devam eden çocukların hazırbulunuşlukları, davranış problemleri, çocukların öz düzenleme becerileri ile ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Burdur ilinde okul öncesi eğitim kurumuna giden 66-72 ay arası 140 çocuk, bu çocukların ebeveynleri ve 18 okul öncesi öğretmeni dâhil edilmiştir. Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, ebeveynlerin sergiledikleri tutumlardan hiçbirinin ele alınan değişkenler üzerinde etkisinin olmadığı ortaya konmuştur.

Şendil ve Karabulut Demir (2018) tarafından yapılan araştırmada, baba katılımının, ebeveynlik stillerine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda çalışmaya okul öncesi dönemde çocuğu olan 303 baba dâhil edilmiştir. Araştırma betimsel desende yürütülmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre, demokratik ebeveyn stilini yüksek düzeyde benimseyen babaların, daha çok baba katılımı gösterdikleri ve çocuklarının hayatına daha fazla dâhil oldukları ortaya konmuştur.

Kurttekin (2018) tarafından yapılan çalışmada, 2-4 yaşlarında çocuğa sahip anne-babaların ebeveynlik stillerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ölçek, 2-4 yaş arası çocuğu olan 356 ebeveyne uygulanmıştır. Çalışma ilişkisel tarama modelindedir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, anneler babalara oranla daha demokratik bir ebeveynlik stili sergilemişlerdir. Tek çocuğu olan anne-babalar birden çok çocuğa sahip anne-babalara oranla daha demokratik bir tutum sergilemişlerdir. Babalar yaşları büyüdükçe daha demokratik bir ebeveynlik stili sergilemişlerdir.

Yaman (2018) tarafından yapılan araştırmada, erken çocukluk döneminde ebeveyn tutumları ile çocukların duygu düzenleme becerileri ve mizaç özellikleri arasındaki ilişkinin ortaya konması hedeflenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu okul öncesi eğitime devam eden 47'si kız, 55'i erkek olmak üzere 102 çocuk ve bu çocukların ebeveynleri oluşturmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre ebeveynlerin sergiledikleri demokratik tutumun çocukların duygu düzenleme becerileri üzerinde olumlu etkisi olduğu görülmüştür.

Altınok (2017) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarının akademik benlik saygısı, sosyal-duygusal uyumları ve annelerinin ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 620 okul öncesi dönem çocuğu ve bu çocukların ebeveynleri ile öğretmenleri dâhil edilmiştir. Araştırma korelasyonel araştırma modelindedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, annelerin sergiledikleri ebeveynlik stillerinin sosyal uyumun ve akademik benlik saygısının; annenin öğrenim düzeyi, işi ve gelir seviyesine göre; anlamlı bir farklılık ortaya koyduğu, sosyal duygusal uyum ölçeğin puanlarının çocukların akranları ile iletişim boyutu haricindeki diğer boyutlarının annenin çalıştığı işe bağlı olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür.

Atabey'in (2017) yaptığı araştırmada, okul öncesi eğitim kurumuna giden çocukların annelerinin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Çorum ilinde okul öncesi eğitime devam eden 349 çocuğun anneleri dâhil edilmiştir. İlişkisel tarama modelinde yürütülen çalışmanın sonuçlarına göre, annelerin erkek çocuklarına karşı daha demokratik bir tutum sergiledikleri ortaya konmuştur. Çocuğun cinsiyetinin diğer ebeveyn tutumları ile ilişkisinin olmadığı

ortaya konmuştur. Çocuğun doğum sırasının da annenin sergilediği ebeveynlik tutumları üzerinde etkisinin olmadığı görülmüştür.

Büyüktaşkapu ve diğerleri (2017) tarafından yapılan çalışmada çocukların çizgi film tercihleri, anne baba stilleri ve öğretmen-çocuk ilişkisinin ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırmaya 300 okul öncesi dönem çocuğu, anneleri ve 18 okul öncesi öğretmeni dâhil edilmiştir. Araştırma ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre annenin sergilediği demokratik ebeveyn stilinin çocukların fiziksel saldırganlığını yordadığı ortaya konmuştur. Bunun yanında fiziksel saldırganlık ile demokratik stil arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Görücü ve Karakaş (2017) tarafından yapılan çalışmada, anne ebeveyn tutumunun okul öncesi eğitim alan çocukların sosyal problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesini amaçlamıştır. Çalışma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın çalışma grubunu Konya ilinde okul öncesi eğitime devam eden 60-72 ay arası 500 çocuk ve bunların anneleri oluşturmuştur. Çalışmanın sonuçlarına göre annenin sergilediği ebeveynlik stillerinin çocukların sosyal problem çözme becerileri üzerinde bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

Güney (2017) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarının mizacı ile annelerinin ebeveynlik algıları ve tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya, İstanbul ilinde okul öncesi eğitim kurumuna giden 3-6 yaş arası 188 çocuğun annesi dâhil edilmiştir. Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Çalışmanın sonuçlarına göre, çocukların sebatkâr ve sıcakkanlılık mizaç özelliklerinin yaşları ile doğru orantılı olarak arttığı görülmüştür. Çocukların mizaç özellikleri ile ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür.

Gürbüz (2017) çalışmasında annelerin sergiledikleri ebeveynlik stillerinin çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkilerini araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Mersin ilinde anasınıfına giden 708 çocuk ve ebeveynleri oluşturmuştur. Çalışma betimsel ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, izin verici ve demokratik tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarının koruyucu ve otoriter tutuma sahip ebeveynlere göre

genel sosyal becerileri ve alt kategorilerini oluşturan becerilerinin yüksek çıktığı ortaya konmuştur.

Kotaman (2017) tarafından yapılan araştırmada, ödüllendirme ile ebeveynlik stillerinin çocukların davranışları üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmaya Şanlıurfa ilinden okul öncesi eğitim kademesine devam eden 77 çocuk dâhil edilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre aldatma davranışı, ebeveyn tutumları ile ilişkili bulunmamıştır.

Özyürek (2017) tarafından yapılan çalışmada, ebeveynlerin çocuk yetiştirmeye yönelik görüşleri ve tutumlarının belirlenmesi hedefi ile iki ayrı ölçek geliştirme çalışması yer almıştır. Araştırmanın ilk çalışma grubunu 3-6 yaş aralığında 262 baba ve 263 anne, ikinci çalışma grubunu ise 268 baba ve 276 anne oluşturmuştur. Bulgular doğrultusunda 40 maddelik Çocuk Yetiştirmeye İlişkin Anne-Baba Görüşleri Ölçeği ile 38 maddelik Anne-Baba Tutum Ölçeğinin kullanılabileceği sonucuna varılmıştır.

Aydoğdu ve Dilekmen (2016), çocuğu okul öncesi eğitime devam eden 462 anne ve baba ile çalışmışlardır. Araştırma betimsel tarama modelindedir. Çalışmada ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Sonuç olarak anne babaların cinsiyetlerine göre izin verici, aşırı koruyucu ve otoriter tutumları arasında anlamlı farklılık görülmemiştir. Demokratik tutumda ise kadınlar lehine anlamlı bir farklılık görülmüştür. Ebeveynlerin aile tipine göre ve yaşlarına göre tutumları arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Begde ve Özyürek (2016), öğretmen ve ebeveyn tutumlarının anasınıfı çocuklarının problem çözme becerilerine etkisini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırma betimsel tarama modelindedir. Bu kapsamda araştırmanın çalışma grubunu 120 çocuk ve bu çocukların ebeveynleri ile okul öncesi öğretmenleri oluşturmuştur. Sonuç olarak annelerin aşırı koruyucu ebeveyn tutumları ile çocuklarının problemi tanımlama becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve annelerin aşırı koruyucu ebeveyn tutumların yükseldikçe çocukların problemi tanımlama becerilerinin de yükseldiği ortaya konmuştur. Bunun yanında ebeveynlerin demokratik tutumlarının artması ile çocukların bazı

durumların sonuçlarını tahmin etme becerilerinin de buna paralel olarak arttığı ortaya konmuştur.

İkiz ve diğerleri (2016) tarafından yapılan çalışmada, çocukların fiziksel ve ilişkisel saldırganlıklarının ebeveyn tutumları açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Balıkesir ilinde okul öncesi eğitime devam eden 300 çocuk ve bu çocukların anne ve babaları oluşturmuştur. Araştırmanın deseni, ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın bulgularına göre fiziksel ve ilişkisel saldırganlık ile ebeveynlerin otoriter tutumları arasında pozitif yönlü bir ilişki görülmüştür. Bir diğer bulguya göre fiziksel saldırganlık ile annelerin izin verici ebeveyn tutumu arasında negatif yönlü ilişki görülmüştür. Bunun yanında ilişkisel saldırganlık ile babanın aşırı koruyucu, demokratik ve izin verici ebeveyn tutumu ile annenin aşırı koruyucu, izin verici ve demokratik ebeveyn tutumu arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Kaynak ve Temel (2016) tarafından yapılan çalışmada, ceza infaz kurumlarında okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin ebeveynlik stillerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ceza infaz kurumlarında bulunan 95 anne çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırma genel tarama modelindedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, annelerin yaşlarının sergiledikleri demokratik stilleri üzerinde, öğrenim düzeylerinin otoriter ve demokratik stiller üzerinde, çocuk sayılarının ise demokratik stil üzerinde anlamlı bir farklılığa neden olduğu belirlenmiştir.

Köksal (2016) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi eğitime devam eden çocukların ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar ile çocukların saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini İstanbul ilinde özel bir anaokuluna devam eden 125 çocuğun anne ve babaları oluşturmuştur. Araştırma tarama modelindedir. Araştırmanın sonucunda, ebeveynlerin kız çocuklarına karşı demokratik ve izin verici tutum sergileme düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Erkek çocuklarında ise kız çocuklarına oranla ebeveynlerinden gördükleri otoriter tutumun daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca çocukluklardaki saldırganlık düzeyinin düşmesinde etkili olan ebeveyn stilleri, demokratik tutum ve izin verici tutumdur. Saldırganlık düzeyinin artması ile ilişkili bulunan ebeveynlik stili ise otoriter tutumdur.

Nalbantoğlu (2016) tarafından yapılan çalışmada yaşları 6-11 arasında olan 91 çocukta görülen ruhsal sorunlar ile bu çocukların annelerinin bağlanma stilleri, ebeveynlik tutumları ve aile işlevlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma betimsel modeldedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, demokratik ebeveyn stili ile suça yönelik davranışlar, saldırganlık ve sosyal problemler arasında pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır.

Coşkun ve Baş (2015), çocukları okul öncesi eğitime devam eden ebeveynlerin çocuk yetiştirme stilleri ve anneler ile babaların görüşlerinin karşılaştırılmasını amaçlamışlardır. Çalışmanın örneklemini okul öncesi kademesindeki 9 çocuğun 18 ebeveyni oluşturmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre ebeveynlerin çocuklarına karşı en çok gösterdikleri tutumun demokratik ebeveyn tutumu olduğu görülmüştür.

Özyürek'in (2015) yaptığı araştırmada, annelerin ebeveynlik tutumları ile çocuklarının sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırma betimsel desende yapılmıştır. Araştırmada, okul öncesi kademesindeki 135 çocuk ve anneleri çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, annelerin yaşı ile çocuklarına karşı sergiledikleri ebeveynlik stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Annelerin öğrenim durumları ile ebeveynlik stilleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Annelerinin sergiledikleri demokratik tutumların çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerinde anlamlı ölçüde etkili olduğu görülmüştür.

Sak ve diğerleri (2015), 4-6 yaş aralığındaki çocukların anne babalarının ebeveynlik tutumlarını incelemişlerdir. Araştırmada açıklayıcı karma desen kullanılmıştır. Çalışma kapsamında 258 ebeveyne Ebeveyn Tutum Ölçeği uygulanmış daha sonra ise 20 ebeveyn ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışmada sonuç olarak annelerin çocuklarına karşı babalardan daha fazla demokratik bir ebeveyn tutumuna sahip oldukları ortaya konulmuştur. Bunun yanında, ebeveynlerin yaşları ile yaşadıkları bölgenin izin verici, otoriter ve demokratik ebeveyn tutumları üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin çoğunun sahip oldukları ebeveynlik tutumu ile ilgili bir farkındalık gösterdikleri ve bu tutumları açıklarken alanyazın ile paralel ifadelere yer verdikleri belirlenmiştir.

Andı (2014) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesine eğitim kurumuna giden çocukların kendi öğretmenlerinin görüşlerine göre, sosyal davranış denetimi, sosyal yeterlilik düzeyleri ve sosyal uyum düzeylerinin ebeveyn çocuk yetiştirme stilleri ile aile yaşantısına göre incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya okul öncesi eğitime devam eden 103 çocuk, bu çocukların aileleri ve öğretmenleri katılmıştır. Çalışma ilişkisel tarama modelindedir. Çalışmanın sonuçlarına göre, ailelerin ebeveyn stilleri ile çocukların olumsuz sosyal davranışlar ve sosyal yeterlilik ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bazarbashı (2014) 2-6 yaş arası çocuğu olan annelerin duygusal zekâ düzeyleri ve bir takım demografik değişkenler ile ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamıştır. Araştırmaya 2-6 yaş aralığındaki 402 çocuk ve anneleri dâhil edilmiştir. Çalışma ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda, annelerin öğrenim durumları ile benimsedikleri ebeveynlik stillerinin ilişkili olduğu görülmüştür. Annelerin yaşlarının düştükçe sergiledikleri demokratik ebeveyn tutumunun arttığı görülmüştür.

Şahin Zeteroğlu (2014) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarının çoklu zekâ alanları ve grup içi etkinlik düzeyleri ile ebeveynlerin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, Bursa ilinde 300 anasınıfı çocuğu ve bu çocukların anneleri ile yapılmıştır. Araştırma betimsel desende tasarlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre ebeveyn tutumları sosyoekonomik durumlarına göre farklılaşmıştır ancak çocukların cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ayrıca ebeveyn tutumları ile çocukların çoklu zekâ alan puanları arasında farklılık ortaya çıkmamıştır.

Durmuşoğlu Saltalı ve Arslan (2012) ebeveynlik stillerinin okul öncesi dönem çocuklarının içe dönüklük davranışı ile sosyal yetkinliği yordama düzeyi arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamışlardır. Çalışma ilişkisel tarama modelindedir. Çalışmaya okul öncesi eğitime devam eden 309 çocuğun öğretmeni ve anneleri dâhil edilmiştir. Sonuç olarak ebeveynlik stillerinin çocukların içe dönüklük davranışları ile sosyal yetkinlikleri üzerinde anlamlı yordayıcı etkiye sahip olduğu görülmüştür.

Altunok (2019), çocukların iletişim becerileri ile ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamıştır.

Araştırmaya Elazığ ve Diyarbakır illerinde 2017-2018 yıllarında okul öncesi eğitime devam eden 36-72 aylık 300 çocuk ve 320 ebeveyn katılmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, ebeveynlerin kendilerinde en fazla algıladıkları tutumun "Demokratik Tutum" olduğu görülmüştür. İlgisiz ve otoriter ebeveynlik stilleri ile çocukların iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yalnızca koruyucu ebeveyn tutumu ile çocukların sözel iletişim becerileri arasında negatif yönlü bir ilişkiye rastlanmıştır.

Sonuç olarak, Türkiye'de anasınıfına devam eden çocuklara yönelik ebeveyn tutumları ile ilgili yapılan çalışmaların 2010 yılından sonra arttığı görülmektedir. Çalışmaların en çok 2020 yılında yapıldığı anlaşılmaktadır. Türkiye'de okul öncesi eğitime devam eden çocukların ebeveyn tutumları ile ilgili olarak bundan sonra yapılacak çalışmalarda babaların da anneler ile eşit oranda araştırmaya dâhil edilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Okul Öncesi Dönem Ebeveyn Tutumları ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Carapito ve diğerleri (2020), çocukların sosyal ve duygusal uyumu ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmanın örneklemini okul öncesi eğitime devam eden çocukları olan Portekiz'li 501 baba ve 552 anne oluşturmaktadır. Çalışmanın sonuçlarına göre babaların otoriter tutumu ile kızların dışsallaştırma sorunları arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Ayrıca babaların izin verici tutumu ile kızlarının içselleştirme problemleri arasında da pozitif ilişki bulunmuştur.

Hirschler-Guttenberg ve diğerleri (2015), otizmli çocukların işbirliğine dayalı öz düzenleme ve düzenleme becerilerinde ebeveynlerin tutumları ve mizaçlarının etkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre otoriter tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarının sinirlilik halinin öz düzenlemesini yapabilmekte ancak işbirliği için düzenleme yapmakta zorlandıkları görülmüştür.

Braza ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan çalışmada yaşları ortalama 63 ay ve civarı 89 çocuk ile çalışılmıştır. Çalışmanın verileri Ebeveynlik Tarzları ve Boyutları Anketi ile Doğrudan ve Dolaylı Saldırganlık Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre otoriter ebeveyn tutumu çocukların

hem içselleştirme hem de dışsallaştırma sorunlarıyla pozitif ilişkilidir. İzin verici ebeveyn tutumunun ise kız çocuklarında fiziksel saldırganlık ile pozitif ilişkili olduğu görülmüştür.

Turner ve Harris (2012) yaptıkları araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin tutumları ile çocukların sosyal yeterliği arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmanın örneklemini okul öncesi eğitime devam eden 22 kız ve 25 erkek çocuk oluşturmuştur. Çalışmanın sonuçlarına göre anne babaların izin verici ve koruyucu tutumları ile çocukların kelime bilgisi, benlik kavramı, fedakârlık ve empati ölçümleri arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

Lee ve diğerleri (2012), tarafından Çin'de 425 ilkokul çocuğu ve bu çocukların ebeveynleriyle, ebeveyn tutumu ve çocukların mizacı arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırma sonucunda çocuğun mizacı ile ebeveynlerin otoriter tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Berg (2011) çalışmasında, ana sınıfına devam eden çocukların ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar ile çocukların sosyal duygusal gelişimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya 14 çocuğun ebeveyni dahil edilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, ebeveynlerden 10 tanesi yetkili, 3 tanesi otoriter ve biri izin verici tutuma sahiptir. Çocukların ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar ile sosyal duygusal gelişmeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Jewell ve diğerleri (2008), çocukların okul ortamında ve ev ortamında ortaya koydukları dışsallaştırma davranışlarına ebeveynlerinin tutumlarının etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Buna göre okul öncesi eğitime devam eden 39 çocuk ve ebeveynleri araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, ebeveynlerin sergiledikleri sıkı tutumun çocukların dışsallaştırma davranışlarında artışa sebep olduğu görülmüştür.

Perren ve diğerleri (2007) yaptıkları çalışmada, çocukların prososyal ve duygusal davranışlarını incelemişlerdir. Araştırmaya 1060 anasınıfı çocuğu, bu çocukların ebeveynleri ve öğretmenleri dâhil edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre erkek çocukların kız çocuklara göre daha hareketli oldukları ve daha düşük düzeyde prososyal davranış sergiledikleri görülmüştür. Ayrıca ebeveynlerin eğitim düzeyi ile çocuklarının aşırı hareketli olmaları arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Ellis (2006) yaptığı araştırmada, anasınıfı çocuklarının motivasyon stilleri ile ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya okul öncesi dönemde bulunan 42 çocuk ve bu çocukların ebeveynleri dâhil edilmiştir. Çalışma sonucunda çocukların motivasyon stilleri ile ebeveynlerinin tutumları arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Aunola ve Nurmi (2005), tarafından yapılan çalışmada, ebeveynlerin tutumları ile çocukların problem davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda okul öncesi eğitime devam eden 196 çocuk ve bu çocukların ebeveynleri ile çalışılmıştır. Araştırma boylamsal olarak yürütülmüştür. Araştırma ikinci sınıfa kadar sürmüştür ve ebeveynlerin sergiledikleri tutumları belirlemek amacıyla ebeveynler her sene bir kez ebeveyn tutumları anketi doldurmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre, annelerin sergilediği psikolojik kontrol davranışlarının okul öncesi dönem çocuklarının problem davranışlarını yükselttiği ortaya konmuştur.

Dekovic ve Gerris (1992) tarafından yürütülen çalışmada, ebeveynlerin çoğunun geleneksel bir çocuk yetiştirme stili benimsedikleri ortaya konmuştur. Annelerin çocuklara karşı sergiledikleri tutumları etkileyen demografik değişkenler de incelenmiştir. Buna göre öğrenim düzeyi yüksek olan annelerin daha demokratik bir tutum sergiledikleri belirlenmiştir.

Eisenberg ve Mussen (1989), okul öncesi dönem çağındaki çocuklarla yürüttükleri araştırmada anne ve babaların tutumları ile çocukların olumlu sosyal davranışları arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmada, ebeveynleri demokratik tutum sergileyen çocukların diğer çocuklara oranla daha fazla sorumluluk aldıkları ve olumlu sosyal davranışları daha fazla ortaya koydukları, ebeveynleri izin verici tutum sergileyen çocukların ise daha düşük olumlu sosyal davranışlar gösterdikleri gözlenmiştir (Akt. Sirkeci, 2017).

Yapılan araştırmalara göre okul öncesi dönem anne baba tutumları ile ilgili uluslararası çalışmaların 1900'lü yılların sonunda yürütülmeye başlandığı görülmektedir. Çalışmaların sayısının son yıllarda arttığı söylenebilir.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri, Kaygı Düzeyleri ve Ebeveyn Tutumları ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Bülbül ve Akkaynak (2021) okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri ile çocukların ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamışlardır. Çalışmaya, İstanbul ilinde 18 farklı kurumdan 280 anasınıfı çocuğu ve bu çocukların anne-babaları dâhil edilmiştir. Araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, ebeveynlerin sergiledikleri tutumlara bağlı olarak çocukların rekabet stilleri değişmiştir. Özellikle anne babaların demokratik tutumları ile çocuklarının başkalarına odaklı rekabet stilleri arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Ayrıca ebeveynlerin otoriter tutumu ve aşırı koruyucu tutumu ile çocukların göreve odaklı rekabet stili arasında negatif ilişki bulunmuştur.

Sirkeci (2017), ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar ile çocukların kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamıştır. Buna göre, Bursa ilinde okul öncesine devam eden 358 çocuğun ebeveynine ulaşılmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, okul öncesi dönem çocukların kaygı düzeyleri ile ebeveynlerin tutumları arasında ilişki olmadığı ortaya konmuştur.

Yapılan alanyazın taramasında gerek yurt içinde gerekse yurt dışında okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri, kaygı düzeyleri ve ebeveyn tutumlarını bir arada ele almış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bölüm 3
Yöntem

Bu bölümde araştırmanın deseni, evren ve örneklem, verilerin analizi, veri toplama araçları ve veri toplama süreci ile ilgili bilgi verilmiştir.

Araştırma Deseni

Araştırmada, tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama çalışmaları, geniş insan kitleleri ile yürütülen çalışmalarda katılımcıların özelliklerini ve görüşlerini incelemeyi amaçlar (Karasar, 2005). Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri, kaygı düzeyleri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki var olan hali ile incelendiği ve toplanan sayısal verilere dayanarak istatistiki analizler yapılıp örneklemden elde edilen sonuçlar araştırma evrenine genellendiği için çalışma tarama desenine uygun olarak yürütülmüştür. Araştırmada ebeveyn tutumlarında otoriter, demokratik, izin verici ve aşırı koruyucu olmak üzere dört tutum, rekabet stillerinde başkalarına odaklı rekabet, hedefe/göreve odaklı rekabet, baskınlığın korunumu hiyerarşisine dayalı rekabet olmak üzere üç boyut ve kaygı düzeylerinde ise özgül fobi, yaygın kaygı bozukluğu, toplumsal kaygı bozukluğu ve ayrılma kaygı bozukluğu olmak üzere dört boyut ele alınmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, 2022-2023 eğitim öğretim yılı kasım ve aralık aylarında Van ili merkez ilçeleri İpekyolu, Tuşba ve Edremit'te Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi anaokulu ve anasınıflarına devam eden 48-72 ay arası çocuklar ve bu çocukların ebeveynleri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini, okul öncesi eğitime devam eden ve seçkisiz örneklem yöntemiyle belirlenen 400 okul öncesi dönem çocuğu ve ebeveynleri oluşturmuştur. Seçkisiz örnekleme yönteminde esas amaç örneklemin evreni temsil gücünün yüksek olmasıdır (Büyüköztürk, 2020). Van ili merkez ilçelerinde bulunan ve Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi eğitim kurumlarının isimleri alınmıştır. Daha sonra bu okullar arasından kura yolu ile belirlenen okullardan yine kura yolu ile belirlenen sınıflardan, kura yolu ile belirlenen çocukların ebeveyn ve öğretmenlerine ölçekler dağıtılmıştır. Ölçekler öğretmen ve ebeveynlere elden verilmiştir.

Tablo 1

Çalışmanın Katılımcılarına Ait Demografik Bilgiler

Değişken		n	%
Ebeveynin Cinsiyeti	Kadın	288	72,0
	Erkek	112	28,0
Ebeveynin Medeni Durumu	Evli	391	97,8
	Ayrı/Dul	9	2,3
Annenin Yaşı	26-30	126	31,5
	31-35	157	39,3
	36-40	86	21,5
	41 yaş ve üzeri	31	7,8
Babanın Yaşı	26-30	50	12,5
	31-35	141	35,3
	36-40	134	33,5
	41 yaş ve üzeri	75	18,8
Annenin Eğitim Durumu	Okur-yazar	51	12,8
	İlkokul	98	24,5
	Lise	144	36,0
	Üniversite	107	26,8
Babanın Eğitim Durumu	İlkokul	60	15,0
	Lise	175	43,8
	Üniversite	127	31,8
	Lisansüstü	38	9,5
Aile Tipi	Çekirdek Aile	343	85,8
	Geniş Aile	57	14,3
Çocuk Sayısı	1	42	10,5
	2	177	44,3
	3	107	26,8
	4	37	9,3
	5 ve üstü	37	9,3
Yaşanılan Ev	Müstakil Ev	220	55,0
	Apartman	180	45,0
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	197	49,3
	Erkek	203	50,8
Çocuğun Yaşı	4 Yaş	44	11,0
	5 Yaş	264	66,0
	6 Yaş	92	23,0
Okul Öncesi Eğitim Alma Süresi	1 yıl	319	79,8

	2 yıl	81	20,3
Çocuğun Doğum Sırası	1	143	35,8
	2	132	33,0
	3	78	19,5
	4 ve sonrası	47	11,8

Çalışmaya katılan 400 ebeveynden 288'i (%72) kadınlardan, 112'si (%28) erkeklerden oluşmaktadır. Ebeveynlerin tamamına yakını (n=391, %97,8) evli olduklarını beyan etmişlerdir. Annelerin (n=157, %39,3) ve babaların (n=141, %35,3) yaşlarının en yüksek dağılımı 31-35 yaş aralığındadır. Annelerin (n=144, %36) ve babaların (n=175, %43,8) eğitim durumuna bakıldığında en çok lise mezunu oldukları görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu çekirdek aile tipine sahiptir (n=343, %85,8). Çocuk sayısı iki olan katılımcıların en fazla oldukları görülmektedir (n=177, %44,3). Katılımcıların yarısından fazlası müstakil evde yaşamaktadır (n=220, %55).

Çalışmaya katılan çocukların 197'sini (%49.3) kız çocukları oluştururken, 203'ünü (%50,8) erkek çocuklar oluşmaktadır. Beş yaşında olan çocuklar katılımcı çocukların yarısından fazlasını oluşturmaktadır (n=264, %66). Çocukların büyük çoğunluğu okul öncesi eğitime bir yıldır devam etmektedir (n=319, %79,8). Birinci sırada doğan çocuklar katılımcı çocukların yaklaşık üçte birini oluşturmaktadır (n=143, %35,8).

Veri Toplama Süreci

Van ili merkez ilçelerinde bulunan ve Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı olan okul öncesi eğitim kurumlarının isimleri alınmıştır. Daha sonra bu okullar arasından kura yolu ile belirlenenlerden yine kura yolu ile belirlenen sınıflardan, kura yolu ile belirlenen çocukların ebeveyn ve öğretmenlerine ölçekler dağıtılmıştır. Ölçekler öğretmen ve ebeveynler tarafından doldurulmuştur. Katılımın gönüllü olduğu vurgulanmıştır ve katılımcılara onam formu da verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama araçlarını, Demografik Bilgi Formu, Ebeveyn Tutum Ölçeği, Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği ve Okul Öncesi Rekabet Ölçeği oluşturmaktadır.

Demografik Bilgi Formları. Araştırmacı tarafından hazırlanıp ebeveynlere uygulanmış olan demografik bilgi formları çocukların cinsiyeti, kardeş sayısı, yaşı, anasınıfına devam etme süresi, doğum sırası, ailenin gelir durumu, anne ve babaların yaşı ve öğrenim düzeyi, aile tipi (çekirdek-geniş), ebeveynlerin medeni durumları ve yaşadıkları ev tipine ilişkin (apartman, müstakil, bahçeli) maddelerden oluşmaktadır.

Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ), 2-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarını ortaya koymak amacıyla Karabulut ve Şendil (2008) tarafından geliştirilen bir ölçme aracıdır.

Ölçek geliştirilirken İstanbul ilinde okul öncesi eğitime devam eden 2-6 yaş aralığındaki yüksek, orta ve düşük sosyoekonomik seviyeyi simgeleyen 420 çocuğun ebeveynlerine uygulanmıştır. Ebeveyn tutum ölçeği dört alt boyuttan (otoriter, demokratik, izin verici, aşırı koruyucu) ve 62 maddeden oluşmaktadır. Gerçekleştirilen geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sonucunda ölçekten 16 madde çıkarılmıştır ve ölçek dört boyutlu 46 maddelik son şeklini almıştır. Bu araştırmada da ölçeğin son şekli olan 46 maddelik envanter kullanılmıştır.

Ebeveyn tutumu ölçeği, 9 maddeden oluşan izin verici, 9 maddeden oluşan aşırı koruyucu, 11 maddeden oluşan otoriter ve 17 maddeden oluşan demokratik tutum ile ilgili dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçekteki maddeler ebeveynlerin davranış şekillerine göre olup, bu davranış şekilleri karşısında sıklık durumlarına göre değişen 5 seçenek bulunmaktadır. Her bir maddede anne ve babaların kendilerine uygun olan seçeneği seçmeleri istenmektedir. Bu seçenekler şu şekildedir: (1) “hiçbir zaman böyle değildir”, (2) “nadiren böyledir”, (3) “bazen böyledir”, (4) “çoğunlukla böyledir”, (5) “her zaman böyledir”. Bu yolla maddeleri cevaplayan ebeveynlerin söz konusu davranışları ne sıklıkta ortaya koydukları belirlenmektedir. Her bir

boyuttan elde edilen puanlar birbirinden ayrı hesap edilerek her bir boyut için bir puan hesaplanmaktadır. Ebeveynler en yüksek puanı hangi boyuttan elde ederlerse o tutumu benimsedikleri anlamı taşımaktadır (Karabulut ve Şendil, 2008).

Ölçek için gerçekleştirilen güvenilirlik analizleri sonucunda ise Cronbach alfa değerleri izin verici boyut için .74, aşırı koruyucu boyut için .75, otoriter boyut için .76 ve demokratik boyut için ise .83 olarak belirlenmiştir.

Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği (PAS). Ölçek, ilk olarak 1999 yılında Spence ve Rapee tarafından geliştirmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik araştırmaları Uğraş ve diğerleri (2018) tarafından gerçekleştirilmiştir. Güvenirlik incelemelerinde iç tutarlılık katsayıları ölçeğin tümü için .93 ve alt boyutlardan toplumsal anksiyete bozukluğu için .84, ayrılık anksiyetesi bozukluğu için .73, yaygın anksiyete bozukluğu için .83 ve özgül fobi için .82'dir.

Ölçeğin madde yanıtları beşli likert tipindedir. Bu maddeler için cevaplar sıfır ile dört arasında derecelendirilmiştir. Bu dereceler; çoğu zaman doğru (4), oldukça doğru (3), bazen doğru (2), nadiren doğru (1) ve hiç doğru değil (0) şeklindedir.

Çalışmanın örneklemini, İstanbul ilindeki okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim alan 311 erkek ve kız çocuk oluşturmuştur. Yapılan açımlayıcı faktör analizi neticesinde ölçeğin 4 faktörlü bir ölçek olduğu görülmüştür. Bu faktörler sırası ile toplumsal kaygı, yaygın kaygı, ayrılık kaygısı ve özgül fobi'dir.

Okul öncesi çocuklarında kaygıyı ölçen bu ölçeğin maddelerinden 7 tanesi toplumsal kaygı bozukluğunu, 9 tanesi yaygın kaygı bozukluğunu, 5 tanesi ayrılma kaygı bozukluğunu ve 9 tanesi de özgül fobiyi ölçmektedir.

Okul Öncesi Rekabet Ölçeği (ORÖ). Paquette, Gagnon, Bouchard, Bigras ve Schneider (2013) tarafından geliştirilen bu ölçme aracının amacı okul öncesi dönemdeki çocukların rekabet stillerinin incelenmesidir. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması ile geçerlilik ve güvenirlik incelemeleri Balat, Akman ve Çiftçi (2017) tarafından yapılmıştır. Bu ölçek 2-6 yaş aralığındaki çocukların gündelik hayatlarında gözlemlenebilen davranışlarını ortaya koyan 17 maddeden

oluşmaktadır. Bu ölçme aracı okul öncesi dönem çocukları adına öğretmenleri tarafından doldurulan 6'lı likert tipi bir ölçektir.

Bu ölçek kapsamında okul öncesi dönem çocuklarının sahip oldukları rekabet stilleri, 8 maddelik başkalarına odaklı rekabet boyutu, 6 maddelik göreve yönelik rekabet boyutu ve 3 maddelik baskınlığın korunumu hiyerarşisine dayalı rekabet boyutu şeklinde analizlere dâhil edilmiştir. Üç faktörlü orijinal yapı, yapılan doğrulayıcı faktör analizi ile doğrulanmıştır. Bu üç faktör, "Göreve Yönelik Rekabet", "Başkalarına Odaklı Rekabet" ve "Baskınlık Korunumu Hiyerarşisi" şeklindedir. Faktörlerin Cronbach alfa katsayıları 0.91 ile 0.96 aralığındadır. Düzeltilmiş madde-toplam puan ilişkileri ise 0.90 ile 0.68 aralığındadır. Bu indekslere göre veriler ile model arasında iyi bir uyum olduğu söylenebilir. Bu sonuçlara göre ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu kabul edilmiştir.

Verilerin Analizi

İlk olarak demografik bilgi formu ve ölçekler ile ulaşılan veriler değerlendirilirken, birden çok işaretlenen ya da cevap verilmeyen madde olup olmadığı kontrol edilmiştir. Eksikleri olan 11 ölçek değerlendirme dışında tutulmuştur. Bilgi formları ile ölçeklerden elde edilen bilgiler SPSS paket programına aktarılarak değerlendirmeye alınmıştır.

Çalışma kapsamında toplanan veriler SPSS-26 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın verileri öncelikle uç değer bağlamında incelenmiş olup uç değer olarak belirlenen 29 veri analiz dışı bırakılmıştır. Veri analizinde parametrik ya da non-parametrik testlerden hangisinin kullanılacağına karar vermek için öncelikle parametrik testlerin varsayımlarının karşılanıp karşılanmadığı test edilmiştir. Normal dağılımın sağlanıp sağlanmadığının test edilmesi için Kolmogorow-Smirnov testi, Skewness ve Kurtosis değerleri ile Histogram, Q-Q grafiği incelenmiştir. Normallik varsayımının bir ölçüsü olarak çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 aralığında olmasının kabul edilebileceği ifade edilmektedir (Morgan vd., 2004, s.50). Tablo 2 incelendiğinde kullanılan üç ölçeğin bütün alt boyutlarında Skewness ve Kurtosis değerlerinin -1 ile +1 arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 2

Verinin Normalliğine İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

	n=400	Skewness	Kurtosis
Ebeveyn Tutum Ölçeği	Demokratik	-,872	,313
	Otoriter	,784	,424
	Aşırı Koruyucu	-,387	-,374
	İzin Verici	,154	-,576
Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği	Toplumsal Kaygı Bozukluğu	,320	-,765
	Yaygın Kaygı Bozukluğu	,159	-,335
	Ayrılma Kaygı Bozukluğu	,167	-,787
	Özgül Fobi	,237	-,328
	Toplam Kaygı Bozukluğu	,132	-,385
Okul Öncesi Rekabet Ölçeği	Başkalarına Odaklı Rekabet	,441	-,210
	Göreve Yönelik Rekabet	-,296	-,335
	Baskınlık Korunumu Hiyerarşisine Dayalı Rekabet	-,133	-,623

Varyansların homojenliğini incelemek için Levene homojenlik testine ait dağılım incelendiğinde Levene İstatistiği p>.05 olduğundan homojenlik varsayımının sağlandığı belirlenmiştir. Özetle Kolmogorow-Smirnov testi (p>.050), Skewness ve Kurtosis değerleri ile Histogram ve Q-Q grafiği sonuçları verinin normal dağılım gösterdiğini ortaya koymaktadır. Çalışmanın verileri alt problemlere göre parametrik testlerle analiz edilmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin ebeveynlik tutumları, okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri ve kaygı düzeyleri için öncelikle betimsel analizler yapılmış daha sonrasında ise demografik değişkenlere göre karşılaştırmalar yapılmıştır. İki gruptan oluşan değişkenlerin karşılaştırılmasında bağımsız örneklemler için t-testi, üç ve daha fazla gruptan oluşan değişkenlerin karşılaştırılmasında ise Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır. Anlamlı farkın bulunduğu durumlarda Post Hoc testlerinden Bonferroni kullanılmıştır. Ayrıca, değişkenler arasındaki ilişkiye Pearson Momentler Çarpımı ile bakılmıştır.

Bölüm 4

Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde katılımcılarının ölçek maddelerine verdikleri cevaplara ilişkin betimsel ve çıkarımsal istatistik analiz sonuçlarına yer verilmektedir. Bulguların raporlanmasında araştırma soruları dikkate alınmıştır.

Ebeveyn Tutumlarına İlişkin Bulgular

Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin ebeveyn tutumları. Tablo 3'te çalışmaya katılan ebeveynlerin Ebeveyn Tutum Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 3

Ebeveynlik Tutumları

Anne Baba Tutumları		n	$\bar{x}$	Ss.
Boyutlar	*Demokratik Tutum*	400	4,40	,418
	Otoriter Tutum	400	1,73	,480
	Aşırı Koruyucu Tutum	400	3,97	,625
	İzin Verici Tutum	400	2,13	,538

Tablo 3 incelendiğinde çalışmaya katılan ebeveynlerin tutumlarının ortalamalarının şu şekilde olduğu görülmektedir: Demokratik tutum boyutu için ($\bar{x}$=4,40), Otoriter tutum boyutu için ($\bar{x}$=1,73), Aşırı koruyucu tutum boyutu için ($\bar{x}$=3,97) ve İzin verici tutum boyutu için ise ($\bar{x}$=2,13). Bu ortalamalar incelendiğinde, ebeveynlerin benimsediği "otoriter tutum" ($\bar{x}$=1,73) ve "izin verici tutum" ($\bar{x}$=2,13) boyutlarının düşük düzeyde olduğu; "demokratik tutum" ($\bar{x}$=4,40) ve "aşırı koruyucu tutum" ($\bar{x}$=3,97) boyutlarının ise yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

Cinsiyetlerine göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar.

Tablo 4

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Cinsiyetlerine Göre t Testi Sonuçları

Ebeveynlik Tutumları	Cinsiyet	n	x̄	Ss.	t	p
Demokratik Tutum	Kadın	288	4,40	,414	,712	,477
	Erkek	112	4,37	,430		
Otoriter Tutum	Kadın	288	1,74	,496	1,243	,215
	Erkek	112	1,68	,435		
Aşırı Koruyucu Tutum	Kadın	288	3,97	,609	-,162	,871
	Erkek	112	3,98	,669		
İzin Verici Tutum	Kadın	288	2,14	,534	,659	,510
	Erkek	112	2,11	,549		

**p<.05*

Tablo 4'e göre, ebeveynlerin ebeveynlik tutumları cinsiyetlerine göre hiçbir ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir (p>.05).

Aile tiplerine göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar.

Tablo 5

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Aile Tiplerine Göre t-Testi Sonuçları

Ebeveynlik Tutumları	Aile Tipi	n	x̄	Ss.	t	p
Demokratik Tutum	Çekirdek aile	343	4,42	,401	3,328	,001
	Geniş aile	57	4,23	,481		
Otoriter Tutum	Çekirdek aile	343	1,73	,476	,216	,829
	Geniş aile	57	1,71	,504		
Aşırı Koruyucu Tutum	Çekirdek aile	343	3,96	,615	-,605	,546
	Geniş aile	57	4,02	,688		
İzin Verici Tutum	Çekirdek aile	343	2,14	,537	,416	,678
	Geniş aile	57	2,11	,549		

**p<.05*

Tablo 5'de görüldüğü gibi ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının aile tiplerine göre otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveynlik tutumlarında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>.05). Ancak demokratik ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur (p<.05). Çekirdek aile yapısına sahip ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumlarının (x̄=4,42) geniş aile

yapısına sahip ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumlarından ($\bar{x}$=4,23) daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Yaşanılan ev değişkenine göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar.

Tablo 6

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Yaşanılan Ev Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

Ebeveynlik Tutumları	Yaşanılan Ev	n	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Demokratik Tutum	Müstakil Ev	220	4,34	,424	-3,080	,002
	Apartman	180	4,47	,402		
Otoriter Tutum	Müstakil Ev	220	1,74	,488	,557	,578
	Apartman	180	1,71	,471		
Aşırı Koruyucu Tutum	Müstakil Ev	220	4,05	,604	2,754	,006
	Apartman	180	3,88	,639		
İzin Verici Tutum	Müstakil Ev	220	2,11	,533	-,942	,347
	Apartman	180	2,16	,545		

**p<.05*

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının yaşadıkları eve göre otoriter ve izin verici ebeveynlik tutumlarında anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır (p>.05) (Tablo 6). Ancak demokratik ve aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (p<.05). Müstakil evde oturan ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumları ($\bar{x}$=3,34) apartmanda oturan ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumlarından ($\bar{x}$=4,47) daha düşük bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle, apartmanda oturan ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumları daha yüksektir. Müstakil evde oturan ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarının ($\bar{x}$=4,05) apartmanda oturan ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarından ($\bar{x}$=3,88) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle müstakil evde oturan ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumları daha yüksektir.

Çocuğun cinsiyetine göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar.

Tablo 7

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuğun Cinsiyetine Göre t-Testi Sonuçları

Ebeveynlik Tutumları	Çocuğun Cinsiyeti	n	x̄	Ss.	t	p
Demokratik Tutum	Kız	197	4,37	,453	-,962	,337
	Erkek	203	4,41	,382		
Otoriter Tutum	Kız	197	1,71	,492	-,584	,559
	Erkek	203	1,74	,469		
Aşırı Koruyucu Tutum	Kız	197	3,94	,614	-,850	,396
	Erkek	203	4,00	,636		
İzin Verici Tutum	Kız	197	2,15	,546	,459	,647
	Erkek	203	2,12	,531		

**p<.05*

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının çocuklarının cinsiyetine göre demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveynlik tutumlarının hiçbirinde anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>.05) (Tablo 7).

Çocuğun okul öncesi eğitim alma süresine göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar.

Tablo 8

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuğun Okul Öncesi Eğitim Alma Süresine Göre t-Testi Sonuçları

Ebeveynlik Tutumları	Eğitim alma süresi	n	x̄	Ss.	t	p
Demokratik Tutum	1 yıl	319	4,41	,413	1,185	,237
	2 yıl	81	4,35	,439		
Otoriter Tutum	1 yıl	319	1,71	,459	-1,324	,186
	2 yıl	81	1,79	,552		
Aşırı Koruyucu Tutum	1 yıl	319	3,99	,630	1,249	,212
	2 yıl	81	3,89	,604		
İzin Verici Tutum	1 yıl	319	2,10	,529	-2,243	,025
	2 yıl	81	2,25	,560		

**p<.05*

Tablo 8 incelendiğinde ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının çocuğun okul öncesi eğitim alma süresine göre demokratik, otoriter ve aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarında anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir (p>.05). Ancak izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık belirlenmiştir (p<.05). İki yıl okul öncesi eğitim alan çocukların ebeveynlerinin izin verici ebeveynlik tutumlarının ($\bar{x}$=2,25) bir yıl okul öncesi eğitim alan çocukların ebeveynlerinin izin verici ebeveynlik tutumlarından ($\bar{x}$=2,10) daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Annenin yaşına göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar.

Tablo 9

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Annenin Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ebeveynlik Tutumları	Annenin Yaşı	n	$\bar{x}$	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Demokratik Tutum	26-30	126	4,34	,439	3	1,208	,307	-
	31-35	157	4,43	,390				
	36-40	86	4,40	,428				
	41 ve üzeri	31	4,40	,442				
Otoriter Tutum	26-30	126	1,78	,468	3	,936	,423	-
	31-35	157	1,71	,486				
	36-40	86	1,69	,465				
	41 ve üzeri	31	1,67	,536				
Aşırı Koruyucu Tutum	26-30	126	3,96	,608	3	,179	,910	-
	31-35	157	3,96	,595				
	36-40	86	3,98	,653				
	41 ve üzeri	31	4,05	,778				
İzin Verici Tutum	26-30	126	2,11	,546	3	1,920	,126	-
	31-35	157	2,18	,570				
	36-40	86	2,04	,474				
	41 ve üzeri	31	2,25	,479				

**p<.05*

Tablo 9'a göre, ebeveynlerin ebeveynlik tutumları annenin yaşına göre demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveynlik tutumlarında anlamlı bir farklılık göstermemektedir (p>.05).

Babanın yaşına göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar.

Tablo 10

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Babanın Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ebeveynlik Tutumları	Babanın Yaşı	n	$\bar{x}$	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Demokratik Tutum	26-30	50	4,24	,437	3	3,068	,028	A-C
	31-35	141	4,39	,415				
	36-40	134	4,44	,412				
	41 ve üzeri	75	4,43	,406				
Otoriter Tutum	26-30	50	1,89	,531	3	2,790	,040	A-D
	31-35	141	1,73	,468				
	36-40	134	1,70	,477				
	41 ve üzeri	75	1,64	,453				
Aşırı Koruyucu Tutum	26-30	50	4,15	,571	3	1,598	,189	-
	31-35	141	3,96	,615				
	36-40	134	3,94	,618				
	41 ve üzeri	75	3,92	,681				
İzin Verici Tutum	26-30	50	2,14	,570	3	,218	,884	-
	31-35	141	2,16	,576				
	36-40	134	2,13	,533				
	41 ve üzeri	75	2,10	,454				

**p<.05* A=26-30, B=31-35, C=36-40, D=41 ve üzeri

Tablo 10'a göre, ebeveynlerin ebeveynlik tutumları babanın yaşına göre demokratik ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermektedir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda, 36-40 yaş aralığındaki ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumlarının ($\bar{x}$=4,44) 26-30 yaş aralığındaki ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumlarından ($\bar{x}$=4,24) istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının babanın yaşına göre otoriter ebeveynlik tutumunda da anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik

yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda, 26-30 yaş aralığındaki ebeveynlerin otoriter ebeveynlik tutumlarının ($\bar{x}$=1,89) 41 yaş ve üzeri aralığındaki ebeveynlerin otoriter ebeveynlik tutumlarından ($\bar{x}$=1,64) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının babanın yaşına göre aşırı koruyucu ve izin verici ebeveynlik tutumlarında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>.05).

Annenin eğitim durumuna göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar.

Tablo 11

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ebeveynlik Tutumları	Annenin Eğitim D.	n	$\bar{x}$	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Demokratik Tutum	Okur-yazar	51	4,26	,471	3	5,555	,001	A-D B-D
	İlkokul	98	4,34	,389				
	Lise	144	4,39	,419				
	Üniversite	107	4,52	,390				
Otoriter Tutum	Okur-yazar	51	1,85	,495	3	1,666	,174	-
	İlkokul	98	1,70	,448				
	Lise	144	1,73	,493				
	Üniversite	107	1,67	,478				
Aşırı Koruyucu Tutum	Okur-yazar	51	4,28	,539	3	10,972	,000	A-D B-D C-D
	İlkokul	98	4,07	,571				
	Lise	144	3,97	,625				
	Üniversite	107	3,73	,629				
İzin Verici Tutum	Okur-yazar	51	2,09	,531	3	1,216	,304	-
	İlkokul	98	2,08	,525				
	Lise	144	2,12	,575				
	Üniversite	107	2,21	,498				

**p<.05* A= Okur-yazar, B= İlkokul, C=Lise, D=Üniversite

Tablo 11 incelendiğinde ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının annenin eğitim durumuna göre demokratik ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık

olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda üniversite mezunu ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumlarının ($\bar{x}$=4,52) okur-yazar olan ($\bar{x}$=4,26) ve ilkokul mezunu olan ($\bar{x}$=4,34) ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumlarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının annenin eğitim durumuna göre aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<.05$). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda üniversite mezunu ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarının ($\bar{x}$=3,73) okuryazar olan ($\bar{x}$=4,28), ilkokul mezunu olan ($\bar{x}$=4,07) ve lise mezunu olan ($\bar{x}$=3,97) ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde düşük olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının annenin öğrenim durumuna göre otoriter ve izin verici ebeveynlik tutumlarında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>.05$).

Babanın eğitim durumuna göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar.

Tablo 12

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ebeveynlik Tutumları	Babanın Eğitim D.	n	$\bar{x}$	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Demokratik Tutum	İlkokul	60	4,30	,438	3	5,727	,001	A-C B-C
	Lise	175	4,34	,428				
	Üniversite	127	4,51	,362				
	Lisansüstü	38	4,42	,442				
Otoriter Tutum	İlkokul	60	1,77	,505	3	2,040	,108	-
	Lise	175	1,74	,455				
	Üniversite	127	1,65	,466				
	Lisansüstü	38	1,85	,567				
	İlkokul	60	4,20	,601				A-C

Aşırı Koruyucu Tutum	Lise	175	4,08	,555	3	10,909	,000	A-D
	Üniversite	127	3,77	,675				B-C
	Lisansüstü	38	3,76	,563				B-D
İzin Verici Tutum	İlkokul	60	2,15	,544	3	1,686	,170	-
	Lise	175	2,08	,531				
	Üniversite	127	2,16	,554				
	Lisansüstü	38	2,28	,488				

**p<.05* A=İlkokul, B=Lise, C=Üniversite, D=Lisansüstü

Tablo 12 incelendiğinde ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının babanın eğitim durumuna göre demokratik ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda üniversite mezunu ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumlarının ($\bar{x}$=4,51) ilkokul mezunu olan ($\bar{x}$=4,30) ve lise mezunu olan ($\bar{x}$=4,34) ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumlarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının babanın eğitim durumuna göre aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda üniversite mezunu ($\bar{x}$=3,77) ve lisansüstü eğitim mezunu ($\bar{x}$=3,76) ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarının ilkokul mezunu olan ($\bar{x}$=4,20) ve lise mezunu olan ($\bar{x}$=4,08) ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde düşük olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının babanın eğitim durumuna göre otoriter ve izin verici ebeveynlik tutumlarında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>.05).

Çocuk sayısına göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar.

Tablo 13

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuk Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ebeveynlik Tutumları	Çocuk Sayısı	n	x̄	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Demokratik Tutum	1	42	4,51	,373	4	2,517	,041	A-C A-D
	2	177	4,43	,410				
	3	107	4,32	,453				
	4	37	4,30	,431				
	5 ve üstü	37	4,39	,346				
Otoriter Tutum	1	42	1,66	,525	4	,983	,417	-
	2	177	1,72	,471				
	3	107	1,80	,456				
	4	37	1,70	,478				
	5 ve üstü	37	1,67	,536				
Aşırı Koruyucu Tutum	1	42	4,00	,624	4	3,786	,005	B-E
	2	177	3,88	,650				
	3	107	3,96	,609				
	4	37	4,12	,558				
	5 ve üstü	37	4,27	,508				
İzin Verici Tutum	1	42	2,23	,521	4	,894	,467	-
	2	177	2,14	,563				
	3	107	2,12	,501				
	4	37	2,01	,549				
	5 ve üstü	37	2,18	,530				

**p<.05* A=1, B=2, C=3, D=4, E=5 ve üstü

Tablo 13 incelendiğinde ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının çocuk sayısı değişkenine göre demokratik ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda bir çocuk sahibi ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumlarının (x̄=4,51) üç çocuk sahibi olan (x̄=4,32) ve dört çocuk sahibi olan (x̄=4,30) ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumlarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının çocuk sayısına göre aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda iki çocuk sahibi (x̄=3,88) ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarının beş ve daha fazla sayıda çocuğu olan (x̄=4,27)

ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde düşük olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının çocuk sayısına göre otoriter ve izin verici ebeveynlik tutumlarında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>.05).

Çocuğun yaşına göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar.

Tablo 14

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuğun Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ebeveynlik Tutumları	Çocuğun Yaşı	n	x̄	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Demokratik Tutum	4 Yaş	44	4,48	,353	2	1,464	,232	-
	5 Yaş	264	4,37	,427				
	6 Yaş	92	4,42	,418				
Otoriter Tutum	4 Yaş	44	1,83	,508	2	2,232	,109	-
	5 Yaş	264	1,73	,471				
	6 Yaş	92	1,65	,484				
Aşırı Koruyucu Tutum	4 Yaş	44	3,87	,604	2	,595	,552	-
	5 Yaş	264	3,98	,621				
	6 Yaş	92	3,98	,650				
İzin Verici Tutum	4 Yaş	44	2,42	,516	2	8,938	,000	A-B A-C
	5 Yaş	264	2,13	,522				
	6 Yaş	92	2,01	,547				

**p<.05* A=4 yaş, B=5 yaş, C=6 yaş

Tablo 14 incelendiğinde ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının çocuğun yaşına göre izin verici ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda dört yaş çocuğuna sahip ebeveynlerin izin verici ebeveynlik tutumlarının (x̄=2,42) beş yaş (x̄=2,13) ve altı yaş (x̄=2,01) çocuğuna sahip ebeveynlerin izin verici ebeveynlik tutumlarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının çocuğun yaşına göre demokratik, otoriter ve aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>.05).

Çocuğun doğum sırasına göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar.

Tablo 15

Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının Çocuğun Doğum Sırasına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ebeveynlik Tutumları	Doğum Sırası	n	x̄	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Demokratik Tutum	1	143	4,43	,374	3	,747	,525	-
	2	132	4,38	,472				
	3	78	4,35	,439				
	4 ve sonrası	47	4,42	,346				
Otoriter Tutum	1	143	1,74	,471	3	,603	,613	-
	2	132	1,73	,501				
	3	78	1,75	,477				
	4 ve sonrası	47	1,64	,455				
Aşırı Koruyucu Tutum	1	143	3,99	,638	3	4,053	,007	B-D
	2	132	3,85	,626				
	3	78	3,99	,585				
	4 ve sonrası	47	4,21	,584				
İzin Verici Tutum	1	143	2,22	,525	3	2,135	,095	-
	2	132	2,08	,554				
	3	78	2,09	,548				
	4 ve sonrası	47	2,08	,496				

**p<.05* A=1, B=2, C=3, D=4 ve yukarısı

Tablo 15'de görüldüğü gibi, ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının çocuğun doğum sırasına göre aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda

dördüncü sırada ve sonrasında doğan çocukların ebeveynlerinin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarının ($\bar{x}$=4,21) ikinci sırada doğan çocuğa sahip ($\bar{x}$=3,85) ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının çocuğun doğum sırasına göre demokratik, otoriter ve izin verici ebeveynlik tutumlarında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>.05).

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarına İlişkin Bulgular

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygı düzeyleri. Tablo 16'da çalışmaya katılan okul öncesi dönem çocuklarının Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeğinden aldıkları ortalama puanları ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 16

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygıları

Çocukların Kaygıları	n	$\bar{x}$	Ss.
Toplumsal Kaygı	400	1,29	,785
Yaygın Kaygı	400	1,48	,633
Ayrılma Kaygı	400	1,35	,832
Özgül Fobi	400	1,68	,743
Toplam Kaygı	400	1,45	,572

Tablo 16 incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklarının kaygı ortalamalarının şu şekilde olduğu görülmektedir: toplumsal kaygı bozukluğu için ($\bar{x}$=1,29), yaygın kaygı bozukluğu için ($\bar{x}$=1,48), ayrılma kaygı bozukluğu için ($\bar{x}$=1,35), özgül fobi için ($\bar{x}$=1,68) ve toplam kaygı için ($\bar{x}$=1,45). Bu ortalamalar incelendiğinde, çocukların ölçeğin alt boyutlarında ve ölçeğin genel toplamında kaygı ortalamalarının düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Aile tiplerine göre okul öncesi dönem çocuklarının kaygıları.

Tablo 17

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarının Aile Tiplerine Göre t-Testi Sonuçları

Kaygı	Aile Tipi	n	x̄	Ss.	t	p
Toplumsal Kaygı	Çekirdek aile	343	1,26	,777	-1,865	,063
	Geniş aile	57	1,47	,816		
Yaygın Kaygı	Çekirdek aile	343	1,47	,619	-,955	,340
	Geniş aile	57	1,56	,711		
Ayrılma Kaygı	Çekirdek aile	343	1,33	,832	-1,331	,184
	Geniş aile	57	1,49	,822		
Özgül Fobi	Çekirdek aile	343	1,67	,734	-,758	,449
	Geniş aile	57	1,75	,797		
Toplam Kaygı	Çekirdek aile	343	1,43	,556	-1,633	,103
	Geniş aile	57	1,57	,654		

**p<.05*

Tablo 17 incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının aile tiplerine göre ölçeğin alt boyutlarında ve genel toplamında anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>.05).

Yaşanılan ev değişkenine göre okul öncesi dönem çocuklarının kaygıları.

Tablo 18

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarının Yaşanılan Ev Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

Kaygı	Yaşanılan Ev	n	x̄	Ss.	t	p
Toplumsal Kaygı	Müstakil Ev	220	1,39	,808	2,905	,004
	Apartman	180	1,17	,739		
Yaygın Kaygı	Müstakil Ev	220	1,56	,673	2,652	,008
	Apartman	180	1,39	,569		
Ayrılma Kaygı	Müstakil Ev	220	1,49	,853	3,757	,000
	Apartman	180	1,18	,774		
Özgül Fobi	Müstakil Ev	220	1,78	,768	2,963	,003
	Apartman	180	1,56	,694		
Toplam Kaygı	Müstakil Ev	220	1,56	,600	4,087	,000
	Apartman	180	1,33	,510		

*p<.05

Tablo 18'e göre, okul öncesi dönem çocuklarının kaygıları yaşadıkları eve göre kaygı ölçeğinin bütün alt boyutlarında ve ölçeğin genel toplamında anlamlı bir farklılık göstermektedir (p<.05). Kaygı ölçeğinin bütün alt boyutlarında ve ölçeğin genel toplamında müstakil evde oturan çocukların kaygılarının apartmanda oturan çocukların kaygılarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Cinsiyetlerine göre okul öncesi dönem çocuklarının kaygıları.

Tablo 19

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarının Cinsiyetlerine Göre t-Testi Sonuçları

Kaygı	Çocuğun Cinsiyeti	n	x̄	Ss.	t	p
Toplumsal Kaygı	Kız	197	1,32	,788	,586	,558
	Erkek	203	1,27	,783		
Yaygın Kaygı	Kız	197	1,49	,639	,251	,802
	Erkek	203	1,48	,628		
Ayrılma Kaygı	Kız	197	1,34	,842	-,255	,799
	Erkek	203	1,36	,824		
Özgül Fobi	Kız	197	1,71	,783	,815	,415
	Erkek	203	1,65	,702		
Toplam Kaygı	Kız	197	1,47	,590	,442	,659
	Erkek	203	1,44	,555		

*p<.05

Tablo 19 incelendiğinde, okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının cinsiyetlerine göre kaygı ölçeğinin alt boyutlarında ve genel toplamında anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>.05).

Okul öncesi eğitim alma sürelerine göre okul öncesi dönem çocuklarının kaygıları.

Tablo 20

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarının Okul Öncesi Eğitim Alma Süresine Göre t-Testi Sonuçları

Kaygı	Eğitim alma süresi	n	x̄	Ss.	t	p
Toplumsal Kaygı	1 yıl	319	1,30	,786	,350	,727
	2 yıl	81	1,26	,784		
Yaygın Kaygı	1 yıl	319	1,48	,644	-,144	,885
	2 yıl	81	1,49	,591		
Ayrılma Kaygı	1 yıl	319	1,38	,837	1,178	,239
	2 yıl	81	1,26	,807		
Özgül Fobi	1 yıl	319	1,70	,756	1,060	,290
	2 yıl	81	1,60	,689		
Toplam Kaygı	1 yıl	319	1,47	,576	,851	,395
	2 yıl	81	1,40	,558		

**p<.05*

Tablo 20 incelendiğinde, okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının okul öncesi eğitim alma sürelerine göre kaygı ölçeğinin alt boyutlarında ve genel toplamında anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>.05).

Annenin yaşına göre okul öncesi dönem çocuklarının kaygıları.

Tablo 21

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarının Annenin Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Kaygı	Annenin Yaşı	n	x̄	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Toplumsal Kaygı	26-30	126	1,31	,747	3	,119	,949	-
	31-35	157	1,30	,822				
	36-40	86	1,25	,797				
	41 ve üzeri	31	1,26	,739				
Yaygın Kaygı	26-30	126	1,55	,622	3	,822	,482	-
	31-35	157	1,45	,595				
	36-40	86	1,43	,605				
	41 ve üzeri	31	1,51	,896				
Ayrılma Kaygı	26-30	126	1,48	,814	3	2,531	,057	-
	31-35	157	1,30	,824				
	36-40	86	1,21	,822				
	41 ve üzeri	31	1,53	,911				
	26-30	126	1,79	,721				

Özgül Fobi	31-35	157	1,56	,686	3	2,547	,056	-
	36-40	86	1,72	,793				
	41 ve üzeri	31	1,78	,898				
Toplam Kaygı	26-30	126	1,53	,559	3	1,564	,198	-
	31-35	157	1,40	,541				
	36-40	86	1,40	,583				
	41 ve üzeri	31	1,52	,721				

**p<.05*

Tablo 21'e göre, okul öncesi dönem çocuklarının kaygıları, annelerinin yaşlarına göre kaygı ölçeğinin alt boyutlarında ve genel toplamında anlamlı bir farklılık göstermemektedir (p>.05).

Babalarının yaşına göre okul öncesi dönem çocuklarının kaygıları.

Tablo 22

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarının Babanın Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Kaygı	Babanın Yaşı	n	x̄	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Toplumsal Kaygı	26-30	50	1,41	,686	3	1,037	,376	-
	31-35	141	1,26	,804				
	36-40	134	1,34	,794				
	41 ve üzeri	75	1,19	,793				
Yaygın Kaygı	26-30	50	1,69	,620	3	2,764	,042	A-D
	31-35	141	1,49	,665				
	36-40	134	1,47	,558				
	41 ve üzeri	75	1,36	,683				
Ayrılma Kaygı	26-30	50	1,67	,775	3	3,162	,025	A-C
	31-35	141	1,35	,812				
	36-40	134	1,25	,829				
	41 ve üzeri	75	1,33	,874				
Özgül Fobi	26-30	50	1,93	,729	3	2,747	,043	A-C
	31-35	141	1,67	,677				
	36-40	134	1,58	,716				
	41 ve üzeri	75	1,72	,880				
Toplam Kaygı	26-30	50	1,68	,549	3	3,026	,029	A-C
	31-35	141	1,44	,575				A-D

36-40	134	1,41	,520
41 ve üzeri	75	1,40	,645

**p<.05* A=26-30, B=31-35, C=36-40, D=41 ve üzeri

Tablo 22 incelendiğinde, okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının babanın yaşına göre toplumsal kaygı bozukluğu alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının babalarının yaşına göre yaygın kaygı bozukluğu alt boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda 26-30 yaş aralığındaki babaların çocuklarının yaygın kaygı bozukluklarının ($\bar{x}$=1,69), 41 yaş ve üzeri yaş aralığındaki babaların çocuklarının yaygın kaygı bozukluklarından ($\bar{x}$=1,36) istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının babalarının yaşına göre ayrılma kaygı bozukluğunda anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda 26-30 yaş aralığındaki babaların çocuklarının ayrılma kaygı bozukluklarının ($\bar{x}$=1,67), 36-40 yaş aralığındaki babaların çocuklarının ayrılma kaygı bozukluklarından ($\bar{x}$=1,33) istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının babalarının yaşına göre özgül fobi kaygı bozukluğunda anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda, 26-30 yaş aralığındaki babaların çocuklarının özgül fobi kaygı bozukluklarının ($\bar{x}$=1,93), 36-40 yaş aralığındaki babaların çocuklarının özgül fobi kaygı bozukluklarından ($\bar{x}$=1,58) istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının babalarının yaşına göre kaygı ölçeğinin genel toplamında anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda, 26-30 yaş aralığındaki babaların

çocuklarının toplam kaygı bozukluklarının ($\bar{x}$=1,68), 36-40 yaş aralığındaki ($\bar{x}$=1,41) ve 41 yaş ve üzeri yaş aralığındaki ($\bar{x}$=1,40) babaların çocuklarının toplam kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Annelerinin eğitim durumuna göre okul öncesi dönem çocuklarının kaygıları.

Tablo 23

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Kaygı	Annenin Eğitim D.	n	$\bar{x}$	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Toplumsal Kaygı	Okur-yazar	51	1,74	,659	3	8,615	,000	A-B A-C A-D
	İlkokul	98	1,33	,821				
	Lise	144	1,26	,804				
	Üniversite	107	1,09	,694				
Yaygın Kaygı	Okur-yazar	51	1,66	,657	3	2,974	,032	A-D
	İlkokul	98	1,47	,649				
	Lise	144	1,52	,626				
	Üniversite	107	1,36	,597				
Ayrılma Kaygı	Okur-yazar	51	1,57	,808	3	6,467	,000	A-D B-D C-D
	İlkokul	98	1,45	,851				
	Lise	144	1,43	,874				
	Üniversite	107	1,07	,694				
Özgül Fobi	Okur-yazar	51	1,97	,632	3	7,343	,000	A-D B-D
	İlkokul	98	1,80	,782				
	Lise	144	1,68	,748				
	Üniversite	107	1,44	,682				
Toplam Kaygı	Okur-yazar	51	1,74	,497	3	10,191	,000	A-D B-D C-D
	İlkokul	98	1,51	,584				
	Lise	144	1,47	,589				
	Üniversite	107	1,24	,497				

**p<.05* A= Okur-yazar, B= İlkokul, C=Lise, D=Üniversite

Tablo 23 incelendiğinde, okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının annenin eğitim durumuna göre toplumsal kaygı bozukluğu alt boyutunda anlamlı

bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda okuryazar olan annelerin çocuklarının toplumsal kaygı bozukluklarının ($\bar{x}$=1,74) ilkokul mezunu olan ($\bar{x}$=1,33), lise mezunu olan ($\bar{x}$=1,26) ve üniversite mezunu olan ($\bar{x}$=1,09) annelerin çocuklarının toplumsal kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının annenin eğitim durumuna göre yaygın kaygı bozukluğu alt boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda okur-yazar olan annelerin çocuklarının yaygın kaygı bozukluklarının ($\bar{x}$=1,66) üniversite mezunu olan ($\bar{x}$=1,36) annelerin çocuklarının yaygın kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının annenin eğitim durumuna göre ayrılma kaygı bozukluğu alt boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda üniversite mezunu olan annelerin çocuklarının ayrılma kaygı bozukluklarının ($\bar{x}$=1,07) okuryazar olan ($\bar{x}$=1,57), ilkokul mezunu olan ($\bar{x}$=1,45) ve lise mezunu olan ($\bar{x}$=1,43) annelerin çocuklarının ayrılma kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde düşük olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının annenin eğitim durumuna göre özgül fobi kaygı bozukluğu alt boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda üniversite mezunu olan annelerin çocuklarının özgül fobi kaygı bozukluklarının ($\bar{x}$=1,44) okuryazar olan ($\bar{x}$=1,97) ve ilkokul mezunu olan ($\bar{x}$=1,80) annelerin çocuklarının özgül fobi kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde düşük olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının annenin eğitim durumuna göre kaygı ölçeğinin genel toplamında anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir

(p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda üniversite mezunu olan annelerin çocuklarının toplam kaygı bozukluklarının ($\bar{x}$=1,24) okuryazar olan ($\bar{x}$=1,74), ilkokul mezunu olan ($\bar{x}$=1,51) ve lise mezunu olan ($\bar{x}$=1,47) annelerin çocuklarının toplam kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde düşük olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Babalarının eğitim durumuna göre okul öncesi dönem çocuklarının kaygıları.

Tablo 24

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Kaygı	Babanın Eğitim D.	n	$\bar{x}$	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Toplumsal Kaygı	İlkokul	60	1,51	,778	3	5,201	,002	A-C A-D
	Lise	175	1,38	,795				
	Üniversite	127	1,13	,734				
	Lisansüstü	38	1,07	,789				
Yaygın Kaygı	İlkokul	60	1,62	,647	3	4,297	,005	A-C A-D
	Lise	175	1,56	,647				
	Üniversite	127	1,37	,581				
	Lisansüstü	38	1,30	,632				
Ayrılma Kaygı	İlkokul	60	1,60	,810	3	5,206	,002	A-C A-D
	Lise	175	1,44	,873				
	Üniversite	127	1,19	,747				
	Lisansüstü	38	1,12	,809				
Özgül Fobi	İlkokul	60	2,02	,770	3	9,687	,000	A-C B-D
	Lise	175	1,76	,718				
	Üniversite	127	1,51	,710				
	Lisansüstü	38	1,39	,679				
Toplam Kaygı	İlkokul	60	1,69	,539	3	10,371	,000	A-C B-D
	Lise	175	1,53	,567				
	Üniversite	127	1,30	,527				
	Lisansüstü	38	1,22	,594				

**p<.05* A=İlkokul, B=Lise, C=Üniversite, D=Lisansüstü

Tablo 24 incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının baba eğitim durumuna göre toplumsal kaygı bozukluğu alt boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda ilkokul mezunu olan babaların çocuklarının toplumsal kaygı bozukluklarının ($\bar{x}$=1,51) üniversite mezunu olan ($\bar{x}$=1,13) ve lisansüstü mezunu olan ($\bar{x}$=1,07) babaların çocuklarının toplumsal kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının baba eğitim durumuna göre yaygın kaygı bozukluğu alt boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda ilkokul mezunu olan babaların çocuklarının yaygın kaygı bozukluklarının ($\bar{x}$=1,62) üniversite mezunu olan ($\bar{x}$=1,37) ve lisansüstü mezunu olan ($\bar{x}$=1,30) babaların çocuklarının yaygın kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının baba eğitim durumuna göre ayrılma kaygı bozukluğu alt boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda ilkokul mezunu olan babaların çocuklarının ayrılma kaygı bozukluklarının ($\bar{x}$=1,60) üniversite mezunu olan ($\bar{x}$=1,19) ve lisansüstü mezunu olan ($\bar{x}$=1,12) babaların çocuklarının ayrılma kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının baba eğitim durumuna göre özgül fobi kaygı bozukluğu alt boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda üniversite mezunu olan ($\bar{x}$=1,51) ve lisansüstü mezunu olan ($\bar{x}$=1,39) babaların çocuklarının özgül kaygı bozukluklarının ilkokul ($\bar{x}$=2,02) ve lise mezunu olan ($\bar{x}$=1,76) babaların

çocuklarının özgül fobi kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde düşük olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının babanın eğitim durumuna göre kaygı ölçeğinin genel toplamında anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda üniversite mezunu olan ($\bar{x}$=1,30) ve lisansüstü mezunu olan ($\bar{x}$=1,22) babaların çocuklarının toplam kaygı bozukluklarının ilkokul ($\bar{x}$=1,69) ve lise mezunu olan ($\bar{x}$=1,53) babaların çocuklarının toplam kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde düşük olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Çocuk sayısına göre okul öncesi dönem çocuklarının kaygıları.

Tablo 25

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarının Çocuk Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Kaygı	Çocuk Sayısı	n	$\bar{x}$	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Toplumsal Kaygı	1	42	1,11	,595	4	1,616	,169	
	2	177	1,25	,766				
	3	107	1,38	,901				
	4	37	1,49	,739				
	5 ve üstü	37	1,23	,708				
Yaygın Kaygı	1	42	1,47	,537	4	1,542	,189	
	2	177	1,47	,643				
	3	107	1,42	,620				
	4	37	1,50	,758				
	5 ve üstü	37	1,72	,560				
Ayrılma Kaygı	1	42	1,22	,737	4	2,522	,041	A-E B-E
	2	177	1,30	,822				
	3	107	1,33	,840				
	4	37	1,47	,877				
	5 ve üstü	37	1,72	,843				
Özgül Fobi	1	42	1,47	,674	4	3,038	,017	A-E
	2	177	1,65	,743				
	3	107	1,67	,767				

	4	37	1,78	,689				
	5 ve üstü	37	2,02	,714				
	1	42	1,32	,426				
	2	177	1,42	,586				
Toplam Kaygı	3	107	1,45	,602	4	2,466	,045	A-E B-E
	4	37	1,56	,552				
	5 ve üstü	37	1,67	,535				

**p<.05* A=1, B=2, C=3, D=4, E=5 ve üstü

Tablo 25'e göre, okul öncesi dönem çocuklarının kaygıları ailedeki çocuk sayısına göre toplumsal kaygı bozukluğu ve yaygın kaygı bozukluğu alt boyutlarında anlamlı bir farklılık göstermektedir (p>.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının ailedeki çocuk sayısına göre ayrılma kaygı bozukluğu alt boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda bir çocuklu ($\bar{x}$=1,22) ve iki çocuklu ($\bar{x}$=1,30) ailelerdeki çocukların ayrılma kaygı bozukluklarının beş ve daha yukarısında çocuklu ailelerdeki ($\bar{x}$=1,72) çocukların ayrılma kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde düşük olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının ailedeki çocuk sayısına göre özgül fobi kaygı bozukluğu alt boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda bir çocuklu ($\bar{x}$=1,47) ailelerdeki çocukların özgül fobi kaygı bozukluklarının beş ve daha yukarısında çocuklu ailelerdeki ($\bar{x}$=2,02) çocukların ayrılma kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde düşük olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının ailedeki çocuk sayısına göre kaygı ölçeğinin genel toplamında anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda bir çocuklu ($\bar{x}$=1,32) ve iki çocuklu ($\bar{x}$=1,42) ailelerdeki çocukların ayrılma kaygı bozukluklarının beş ve daha

yukarısında çocuklu ailelerdeki ($\bar{x}$=1,67) çocukların ayrılma kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde düşük olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Yaşlarına göre okul öncesi dönem çocuklarının kaygıları.

Tablo 26

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygılarının Yaşlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Kaygı	Çocuğun Yaşı	n	$\bar{x}$	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Toplumsal Kaygı	4 Yaş	44	1,21	,733	2	3,759	,024	B-C
	5 Yaş	264	1,37	,780				
	6 Yaş	92	1,12	,799				
Yaygın Kaygı	4 Yaş	44	1,57	,644	2	,574	,564	-
	5 Yaş	264	1,48	,618				
	6 Yaş	92	1,45	,672				
Ayrılma Kaygı	4 Yaş	44	1,37	,729	2	2,533	,081	-
	5 Yaş	264	1,29	,850				
	6 Yaş	92	1,52	,810				
Özgül Fobi	4 Yaş	44	1,76	,644	2	1,825	,163	-
	5 Yaş	264	1,63	,740				
	6 Yaş	92						
Toplam Kaygı	4 Yaş	44	1,48	,533	2	,110	,896	-
	5 Yaş	264	1,44	,563				
	6 Yaş	92	1,47	,620				

**p<.05* A=4 yaş, B=5 yaş, C=6 yaş

Tablo 26 incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının yaşlarına göre toplumsal kaygı bozukluğu alt boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda beş yaşındaki ($\bar{x}$=1,37) çocukların toplumsal kaygı bozukluklarının altı yaşındaki ($\bar{x}$=1,12) çocukların toplumsal kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının yaşlarına göre yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma kaygı bozukluğu, özgül fobi kaygı bozukluğu alt boyutlarında ve ölçeğin genel toplamında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>.05).

Doğum sıralarına göre okul öncesi dönem çocuklarının kaygıları.

Tablo 27

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygıları Doğum Sıralarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Kaygı	Doğum Sırası	n	x̄	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Toplumsal Kaygı	1	143	1,34	,774	3	,839	,473	
	2	132	1,21	,768				
	3	78	1,35	,856				
	4 ve sonrası	47	1,28	,743				
Yaygın Kaygı	1	143	1,57	,629	3	4,976	,002	B-A B-D
	2	132	1,33	,571				
	3	78	1,49	,678				
	4 ve sonrası	47	1,66	,656				
Ayrılma Kaygı	1	143	1,35	,810	3	6,167	,000	A-D B-C B-D
	2	132	1,16	,806				
	3	78	1,47	,816				
	4 ve sonrası	47	1,72	,863				
Özgül Fobi	1	143	1,70	,766	3	3,895	,009	B-D
	2	132	1,53	,630				
	3	78	1,76	,807				
	4 ve sonrası	47	1,92	,786				
Toplam Kaygı	1	143	1,49	,569	3	5,362	,001	B-A B-D
	2	132	1,31	,511				
	3	78	1,52	,616				
	4 ve sonrası	47	1,64	,592				

**p<.05* A=1, B=2, C=3, D=4 ve yukarısı

Tablo 27 incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının doğum sıralarına göre toplumsal kaygı bozukluğu alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının doğum sıralarına göre yaygın kaygı bozukluğu alt boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda ikinci sırada doğan çocukların yaygın kaygı bozukluklarının ($\bar{x}$=1,33) birinci sırada doğan ($\bar{x}$=1,57) ve dördüncü ve sonrası sırada doğan ($\bar{x}$=1,66) çocukların yaygın kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde düşük olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının doğum sıralarına göre ayrılma kaygı bozukluğu alt boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda ikinci sırada doğan çocukların ayrılma kaygı bozukluklarının ($\bar{x}$=1,16) üçüncü sırada doğan ($\bar{x}$=1,47) ve dördüncü ve sonrası sırada doğan ($\bar{x}$=1,72) çocukların ayrılma kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde düşük olduğu belirlenmiştir (p<.05). Ayrıca birinci sırada doğan ($\bar{x}$=1,35) çocukların ayrılma kaygı bozukluklarının dördüncü ve sonrası sırada doğan ($\bar{x}$=1,72) çocukların ayrılma kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde düşük olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının doğum sıralarına göre özgül fobi kaygı bozukluğu alt boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda ikinci sırada doğan çocukların özgül fobi kaygı bozukluklarının ($\bar{x}$=1,53) dördüncü ve sonrası sırada doğan ($\bar{x}$=1,92) çocukların özgül fobi kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde düşük olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının doğum sıralarına göre kaygı ölçeğinin genel toplamında anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik

yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda ikinci sırada doğan çocukların toplam kaygı bozukluklarının ($\bar{x}$=1,31) birinci sırada doğan ($\bar{x}$=1,49) ve dördüncü ve sonrası sırada doğan ($\bar{x}$=1,64) çocukların toplam kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde düşük olduğu belirlenmiştir (p<.05).

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stillerine İlişkin Bulgular

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri. Aşağıda yer alan Tablo 28'de çalışmaya katılan okul öncesi dönem çocuklarının Okul Öncesi Rekabet Ölçeğinden aldıkları ortalama puanları ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 28

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri

Rekabet Stilleri	n	$\bar{x}$	Ss.
Başkalarına Odaklı Rekabet	400	2,92	,853
Göreve Yönelik Rekabet	400	4,25	,962
Baskınlığın Korunumu Hiyerarşisi	400	4,11	1,191

Tablo 28 incelendiğinde çalışmaya katılan okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri ortalamalarının şu şekilde olduğu görülmektedir: başkalarına odaklı rekabet boyutu için ($\bar{x}$=2,92), göreve yönelik rekabet boyutu için ($\bar{x}$=4,25), ve baskınlığın korunumu hiyerarşisi boyutu için ($\bar{x}$=4,11). Bu ortalamalar incelendiğinde, okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stili olarak en çok göreve yönelik rekabet stiline, ardından baskınlığın korunumu hiyerarşisine sahip olduğu görülmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stili olarak en az ise başkalarına odaklı rekabet stiline sahip oldukları görülmektedir.

Aile tiplerine göre okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri.

Tablo 29

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Aile Tiplerine Göre t-Testi Sonuçları

Rekabet Stilleri	Aile Tipi	n	x̄	Ss.	t	p
Başkalarına Odaklı Rekabet	Çekirdek aile	343	2,95	,862	1,654	,099
	Geniş aile	57	2,75	,786		
Göreve Yönelik Rekabet	Çekirdek aile	343	4,24	,983	-,309	,757
	Geniş aile	57	4,28	,839		
Baskınlığın Korunumu Hiyerarşisi	Çekirdek aile	343	4,09	1,182	-,624	,550
	Geniş aile	57	4,20	1,250		

**p<.05*

Tablo 29 incelendiğinde, okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin aile tiplerine göre rekabet stillerinin hiçbir alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>.05).

Yaşanılan ev değişkenine göre okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri.

Tablo 30

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Yaşanılan Ev Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

Rekabet Stilleri	Yaşanılan Ev	n	x̄	Ss.	t	p
Başkalarına Odaklı Rekabet	Müstakil Ev	220	2,86	,840	-1,535	,126
	Apartman	180	2,99	,865		
Göreve Yönelik Rekabet	Müstakil Ev	220	4,13	1,000	-2,682	,008
	Apartman	180	4,39	,897		
Baskınlığın Korunumu Hiyerarşisi	Müstakil Ev	220	3,93	1,217	-3,325	,001
	Apartman	180	4,32	1,124		

**p<.05*

Tablo 30 incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin yaşadıkları eve göre başkalarına odaklı rekabet stilinde anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>.05). Ancak göreve yönelik rekabet ve baskınlığın korunumu hiyerarşisi stillerinde anlamlı bir farklılık belirlenmiştir (p<.05). Müstakil

evde oturan çocukların göreve yönelik rekabet stillerinin (x̄=4,13) apartmanda oturan çocukların göreve yönelik rekabet stillerinden (x̄=4,39) istatistiksel olarak daha düşük olduğu belirlenmiştir. Müstakil evde oturan çocukların baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stilleri (x̄=3,93) apartmanda oturan çocukların baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stillerinden (x̄=4,32) istatistiksel olarak daha düşük olduğu belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle apartmanda oturan çocukların göreve yönelik rekabet stilleri ve baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stilleri müstakil evde oturan çocuklardan daha yüksektir.

Cinsiyetlerine göre okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri.

Tablo 31

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Cinsiyetlerine Göre t-Testi Sonuçları

Rekabet Stilleri		Çocuğun Cinsiyeti	n	x̄	Ss.	t	p
Başkalarına Rekabet	Odaklı	Kız	197	2,84	,871	-1,782	,076
		Erkek	203	2,99	,831		
Göreve Rekabet	Yönelik	Kız	197	4,37	1,003	2,589	,010
		Erkek	203	4,12	,908		
Baskınlığın Hiyerarşisi	Korunumu	Kız	197	4,11	1,209	,056	,955
		Erkek	203	4,11	1,177		

**p<.05*

Tablo 31 incelendiğinde, okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri cinsiyetlerine göre başkalarına odaklı rekabet stilinde ve baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stilinde anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>.05). Ancak göreve yönelik rekabet stilinde anlamlı bir farklılık belirlenmiştir (p<.05). Kız çocuklarının göreve yönelik rekabet stillerinin (x̄=4,37) erkek çocuklarının göreve yönelik rekabet stillerinden (x̄=4,12) istatistiksel olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Okul öncesi eğitim alma süresine göre okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri.

Tablo 32

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Okul Öncesi Eğitim Alma Sürelerine Göre t-Testi Sonuçları

Rekabet Stilleri	Eğitim alma süresi	n	x̄	Ss.	t	p
Başkalarına Odaklı Rekabet	1 yıl	319	2,90	,875	-,783	,434
	2 yıl	81	2,98	,763		
Göreve Yönelik Rekabet	1 yıl	319	4,22	,978	-1,109	,268
	2 yıl	81	4,35	,897		
Baskınlığın Korunumu Hiyerarşisi	1 yıl	319	4,08	1,193	-1,025	,306
	2 yıl	81	4,23	1,182		

**p<.05*

Tablo 32'de görüldüğü gibi, okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin okul öncesi eğitim alma sürelerine göre başkalarına odaklı rekabet stilinde, göreve yönelik rekabet stilinde ve baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stilinde anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>.05).

Annenin yaşına göre okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri.

Tablo 33

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Annenin Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Rekabet Stilleri	Annenin Yaşı	n	x̄	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Başkalarına Odaklı Rekabet	26-30	126	3,03	,908	3	1,334	,263	-
	31-35	157	2,83	,830				
	36-40	86	2,93	,825				
	41 ve üzeri	31	2,85	,803				
Göreve Yönelik Rekabet	26-30	126	4,17	1,020	3	,479	,697	-
	31-35	157	4,31	,949				
	36-40	86	4,24	,967				
	41 ve üzeri	31	4,22	,780				
	26-30	126	4,16	1,264	3	,744	,526	-
	31-35	157	4,07	1,193				
	36-40	86	4,19	1,132				

Baskınlığın Korunumu Hiyerarşisi	41 ve üzeri	31	3,86	1,035

**p<.05*

Tablo 33'de görüldüğü gibi, okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin annelerinin yaşlarına göre başkalarına odaklı rekabet stilinde, göreve yönelik rekabet stilinde ve baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stilinde anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>.05).

Babanın yaşına göre okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri.

Tablo 34

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Babalarının Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Rekabet Stilleri	Babanın Yaşı	n	x̄	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Başkalarına Odaklı Rekabet	26-30	50	3,11	,881	3	1,334	,263	-
	31-35	141	2,92	,848				
	36-40	134	2,86	,865				
	41 ve üzeri	75	2,90	,821				
Göreve Yönelik Rekabet	26-30	50	4,15	,878	3	,479	,697	-
	31-35	141	4,30	,961				
	36-40	134	4,30	1,033				
	41 ve üzeri	75	4,10	,884				
Baskınlığın Korunumu Hiyerarşisi	26-30	50	4,04	1,241	3	,744	,526	-
	31-35	141	4,18	1,200				
	36-40	134	4,07	1,240				
	41 ve üzeri	75	4,09	1,063				

**p<.05* A=26-30, B=31-35, C=36-40, D=41 ve üzeri

Tablo 34'de okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin babalarının yaşlarına göre başkalarına odaklı rekabet stilinde, göreve yönelik rekabet stilinde ve baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stilinde anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>.05).

Annenin eğitim durumuna göre okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri.

Tablo 35

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Annenin Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Rekabet Stilleri	Annenin Eğitim D.	n	x̄	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Başkalarına Odaklı Rekabet	Okur-yazar	51	2,82	,939	3	2,136	,095	-
	İlkokul	98	2,77	,805				
	Lise	144	2,97	,890				
	Üniversite	107	3,03	,786				
Göreve Yönelik Rekabet	Okur-yazar	51	3,87	1,032	3	8,176	,000	A-D B-D C-D
	İlkokul	98	4,14	1,020				
	Lise	144	4,19	,938				
	Üniversite	107	4,59	,802				
Baskınlığın Korunumu Hiyerarşisi	Okur-yazar	51	3,86	1,325	3	3,785	,011	A-D B-D
	İlkokul	98	3,91	1,169				
	Lise	144	4,12	1,226				
	Üniversite	107	4,39	1,042				

**p<.05* A= Okur-yazar, B= İlkokul, C=Lise, D=Üniversite

Tablo 35'de görüldüğü gibi, okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin annelerinin eğitim durumuna göre başkalarına odaklı rekabet stilinde anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin annelerinin eğitim durumuna göre göreve yönelik rekabet stilinde anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda üniversite mezunu annelerin çocuklarının göreve yönelik rekabet stilleri (x̄=4,59) okuryazar olan (x̄=3,87), ilkokul mezunu olan (x̄=4,14) ve lise mezunu olan (x̄=4,19) annelerin çocuklarının göreve yönelik rekabet stillerinden istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin annelerinin eğitim durumuna göre baskınlığın korunumu hiyerarşisi stilinde anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda

üniversite mezunu annelerin çocuklarının baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stilleri ($\bar{x}$=4,39) okuryazar olan ($\bar{x}$=3,86) ve ilkokul mezunu olan ($\bar{x}$=3,91) annelerin çocuklarının baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stillerinden istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Babanın eğitim durumuna göre okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri.

Tablo 36

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Babanın Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Rekabet Stilleri	Babanın Eğitim D.	n	$\bar{x}$	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Başkalarına Odaklı Rekabet	İlkokul	60	2,92	,811	3	,705	,550	-
	Lise	175	2,88	,917				
	Üniversite	127	3,00	,777				
	Lisansüstü	38	2,82	,865				
Göreve Yönelik Rekabet	İlkokul	60	3,86	1,097	3	6,115	,000	A-C A-D
	Lise	175	4,19	,957				
	Üniversite	127	4,46	,812				
	Lisansüstü	38	4,39	1,037				
Baskınlığın Korunumu Hiyerarşisi	İlkokul	60	3,98	1,114	3	1,560	,199	-
	Lise	175	4,02	1,240				
	Üniversite	127	4,29	1,141				
	Lisansüstü	38	4,07	1,216				

**p<.05* A=İlkokul, B=Lise, C=Üniversite, D=Lisansüstü

Tablo 36 incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin babalarının eğitim durumuna göre başkalarına odaklı rekabet stilinde ve baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stilinde anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin babalarının eğitim durumuna göre göreve yönelik rekabet stilinde anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda ilkokul mezunu olan ($\bar{x}$=3,86) babaların çocuklarının göreve yönelik rekabet stillerinin üniversite

mezunu olan (x̄=4,46) ve lisansüstü mezunu olan (x̄=4,39) babaların çocuklarının göreve yönelik rekabet stillerinden istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde düşük olduğu belirlenmiştir.

Ailedeki çocuk sayısına göre okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri.

Tablo 37

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Ailedeki Çocuk Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Rekabet Stilleri	Çocuk Sayısı	n	x̄	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Başkalarına Odaklı Rekabet	1	42	2,97	,856	3	1,236	,295	-
	2	177	3,00	,837				
	3	107	2,83	,859				
	4	37	2,94	,926				
	5 ve üstü	37	2,72	,823				
Göreve Yönelik Rekabet	1	42	4,38	,825	3	3,731	,005	B-D
	2	177	4,41	,840				
	3	107	4,13	1,080				
	4	37	3,92	1,050				
	5 ve üstü	37	3,98	1,061				
Baskınlığın Korunumu Hiyerarşisi	1	42	4,14	1,145	3	1,990	,095	-
	2	177	4,24	1,136				
	3	107	4,09	1,230				
	4	37	3,85	1,265				
	5 ve üstü	37	3,72	1,246				

**p<.05* A=1, B=2, C=3, D=4, E=5 ve üstü

Tablo 37'de görüldüğü gibi, okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin ailedeki çocuk sayısına göre başkalarına odaklı rekabet stilinde ve baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stilinde anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin çocuk sayısına göre göreve yönelik rekabet stilinde anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda çocuk sayısı iki olan ailelerdeki çocukların

($\bar{x}$=4,41) göreve yönelik rekabet stillerinin çocuk sayısı dört olan ailelerdeki çocukların ($\bar{x}$=3,92) göreve yönelik rekabet stillerinden istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Yaşlarına göre okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri.

Tablo 38

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Yaşlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Rekabet Stilleri	Çocuğun Yaşı	n	$\bar{x}$	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Başkalarına Odaklı Rekabet	4 Yaş	44	3,10	,814	2	1,487	,227	-
	5 Yaş	264	2,92	,879				
	6 Yaş	92	2,83	,788				
Göreve Yönelik Rekabet	4 Yaş	44	4,04	,897	2	1,116	,329	-
	5 Yaş	264	4,27	,986				
	6 Yaş	92	4,27	,921				
Baskınlığın Korunumu Hiyerarşisi	4 Yaş	44	4,19	,907	2	1,204	,301	-
	5 Yaş	264	4,15	1,193				
	6 Yaş	92	3,94	1,298				

**p<.05* A=4 yaş, B=5 yaş, C=6 yaş

Tablo 38 incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin yaşlarına göre başkalarına odaklı rekabet stilinde, göreve yönelik rekabet stilinde ve baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stilinde anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>.05).

Çocuğun doğum sırasına göre okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri.

Tablo 39

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri Çocuğun Doğum Sırasına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Rekabet Stilleri	Doğum Sırası	n	$\bar{x}$	Ss.	Sd	F	p	Anlamlı Fark
	1	143	2,99	,789	3	,868	,458	-
	2	132	2,93	,885				

Başkalarına Odaklı Rekabet	3	78	2,82	,896				
	4 ve sonrası	47	2,83	,883				
Göreve Yönelik Rekabet	1	143	4,38	,920	3	5,663	,001	A-D B-D
	2	132	4,35	,895				
	3	78	4,09	1,016				
	4 ve sonrası	47	3,80	1,041				
Baskınlığın Korunumu Hiyerarşisi	1	143	4,24	1,197	3	2,930	,033	A-D
	2	132	4,15	1,090				
	3	78	4,05	1,270				
	4 ve sonrası	47	3,67	1,240				

**p<.05* A=1, B=2, C=3, D=4 ve yukarısı

Tablo 39'da görüldüğü gibi, okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin çocuğun doğum sırasına göre başkalarına odaklı rekabet stilinde anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>.05).

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin çocuğun doğum sırasına göre göreve yönelik rekabet stilinde anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda birinci sırada doğan ($\bar{x}$=4,38) ve ikinci sırada doğan ($\bar{x}$=4,35) çocukların göreve yönelik rekabet stillerinin 4 ve sonrası sırada doğan çocukların ($\bar{x}$=3,80) göreve yönelik rekabet stillerinden istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin çocuğun doğum sırasına göre baskınlığın korunumu hiyerarşisi stilinde anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<.05). Hangi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunun belirlenmesine yönelik yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda birinci sırada doğan çocukların baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stillerinin ($\bar{x}$=4,24) dört ve sonrası sırada doğan çocukların ($\bar{x}$=3,67) baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stillerinden istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişki.

Tablo 40

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8
1-Toplumsal Kaygı	1							
2- Yaygın Kaygı	,431**	1						
3- Ayrılma Kaygı	,265**	,580**	1					
4- Özgül Fobi	,420**	,566**	,468**	1				
5- Toplam Kaygı	,694**	,818**	,766**	,795**	1			
6-Başkalarına Odaklı	-,069	-,040	-,109*	-,072	-,098	1		
7-Göreve Yönelik	-,085	-,159**	-,138**	-,102*	-,156**	-,059	1	
8-Baskınlığın Korunumu	-,080	-,046	-,097	-,113*	-,112*	,444**	,422**	1

*p<.05, **p<.01

Tablo 40'da görüldüğü gibi, okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri ile kaygı düzeyleri arasında bir ilişkinin olup olmadığına ilişkin yapılan analiz sonucunda başkalarına odaklı rekabet stili ile sadece ayrılma kaygı bozukluğu alt boyutunda negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r=-.109, p<.05). Diğer bir ifadeyle okul öncesi dönem çocuklarının ayrılma kaygı bozuklarının artması durumunda başkalarına odaklı rekabetlerinin azalacağı söylenebilir.

Okul öncesi dönem çocuklarının göreve yönelik rekabet stilleri ile yaygın kaygı bozukluğu (r=-.159, p<.01), ayrılma kaygı bozukluğu (r=-.138, p<.01), özgül fobi kaygı bozukluğu (r=-.102, p<.05) ve toplam kaygı bozukluğu (r=-.156, p<.01) arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle okul öncesi dönem çocuklarının yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma kaygı bozukluğu, özgül fobi kaygı bozukluğu ve toplam kaygı bozuklarının artması durumunda göreve yönelik rekabetlerinin azalacağı söylenebilir.

Okul öncesi dönem çocuklarının baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stilleri ile özgül fobi kaygı bozukluğu (r=-.113, p<.05) ve toplam kaygı bozukluğu (r=-.112, p<.01) arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle okul öncesi dönem çocuklarının özgül fobi kaygı bozukluğu ve toplam

kaygı bozuklarının artması durumunda baskınlığın korunumu rekabet stillerinin azalacağı söylenebilir.

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri ile kaygı düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunan alt boyutlardaki korelasyon değerleri incelendiğinde aradaki ilişkinin düşük olduğu söylenebilir.

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygı düzeyleri ile ebeveynlerinin ebeveynlik tutumları arasındaki ilişki.

Tablo 41

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Kaygı Düzeyleri ile Ebeveynlerinin Ebeveynlik Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1-Toplumsal Kaygı	1								
2- Yaygın Kaygı	,431**	1							
3- Ayrılma Kaygı	,265**	,580**	1						
4- Özgül Fobi	,420**	,566**	,468**	1					
5- Toplam Kaygı	,694**	,818**	,766**	,795**	1				
6-Demokratik	-,129**	-,091	-,065	-,093	-,123*	1			
7-Otoriter	,191**	,245**	,180**	,115*	,236**	-,381**	1		
8-Aşırı Koruyucu	,249**	,154**	,143**	,231**	,255**	,183**	-,034	1	
9-İzin Verici	,086	,087	,035	-,033	,056	-,170**	,422**	-,027	1

*p<.05, **p<.01

Tablo 41 incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklarının kaygı düzeyleri ile ebeveynlerinin ebeveynlik tutumları arasında bir ilişkinin olup olmadığına ilişkin yapılan analiz sonucunda demokratik ebeveynlik tutumu ile toplumsal kaygı alt boyutu (r=-.129, p<.05) ve toplam kaygı bozukluğu (r=-.123, p<.01) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin demokratik ebeveynlik tutumlarının artması durumunda toplumsal kaygı bozukları ve toplam kaygı bozukluklarının azalacağı söylenebilir.

Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin otoriter ebeveynlik tutumları ile toplumsal kaygı bozukluğu (r=.191, p<.01), yaygın kaygı bozukluğu (r=.245, p<.01), ayrılma kaygı bozukluğu (r=.180, p<.01), özgül fobi kaygı bozukluğu (r=.115, p<.05) ve toplam kaygı bozukluğu (r=.236, p<.01) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin otoriter ebeveynlik tutumlarının artması durumunda kaygı ölçeğinin bütün alt boyutlarında ve toplam kaygılarının da artacağı söylenebilir.

Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumları ile toplumsal kaygı bozukluğu (r=.249, p<.01), yaygın kaygı bozukluğu (r=.154, p<.01), ayrılma kaygı bozukluğu (r=.143, p<.01), özgül fobi kaygı bozukluğu (r=.231, p<.05) ve toplam kaygı bozukluğu (r=.255, p<.01) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarının artması durumunda çocuklarının kaygı ölçeğinin bütün alt boyutları ile toplam kaygılarının da artacağı söylenebilir.

Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin izin verici ebeveynlik tutumları ile kaygı ölçeğinin hiçbir alt boyutu ve ölçeğin genel kaygı toplamı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin ebeveynlik tutumları ile kaygı bozuklukları arasında bulunan anlamlı ilişkilere dair korelasyon değerleri incelendiğinde aradaki ilişkilerin düşük olduğu söylenebilir.

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri ile ebeveynlerinin ebeveynlik tutumları arasındaki ilişki.

Tablo 42

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri ile Ebeveynlerinin Ebeveynlik Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7
1-Başkalarına Odaklı	1						
2- Göreve Yönelik	-,059	1					
3- Baskınlığın Korunumu	,444**	,422**	1				

4-Demokratik	,022	,172**	,060	1			
5-Otoriter	,029	-,088	,029	-,381**	1		
6-Aşırı Koruyucu	-,086	-,034	-,083	,183**	-,034	1	
7-İzin Verici	,021	-,047	-,21	-,170**	,422**	-,027	1

*p<.05, **p<.01

Tablo 42 incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri ile ebeveynlerinin ebeveynlik tutumları arasında bir ilişkinin olup olmadığına ilişkin yapılan analiz sonucunda sadece demokratik ebeveynlik tutumu ile göreve yönelik rekabet stili (r=-.172, p<.01) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin demokratik ebeveynlik tutumlarının artması durumunda göreve yönelik rekabet stillerinde de bir artış olacağı söylenebilir. Bulunan bu iki değişken arasındaki ilişkiye dair korelasyon değeri incelendiğinde aradaki ilişkinin düşük olduğu söylenebilir.

Bölüm 5

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde sırasıyla çalışmada elde edilen sonuçlar, sonrasında bu sonuçlara ilişkin tartışma ve son olarak da önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Ebeveynlerin benimsediği “otoriter tutum” ve “izin verici tutum” boyutlarının düşük düzeyde olduğu; “demokratik tutum” ve “aşırı koruyucu tutum” boyutlarının yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının cinsiyetlerine göre hiçbir ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının aile tiplerine göre otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveynlik tutumlarında anlamlı bir farklılık göstermediği, demokratik ebeveynlik tutumunda ise çekirdek aile yapısına sahip ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumları geniş aile yapısına sahip ebeveynlerinkinden daha yüksek bulunmuştur.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları yaşadıkları eve göre izin verici ve otoriter ebeveynlik tutumlarında anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Apartmanda oturan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının daha demokratik olduğu görülmüştür. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumunda ise müstakil evde oturan ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının çocuklarının cinsiyetine göre hiçbir alt boyutta anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının çocuklarının okul öncesi eğitim alma süresine göre otoriter, demokratik ve aşırı koruyucu tutumlarda anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. İki yıl okul öncesi eğitim alan çocukların ebeveynlerinin izin verici ebeveynlik tutumlarının bir yıl okul öncesi eğitim alan çocukların ebeveynlerinin izin verici ebeveynlik tutumlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının annenin yaşına göre demokratik, otoriter, izin verici ve aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının babanın yaşına göre demokratik ve otoriter ebeveynlik tutumlarında anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Yaşı büyük olan babaların daha demokratik ve daha az otoriter oldukları bulunmuştur.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının annenin eğitim durumuna göre demokratik ebeveyn tutumunda ebeveynin öğrenim düzeyinin artması ile birlikte demokratik tutumun arttığı, aşırı koruyucu tutumun ise ters yönlü olarak azaldığı belirlenmiştir. Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının annenin eğitim durumuna göre otoriter ve izin verici ebeveynlik tutumlarında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları babanın eğitim durumuna göre izin verici ve otoriter ebeveynlik tutumlarında anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Demokratik ebeveyn tutumunda, babanın öğrenim düzeyinin yükselmesi ile demokratik tutumu da artmıştır. Aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda ise öğrenim düzeyi yükseldikçe aşırı koruyucu tutumda azalma görülmüştür.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuk sayısına göre izin verici ve otoriter ebeveynlik tutumlarında anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Demokratik ebeveyn tutumunda bir çocuk sahibi olan ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumlarının üç ve dört çocuk sahibi olan ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumlarından anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Aşırı koruyucu ebeveynlik tutumunda ise iki çocuk sahibi ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarının beş ve daha fazla sayıda çocuğu olan ebeveynlerin aşırı koruyuculuk ebeveynlik tutumlarından anlamlı bir şekilde düşük olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının çocuğun yaşına göre otoriter, demokratik ve aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarında anlamlı bir farklılık göstermediği, izin verici ebeveynlik tutumunda ise dört yaş çocuğa sahip ebeveynlerin izin verici ebeveynlik tutumlarının beş yaş ve altı yaş çocuğa sahip ebeveynlerin izin verici ebeveynlik tutumlarından anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının çocuğun doğum sırasına göre otoriter, demokratik ve izin verici ebeveynlik tutumlarında anlamlı bir farklılık göstermediği, aşırı koruyucu ebeveyn tutumunda, dördüncü sırada ve sonrasında doğan çocukların ebeveynlerinin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarının ikinci sırada doğan çocuğa sahip ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarından anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygı ortalamalarının ölçeğin alt boyutlarında ve genel toplamında düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının aile tiplerine göre kaygı ölçeğinin hiçbir alt boyutunda ve ölçeğin genel toplamında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının kaygı ölçeğinin genel toplamında ve bütün alt boyutlarında müstakil evde oturan çocukların kaygılarının apartmanda oturan çocukların kaygılarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygı düzeylerinin cinsiyetlerine göre kaygı ölçeğinin hiçbir alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının okul öncesi eğitim alma sürelerine göre ölçeğin hiçbir alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygı düzeylerinin annelerinin yaşlarına göre kaygı ölçeğinin hiçbir alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının babalarının yaşına göre toplumsal kaygı bozukluğu alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermediği, yaygın kaygı bozukluğu alt boyutunda 26-30 yaş aralığındaki babaların çocuklarının yaygın kaygı bozukluklarının 41 yaş ve üzeri yaş aralığındaki babaların çocuklarının yaygın kaygı bozukluklarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrılma kaygısı alt boyutunda 26-30 yaş aralığındaki babaların çocuklarının ayrılma kaygı bozukluklarının 36-40 yaş aralığındaki babaların çocuklarının ayrılma kaybı bozukluklarından anlamlı şekilde yüksek olduğu, özgül

fobi kaygı bozukluğunda ise 26-30 yaş aralığındaki babaların çocuklarının özgül fobi kaygı bozukluklarının 36-40 yaş aralığındaki babaların çocuklarının özgül fobi kaygı bozukluklarından anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir. 26-30 yaş aralığındaki babaların çocuklarının kaygı ölçeğinin genel toplamında kaygı bozukluklarının 36-40 yaş aralığındaki ve 41 yaş ve üzeri yaş aralığındaki babaların çocuklarının toplam kaygı bozukluklarından anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının annelerinin eğitim durumuna göre okur-yazar olan annelerin çocuklarının toplumsal kaygı bozukluklarının diğer annelerin çocuklarının toplumsal kaygı bozukluklarından anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Yaygın kaygı bozukluğu alt boyutunda okuryazar olan annelerin çocuklarının yaygın kaygı bozukluklarının üniversite mezunu olan annelerin çocuklarının yaygın kaygı bozukluklarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Ayrılma kaygısı alt boyutunda üniversite mezunu olan annelerin çocuklarının ayrılma kaygı bozuklukları okur-yazar olan, ilkokul mezunu olan ve lise mezunu olan annelerin çocuklarının ayrılma kaygı bozukluklarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde düşük bulunmuştur. Özgül fobi kaygı bozukluğu alt boyutunda ise üniversite mezunu olan annelerin çocuklarının özgül fobi kaygı bozukluklarının okur-yazar olan ve ilkokul mezunu olan annelerin çocuklarının özgül fobi kaygı bozukluklarından anlamlı bir şekilde düşük olduğu belirlenmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının annenin eğitim durumuna göre, kaygı ölçeğinin genel toplamında üniversite mezunu olan annelerin çocuklarının toplam kaygı bozukluklarının okuryazar olan, ilkokul mezunu olan ve lise mezunu olan annelerin çocuklarının toplam kaygı bozukluklarından anlamlı bir şekilde düşük olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada anne ve babaların öğretim düzeyinin artması ile çocukların toplumsal kaygı bozukluğu, özgül fobi kaygı bozukluğu, ayrılma kaygı bozukluğu ve yaygın kaygı bozukluklarının azaldığı görülmüştür.

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının ailedeki çocuk sayısına göre toplumsal kaygı bozukluğu ve yaygın kaygı bozukluğu alt boyutlarında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Ayrılma kaygı bozukluğu ve özgül fobi kaygı

bozukluğunda ise ailedeki çocuk sayısındaki artış ile beraber kaygı düzeyinin de arttığı belirlenmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının yaşlarına göre toplumsal kaygı bozukluğu alt boyutunda, beş yaşındaki çocukların toplumsal kaygı bozukluklarının altı yaşındaki çocukların toplumsal kaygı bozukluklarından anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarının kaygılarının yaşlarına göre ayrılma kaygı bozukluğu, yaygın kaygı bozukluğu ve özgül fobi kaygı bozukluğu alt boyutlarında ve ölçeğin genel toplamında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygıları doğum sıralarına göre toplumsal kaygı bozukluğu alt boyutunda anlamlı bir fark göstermemiştir. Yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma kaygı bozukluğu ve özgül fobi kaygı bozukluğu alt boyutlarında ikinci sırada doğan çocukların kaygılarının üçüncü sırada doğan ve dördüncü ve sonrası sırada doğan çocukların kaygı bozukluklarından anlamlı şekilde düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca çocukların doğum sırasına göre kaygı ölçeğinin genel toplamında ikinci sırada doğan çocukların toplam kaygı bozukluklarının birinci sırada doğan ve dördüncü ve sonrası sırada doğan çocukların toplam kaygı bozukluklarından anlamlı şekilde düşük olduğu belirlenmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri ortalamalarına bakıldığında, en çok göreve yönelik rekabet stiline, ardından baskınlığın korunumu hiyerarşisine sahip oldukları, en az ise başkalarına odaklı rekabet stiline sahip oldukları görülmüştür.

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin aile tiplerine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stillerinin yaşadıkları eve göre başkalarına odaklı rekabet stilinde anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Göreve yönelik rekabet ve baskınlığın korunumu hiyerarşisi stillerinde ise müstakil evde oturan çocukların apartmanda oturan çocuklara oranla rekabet stillerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri cinsiyetlerine göre baskınlığın korunumu hiyerarşisi stilinde ve başkalarına odaklı rekabet stilinde anlamlı bir fark göstermemiştir. Göreve yönelik rekabet stilinde ise kız çocuklarının göreve yönelik rekabet stilleri erkek çocuklarının göreve yönelik rekabet stillerinden daha yüksek düzeydedir.

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri okul öncesi eğitim alma sürelerine göre rekabet stilleri ölçeğinin hiçbir alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri annelerinin yaşlarına göre rekabet stilleri ölçeğinin hiçbir alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri babalarının yaşlarına göre rekabet stilleri ölçeğinin hiçbir alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Çocukların rekabet stilleri annelerinin eğitim durumuna göre başkalarına odaklı rekabet stilinde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Göreve yönelik rekabet stili ve baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stilinde ise üniversite mezunu annelerin çocuklarının rekabet stilleri, okur-yazar olan ve ilkokul mezunu olan annelerin çocuklarının rekabet stillerinden anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur.

Çocukların rekabet stilleri babalarının eğitim durumuna göre baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stilinde ve başkalarına odaklı rekabet stilinde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Göreve yönelik rekabet stilinde ise babanın öğrenim düzeyi arttıkça çocukların göreve yönelik rekabet stilinde de artış olduğu bulunmuştur.

Çocukların rekabet stilleri ailedeki çocuk sayısına göre baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stilinde ve başkalarına odaklı rekabet stilinde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Göreve yönelik rekabet stilinde ise çocuk sayısı iki olan ailelerdeki çocukların göreve yönelik rekabet stilleri çocuk sayısı dört olan ailelerdeki çocukların göreve yönelik rekabet stillerinden yüksek bulunmuştur.

Çocukların rekabet stilleri yaşlarına göre başkalarına odaklı rekabet stilinde, baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stilinde ve göreve yönelik rekabet stilinde anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Çocukların rekabet stilleri çocuğun doğum sırasına göre başkalarına odaklı rekabet stilinde anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Göreve yönelik rekabet stilinde birinci sırada doğan ve ikinci sırada doğan çocukların göreve yönelik rekabet stillerinin dört ve sonrası sırada doğan çocukların göreve yönelik rekabet stillerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stilinde ise birinci sırada doğan çocukların baskınlığın korunumu hiyerarşisi stillerinin dört ve sonrası sırada doğan çocukların baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stillerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının kaygı düzeyleri ile rekabet stilleri arasında anlamlı ilişki bulunan alt boyutlar incelendiğinde aradaki ilişkinin düşük olduğu belirlenmiştir. Çocukların ayrılma kaygı bozukluklarının artması durumunda başkalarına odaklı rekabetlerinin azalacağı belirlenmiştir. Çocukların yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma kaygı bozukluğu, özgül fobi kaygı bozukluğu ve toplam kaygı bozukluklarının artması durumunda göreve yönelik rekabetlerinin azalacağı belirlenmiştir. Çocukların özgül fobi kaygı bozukluğu ve toplam kaygı bozukluklarının artması durumunda baskınlığın korunumu rekabet stillerinin azalacağı belirlenmiştir.

Çocukların ebeveynlerinin demokratik ebeveynlik tutumlarının artması durumunda toplam kaygı bozuklukları ve toplumsal kaygı bozukluklarının azalacağı bulunmuştur.

Çocukların ebeveynlerinin otoriter ebeveynlik tutumlarının artması durumunda kaygı ölçeğinin bütün alt boyutlarında ve toplam kaygılarının da artacağı belirlenmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarının artması durumunda çocuklarının kaygı ölçeğinin bütün alt boyutlarında ve toplam kaygılarının da artacağı belirlenmiştir.

Çocukların ebeveynlerinin izin verici ebeveynlik tutumları ile kaygı ölçeğinin hiçbir alt boyutu ve ölçeğin genel kaygı toplamı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Çocukların ebeveynlerinin ebeveynlik tutumları ile çocukların rekabet stilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında ebeveynlerin demokratik tutumlarının artması durumunda çocukların göreve yönelik rekabet stillerin de artış olduğu bulunmuştur.

Tartışma

Temel amacı okul öncesi dönem çocuklarının rekabet stilleri, kaygı düzeyleri ve ebeveynlerinin sergilediği tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesi olan bu araştırmanın alt problemlerine yönelik ulaşılan bulguların tartışılmasına ve yorumlanmasına bu bölümde yer verilmiştir.

Araştırmanın bulgularına göre okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin daha çok demokratik ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumlarını sergiledikleri belirlenmiştir. Yalçın (2016) da çalışmasında ebeveynlerin daha çok aşırı koruyucu ve demokratik tutuma sahip olduklarını belirtmiştir. Demokratik tutumun çok sergilenmesinin, araştırmaya katılan ebeveynlerin eğitim durumlarının daha çok lise ve üniversite düzeyinde olması ile alakalı olduğu düşünülmektedir. Mızrakçı (1994), annelerin çocuk yetiştirme stillerine etki eden faktörleri ortaya koymak amacıyla yaptığı çalışmanın sonucunda çocuk yetiştirme stilleri üzerinde en etkili faktörün ebeveynin eğitim düzeyi olduğunu ve eğitim düzeyinin yükselmesi ile ebeveynlerde demokratik tutumun arttığını belirtmiştir. Aşırı koruyucu tutumda ise bu durumun aksine Özyürek (2004), yaptığı çalışmada aşırı koruyucu tutumun ilkokul ve ortaokul mezunu ebeveynlerde daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları cinsiyetlerine göre hiçbir ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık ortaya koymamıştır. Akkaynak (2019) da okul öncesi dönem çocuklarında ebeveyn tutumları ile ilgili yürüttüğü çalışmada aynı bulguya ulaşmıştır. Bu durumun çalışmaya katılan ebeveynlerin aynı bölgede yaşamaları ve yaş, öğrenim düzeyi değişkenlerinde de birbirlerine yakın olmaları ile ilgili olabileceği düşünülmüştür. Kurttekin (2018) ile Sak ve diğerleri (2015) ise

yaptıkları çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının annelerinin babalarına göre daha demokratik tutum sergilediklerini belirtmişlerdir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının aile tiplerine göre incelenmesi sonucunda ise demokratik ebeveynlik tutumunda çekirdek aile yapısına sahip ebeveynlerin demokratik ebeveynlik tutumları, geniş aile yapısına sahip ebeveynlerinkinden daha yüksek bulunmuştur. Bu durumun, üniversite ve üstü öğrenim durumuna sahip ebeveynlerin daha çok çekirdek aile yapısına sahip olması ile ilişkili olduğu düşünülebilir. Ebeveynlerde öğrenim düzeyi arttıkça demokratik tutumun daha çok sergilendiği söylenebilir. Alanyazında aile tipleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları yaşadıkları eve göre incelendiğinde, apartmanda oturan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının müstakil evde oturan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarından daha demokratik olduğu görülmüştür. Bu bulgunun üniversite ve lisansüstü öğrenim düzeylerine sahip ebeveynlerin büyükşehirlerde daha çok apartmanlarda oturmalarıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Öğrenim düzeyi ile birlikte demokratik tutumun sergilenmesinin de arttığı belirtilmişti. Müstakil evde oturan ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumları apartmanda oturan ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumlarından daha yüksek bulunmuştur. Alanyazında bu bulgu ile ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Çocukların ebeveynlerinin ebeveynlik tutumları hiçbir alt boyutta çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Arabacıoğlu (2019) da yaptığı çalışmada aynı bulguya ulaşmıştır. Bu durum çocukların ebeveynlerinin cinsiyetlerine göre çocuklara farklı davranmadıklarını ortaya koymaktadır. Yani araştırmaya katılan ebeveynlerin, geleneksel görüşlere zıt olarak kız ve erkek çocuklara eşit şekilde yaklaştıkları söylenebilir. Güney (2017) ise kız çocuklarına karşı daha demokratik tutum sergilendiğini belirtmiştir.

Çocukların okul öncesi eğitim alma süresine göre, iki yıl okul öncesi eğitim alan çocukların ebeveynlerinin izin verici ebeveynlik tutumlarının, bir yıl okul öncesi eğitim alan çocukların ebeveynlerinin izin verici ebeveynlik tutumlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Okul öncesi eğitim kurumuna küçük yaşta gidip iki yıl eğitim almak durumunda kalan çocukların ebeveynlerinin çalıştığı ve çocuklarına daha az vakit ayırabildiği ve bunun sonucunda da çocuklarına karşı

daha izin verici oldukları düşünülmektedir. Yani ebeveynlerin çocukla geçirdikleri süre azaldığı için, çocuklarının her isteğine daha izin verici oldukları düşünülmektedir. Aktürk (2015) ise bir yıl okula giden okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin aşırı koruyucu tutumlarının, iki yıl okula giden çocukların ebeveynlerinin tutumlarından daha yüksek olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına göre ebeveynlerin ebeveynlik tutumları annenin yaşına göre hiçbir ebeveynlik tutumunda anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu durumun, annelerin annelik içgüdülerinin doğuştan gelmesi ile alakalı olduğu düşünülmektedir. Anneler bu içgüdüden dolayı çocuklarına doğdukları zamandan itibaren, çocuk yetiştirme tecrübelerinden bağımsız şekilde yaklaşmaktadırlar. Bazarbashı (2014) ise yaptığı çalışmada annelerin yaşları arttıkça izin verici ve otoriter tutumun arttığını belirtmiştir.

Babaların yaşları ile ebeveynlik tutumları arasındaki farklılığa bakıldığında ise babaların yaşlarının artmasıyla demokratik tutumun da arttığı görülmüştür. Bu durumun babaların yıllar geçtikçe ebeveynlikte daha yetkin olmaları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bartlett (2004), Cabrera ve diğerleri (2000) de çalışmalarında aynı sonuca ulaşmışlardır. Akkaynak (2019), Sak ve diğerleri (2015) ise yaptığı çalışmada ebeveynin yaşı arttıkça demokratik ebeveyn tutumlarının azaldığını belirtmiştir. Farklı araştırmalarda farklı sonuçlar ortaya çıkmasının sebebi, araştırmaların farklı yerlerde yaşayan, farklı kültürlere sahip ebeveynler ile yapılmış olmasıdır.

Araştırmanın sonuçlarında, annenin eğitim durumuna göre demokratik ebeveyn tutumunda okuryazar olan ve ilkokul mezunu olan annelerin üniversite mezunu annelere göre daha az demokratik tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Kozikoğlu ve Uygun (2020), Kırman ve Doğan (2017) ve Lungarini (2015) çalışmalarında demokratik tutumun ebeveynlerin eğitim düzeyi ile doğru orantılı olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde babaların da eğitim durumları ile demokratik tutum sergileme durumları arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. Bu durumun, ebeveynlerin eğitim düzeylerinin yükselmesi ile çocuk yetiştirmede yeni uygulama ve fikirleri daha çabuk benimsemeleri ve çocukları ile sağlıklı iletişim kurarak onlara söz hakkı tanıyıp, demokratik bir ortam sağlamalarından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir. Aynı bulguya Alpoğuz (2014), Aydoğdu ve Dilekmen (2016) ve Yaprak (2007) de ulaşmıştır. Ayrıca araştırmanın

sonucuna göre ebeveynin öğrenim düzeyi ile aşırı koruyucu tutumu arasında ters yönlü bir farklılık bulunmuştur. Öğrenim düzeyinin yükselmesi ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme ile ilgili bilgilerinin arttığı ve çocukları aşırı korumak yerine onlara bağımsız davranma konusunda rehber oldukları düşünülmektedir. Öztürk ve Şanlı (2007) yürüttükleri araştırmada annelerin eğitim düzeyinin azalması ile aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarının arttığını ifade etmiştir.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları ailedeki çocuk sayısına göre farklılaşmıştır. Ailedeki çocuk sayısının azalması ile ebeveynlerin demokratik tutumu daha çok benimsedikleri görülmüştür. Kozikoğlu ve Uygun (2020) ile Sak ve diğerleri (2015) de çalışmalarında aynı sonuca varmışlardır. Bu sonuçlara bakarak tek çocuk sahibi olan ebeveynlerin çocuklarına daha fazla vakit ayırabildikleri, aile ortamında daha fazla söz hakkı verdikleri ve çocuğun duygu düşüncelerini daha çok önemsedikleri için demokratik tutumu daha çok benimsedikleri söylenebilir. Ayrıca ailedeki çocuk sayısının artması ile aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun da arttığı belirlenmiştir. Bu durumun ise ailedeki çocuk sayısının artması ile ailenin çocuklara vakit ayırmakta ve onların düşünce ve isteklerine önem vermekte zorlanmasından kaynaklandığı söylenebilir. Zorlandıkları için de tüm çocukları adına kendileri karar verip çocukları aşırı şekilde koruyup kısıtlamakta oldukları düşünülmektedir. Aktürk (2015) ise üç çocuklu ebeveynlerin bir ve iki çocuklu ebeveynlere göre daha demokratik tutuma sahip olduklarını belirtmiştir. Güney'e (2017) göre ise ailedeki çocuk sayısı ebeveyn tutumlarını etkilememektedir.

Dört yaş çocuğa sahip ebeveynlerin izin verici ebeveynlik tutumlarının beş ve altı yaş çocuğa sahip ebeveynlerin izin verici ebeveynlik tutumlarından yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumun, çocukların yaşlarının büyümesiyle ebeveynlerin onları toplumsal yaşama hazırlamak için daha az izin verici davranmaları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Diğer alt boyutlarda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Ebeveynlerin ebeveynlik tutumları çocuğun doğum sırasına göre yalnızca aşırı koruyucu ebeveyn tutumunda farklılık göstermiştir. Dördüncü sırada ve sonrasında doğan çocukların ebeveynlerinin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarının ikinci sırada doğan çocuğa sahip ebeveynlerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutumlarından yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumun ailedeki çocuk

sayısının artmasıyla ebeveynlerin çocukların duygu, düşünce, ihtiyaçlarına olan duyarlılıklarının azalmasının ve ebeveynin tüm çocuklar adına karar verip çocuğu aşırı şekilde korumasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın sonuçlarına göre okul öncesi dönemde çocukların kaygı ortalamalarının ölçeğin genel toplamında ve alt boyutlarında düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu durumun, araştırmaya katılan ebeveynlerin çoğunun lise ve üniversite mezunu olmaları ile alakalı olduğu düşünülmektedir. Ebeveynlerin öğrenim düzeyinin artması ile çocuklarda kaygının azaldığını daha önceki bulgularda belirtilmişti. Sirkeci (2017) ise yaptığı çalışmada okul öncesi dönem çocuklarında en sık görülen kaygı türünün özgül fobi olduğunu ortaya koymuştur.

Çocukların kaygı düzeyleri aile tiplerine göre ölçeğin genel toplamında ve hiçbir alt boyutunda farklılık göstermemiştir. Bu durumun ise çocuklarda kaygı ile aynı evde yaşanan kişi sayısı ve kişiler arasında bir ilişki bulunmamasından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir. Bu bulguyla ilgili olarak alanyazın incelendiğinde, Alisinanoğlu ve Ulutaş (2003) aynı sonuca ulaşırken, Çetin (2019) ve Kaya (2021) ebeveynlerin yetiştiği aile tipinin çocukların kaygıları üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir.

Araştırmada, müstakil evde oturan çocukların kaygılarının, apartmanda oturan çocukların kaygılarından yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durumun ise araştırmanın yapıldığı bölgede müstakil evde oturan ailelerin öğrenim düzeylerinin düşük olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ailelerin öğrenim düzeyi düştükçe çocuklarda kaygıya sebep olabilecek durumların bilincinde olunması ve bunların önlenmesi noktasında yetersizlik olabileceği düşünülmektedir. Alan yazında bu bulgunun ele alındığı herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Çocukların kaygı düzeylerinin cinsiyetlerine göre kaygı ölçeğinin hiçbir alt boyutunda farklılaşmadığı belirlenmiştir. Çetin (2019), Kaya (2021) ve Yeşildaş (2018) çalışmalarında aynı sonuca varmıştır. Sirkeci (2017), Bora (2019), Bosquet ve Egeland (2006), Van Der Sluis ve arkadaşları (2015) ise yaptıkları çalışmalarda kız çocuklarının kaygı düzeyinin erkek çocuklara oranla yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu durum bölgeye ve kültüre göre farklılık gösterebilir. Bazı kültürlerde kız çocukları erkek çocuklarına oranla daha yoğun baskı altındadır, bu da daha yoğun kaygı yaşamalarına sebep olabilir. Ancak

yapılan araştırmada cinsiyete göre herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu duruma göre araştırmanın yapıldığı bölgede kız ve erkek çocuklarına, kaygıyı ortaya çıkarabilecek durumlar noktasında eşit yaklaşıldığı söylenebilir.

Araştırmada çocukların kaygılarının okul öncesi eğitim alma sürelerine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu durum çocukların okula yönelik bir kaygılarının olmadığı veya var olan kaygı türlerine okula devam süresinin etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Bora (2019) ise yaptığı çalışmada çocukların eğitime devam sürelerinin ayrılık kaygılarının azalmasında etkili olduğunu belirlemiştir.

Çocukların kaygı düzeyleri annelerinin yaşlarına göre hiçbir alt boyutta farklılaşmamıştır. Önceki bulgularda annenin yaşı ile ebeveynlik tutumu arasında bir ilişki olmadığı belirtilmişti. Annelerin araştırmanın yapıldığı toplumda, çocuklarını doğdukları andan itibaren koşulsuz sevdikleri varsayılmaktadır. Bu yüzden yaşları ne olursa olsun çocuklarda kaygıya sebep olabilecek davranış ve söylemleri değişmemektedir. Direk (2021) de yaptığı çalışmada annelerin yaşı ile çocukların anksiyete düzeyleri arasında ilişki bulunmadığını saptamıştır.

Araştırmada, 26-30 yaş aralığındaki babaların çocuklarının ayrılma kaygı bozuklukları ve özgül fobi kaygı bozuklukları, yaşları 36-40 aralığındaki babaların çocuklarınınkine oranla daha yüksek bulunmuştur. Toplam kaygı bozukluklarının ise yaş ile ters orantılı olarak azaldığı belirlenmiştir. Bora (2019), Alisinanoğlu ve Ulutaş (2003) ve Lungarini (2015) de yaptıkları araştırmalarda ebeveynlerin yaşlarının yükselmesi ile çocukların kaygı puanlarında azalma olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumun sebebinin, babaların yaşlarının ilerlemesi ile birlikte olumlu tecrübeler edinmeleri ve çocukla kurdukları iletişimin kalitesinin artmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmada anne ve babaların öğrenim düzeyinin artması ile çocukların toplumsal kaygı bozukluğu, özgül fobi kaygı bozukluğu, ayrılma kaygı bozukluğu ve yaygın kaygı bozukluklarının azaldığı görülmüştür. Bora (2019), Beesdo ve diğerleri (2009), araştırmalarında aynı sonuca varmıştır. Bu durumun, ebeveynlerin öğrenim durumlarının yükselmesi ile çocuk yetiştirmeye yönelik bilgilerinin artması, çocuklarla iletişim becerilerinin yükselmesi, çocukların ihtiyaçlarına duyarlı olmaları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Kaya (2021), annelerden ilkokul ve altı öğrenim durumuna sahip olanların çocuklarının

diğerlerine göre ayrılık kaygılarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonucun aksine Sirkeci (2017), ise yaptığı çalışmada baba eğitim durumunun toplumsal kaygı bozukluğu, yaygın kaygı bozukluğu ve ayrılma kaygı bozukluğu ile ilişkisinin olmadığını ortaya koymuştur. Alisinanoğlu ve Ulutaş (2003), Topaloğlu (2013) ve Gülay (2008) ise çocukların kaygı düzeyleri ile ebeveyn öğrenim durumları arasında ilişki olmadığını belirtmiştir.

Araştırmada çocukların kaygılarının ailedeki çocuk sayısına göre toplumsal kaygı bozukluğu ve yaygın kaygı bozukluğu alt boyutlarında farklılaşmadığı görülmüştür. Bora (2019) ile Alisinanoğlu ve Ulutaş (2003), ise yaptıkları çalışmalarda kaygının hiçbir alt boyutu ile ailedeki çocuk sayısının farklılık oluşturmadığını belirtmişlerdir. Bu araştırmada, ayrılma kaygı bozukluğu ve özgül fobi kaygı bozukluğunda ise ailedeki çocuk sayısının artmasıyla kaygı düzeyinin arttığı sonucuna varılmıştır. Benzer şekilde Çetin (2019), Nazlıoğlu (2019), Küçüködük (2015), çalışmalarında ebeveynlerin çocuk sayıları arttıkça çocuklardaki ayrılık kaygısı ve sosyal kaygıların da arttığını belirtmişlerdir. Bu durumun ailedeki çocuk sayısının artmasıyla ebeveynlerin çocuklara ayırdıkları zamanın ve ilginin azalması, bunun sonucunda da çocukların ebeveynlerinden daha çok ayrı kalmaları, kaygı duymaları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Çocukların kaygıları yaşlarına göre ayrılma kaygı bozukluğu, özgül fobi ve yaygın kaygı bozukluğu alt boyutlarında ve ölçeğin genel toplamında anlamlı farklılık göstermemiştir. Battaglia (2016) ile Küçüködük (2015) ise çocukların yaşları büyüdükçe ayrılık kaygı düzeylerinin de arttığını belirtmiştir. Kaya (2021), Sirkeci (2017) ve Bora (2019) da yaptıkları çalışmalarda aynı sonuca varmışlardır. Araştırmada toplumsal kaygı bozukluğu alt boyutunda ise beş yaş çocuklarının kaygılarının altı yaşındaki çocukların kaygılarından yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durumun sebebinin beş yaşındaki çocukların sosyal yaşantı deneyimlerinin altı yaş çocuklarından daha az olması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca altı yaş çocuğunun okula devam süresinin beş yaş çocuğundan fazla olduğu tahmin edilmektedir. Yani altı yaşındaki çocuk, beş yaşındayken de okul öncesi eğitime devam etmiş olabilir. Bunun sonucunda da toplum ile daha fazla yaşantısının olduğu söylenebilir.

Araştırmanın bulguları incelendiğinde, genel olarak ikinci sırada doğan çocukların kaygı bozukluklarının birinci ve son sıralarda doğan çocukların kaygı

bozukluklarından düşük olduğu bulunmuştur. Bora (2019) da yaptığı çalışmada ortanca çocukların kaygılarının diğer çocukların kaygı düzeylerine oranla düşük olduğunu belirtmiştir. Bunun sebebi ise ortanca çocukların daha rahat büyütülmeleri, aile baskısının ve kontrolün daha az görülmesi olarak yorumlanabilir.

Araştırmanın sonuçlarına göre çocuklar en çok göreve yönelik rekabet stiline, ardından baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stiline sahiptirler. En az görülen rekabet stili ise başkalarına odaklı rekabet stilidir. Göreve yönelik rekabet stilinin yüksek çıkmasının sebebi ebeveynlerin daha çok demokratik tutum sergilemeleri ile ilişkili olduğu düşünülmüştür. Bay (2020) ile Paquette ve diğerleri (2013) tarafından yapılan çalışmalarda ise araştırmayı destekleyici nitelikte olarak en az başkalarına odaklı rekabet stilinin görüldüğü ifade edilmiştir. Yine aynı çalışmalarda mevcut çalışmanın aksine en çok baskınlığın korunumu hiyerarşisi stilinin görüldüğü belirtilmiştir.

Çocukların rekabet stilleri aile tiplerine göre farklılaşmamıştır. Bu durumun rekabet üzerinde aile tipinin değil ebeveynlerin tutumlarının önemli olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu bulguya alan yazında yer veren başka bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Göreve yönelik rekabet stili ve baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stilinde müstakil evde oturan çocukların apartmanda oturan çocuklara oranla daha düşük rekabet stiline sahip olduğu belirlenmiştir. Bu durumun müstakil evde oturan ailelerin eğitim düzeylerinin apartmanda oturan ailelerin eğitim düzeylerinden daha düşük olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça göreve yönelik rekabet stili ve baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stili de artış göstermektedir. Bu değişkenin ele alındığı herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre çocukların cinsiyetleri ile rekabet stilleri arasında yalnızca göreve yönelik rekabet stilinde anlamlı farklılık görülmüştür. Kız çocuklarının göreve yönelik rekabet stilleri erkek çocuklarınınkinden yüksek bulunmuştur. Bu durumun, araştırmanın yapıldığı bölgenin kültürel özellikleri arasında kız çocuklarının küçük yaşta daha fazla sorumluluk alması ve görev edinmesi ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Tsiakara ve Digelidis (2014) ile yaptıkları çalışmada erkek çocuklarının kız çocuklarına oranla daha rekabetçi

olduklarını belirtmişlerdir. Paquette ve diğerleri (2013) ise çalışmalarında kız çocukların erkek çocuklardan daha rekabetçi olduklarını belirtmişlerdir. Bay (2020), Bilici (2019), Roy ve Benenson (2002), Khadjavi ve Nicklisch (2018) ise yaptıkları çalışmalarda rekabet stilleri ile çocukların cinsiyetleri arasında hiçbir farklılık olmadığını belirtmişlerdir.

Çocukların rekabet stilleri okul öncesi eğitim alma sürelerine göre anlamlı şekilde farklılaşmamıştır. Bu durumun çocuklar bir veya iki yıl okul öncesi eğitim alsalar bile yaş gruplarının birbirine yakın olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bay (2020) ise yaptığı araştırmada çocukların okul öncesi eğitim alma süreleri arttıkça göreve yönelik rekabet stili ile baskınlık korunumu hiyerarşisi rekabet stilinin de arttığını ifade etmiştir.

Çocukların rekabet stilleri ebeveynlerin yaşlarına göre hiçbir alt boyutta anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır. Bilici (2019) ile Bülbül ve Akkaynak (2021), çalışmalarında aynı sonuca ulaşmışlardır. Bu bulgunun sebebi ise çocukların rekabet stillerinin üzerinde ebeveynlerin yaşlarının değil tutumlarının etkili olması olarak yorumlanabilir. Paquette ve diğerleri (2013) ile Uyanık Balat (2017) ise çocukların yaşlarının artması ile rekabetçi davranışlarının da arttığını belirtmişlerdir.

Ebeveynlerin öğrenim durumuna göre çocukların rekabet stillerine bakıldığında ebeveynin öğrenim düzeyinin artmasıyla paralel olarak çocuklarının göreve yönelik rekabet stilinin de arttığı görülmüştür. Bu durumun sebebi öğrenim düzeyi yüksek ebeveynlerin çocuklarını motive ederken dış çevreden değil bir hedeften güdülenmelerini sağlamaları olabilir. Bunun yanında ebeveynlerin çocuklarına sundukları yaşam deneyimleri ve çocuklarından beklentileri de bu bulguda etkili olabilir. Ayrıca annelerin eğitim durumunun artmasına paralel olarak çocukların baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stillerinin de arttığı belirlenmiştir. Bülbül (2019) ise çalışmasında annelerin öğrenim düzeyleri ile çocukların rekabet stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulmamıştır. Bilici (2019) ise çocukların rekabet stillerinin annelerin öğrenim düzeylerine göre değişiklik göstermediğini fakat babaların öğrenim düzeyine göre değişiklik gösterdiğini tespit etmiştir.

Bulgulara göre ailedeki çocuk sayısı ile çocukların rekabet stilleri arasında yalnızca göreve yönelik rekabet stilinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. İki

çocuklu ailelerin çocuklarının göreve yönelik rekabet stilleri dört çocuklu ailelerin çocuklarının göreve yönelik rekabet stillerinden yüksek bulunmuştur. Bu durumun nedeni ise az çocuklu ailelerdeki ebeveynlerin öğrenim seviyesinin yüksek olması, öğrenim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin çocuklarının ise göreve yönelik rekabet stillerinin yüksek olması olabilir. Bilici (2019) ise yaptığı çalışmada çocuk sayısına göre rekabet stillerinin hiçbir alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmadığını belirtmiştir.

Çocukların yaşlarına göre rekabet stillerinin hiçbir alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Akkaynak ve Bülbül (2021) ile Bilici (2019), çalışmalarında aynı sonucu elde etmişlerdir. Bu durumun sebebinin çocukların yaş aralıklarının birbirine yakın olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Tsiakara ve Digelidis (2021) ise çocukların yaşlarının büyümesi ile daha rekabetçi davrandıklarını belirtmişlerdir.

Çocuğun doğum sırasına göre rekabet stillerinde yalnızca göreve yönelik rekabet stili ve baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stilinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Göreve yönelik rekabet stilinde ilk ve ikinci sırada doğan çocukların, dört ve sonrası sırada doğan çocuklara göre rekabet stillerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. İkinci sırada doğan çocukların baskınlığın korunumu hiyerarşisi rekabet stillerinin dört ve sonrası sırada doğan çocuklara oranla yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu durumun ilk sıralarda doğan çocukların sonradan kardeşleri olduğunda kendilerini onlarla kıyaslamak suretiyle rekabet duygusu yaşamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bilici (2019) ise çocukların doğum sırası ile rekabet stilleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ifade etmiştir.

Araştırma sonucunda çocukların rekabet stilleri ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişki düşük düzeyde bulunmuştur. Çocukların ayrılma kaygılarının artması durumunda başkalarına odaklı rekabet stillerinin azalacağı belirlenmiştir. Bu durumun, ayrılık kaygısı yaşayan çocukların ebeveynlerini kaybetme korkularından dolayı kendilerini akranları ve diğer bireylerle kıyaslamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Başkalarıyla rekabet halinde olma ve galip gelme düşüncesi, çocukların ebeveynlerinin kendi yanlarında olmasına neden olabileceği ile ilişkilendirilebilir. Çocukların ayrılma kaygı bozukluğu, yaygın kaygı bozukluğu, özgül fobi kaygı bozukluklarının ve toplam kaygı puanlarının artması ile göreve yönelik rekabet stillerinin azalacağı belirlenmiştir. Bu durumun,

çocukların kaygı seviyelerindeki artışın, onların bir göreve yönelik güdülenip odaklanmalarına engel olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Alanyazında okul öncesi dönem çocuklarında rekabet stilleri ve kaygı düzeylerinin bir arada ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmanın bulgularında demokratik ebeveynlik tutumunun artması ile çocukların toplam kaygı bozuklukları ve toplumsal kaygı bozukluklarının azalacağı belirlenmiştir. Tekinceer (2021) ile Thergaonkar ve Wadkar (2007) de aynı sonuca ulaşmıştır. Bu bulgunun, demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin olduğu ailelerde yetişen çocukların değer görmeleri, özgürce düşünmeleri ve bunu özgürce ifade etmeleri, ebeveynlerin onları oldukları gibi kabul etmeleri ve bunun sonucunda da karşılaştıkları problemler karşısında özgüvenli ve güçlü olabilmeleri ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Nazlıoğlu (2019), Mcshane ve Hastings (2009) ise aşırı koruyucu tutumun çocuklardaki ayrılık anksiyetesini arttırdığını belirtmişlerdir.

Ebeveynlerin aşırı koruyucu ve otoriter tutumlarının artması durumunda çocukların kaygı düzeylerinin de artacağı belirlenmiştir. Tekinceer (2021), Rodriguez (20010), Edwards ve arkadaşları (2010), çalışmalarında aynı sonuca ulaşmıştır. Ebeveynleri tarafından sürekli kısıtlanan, aşırı korunan, bağımsız hareket etmeleri desteklenmeyen, söz hakkı tanınmayan çocukların yaşam ile ilgili tecrübelerinin ve becerilerinin az olacağı, bunun sonucunda da kaygı hissedebilecekleri söylenebilir. İzin verici ebeveyn tutumuyla çocukların kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Sirkeci (2017) ise ebeveyn tutumları ile çocukların kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ifade etmiştir. Laurin ve arkadaşları (2015) ise izin verici ve aşırı koruyucu tutumların genel kaygı düzeyinin artmasına sebep olduğunu belirtmiştir.

Ebeveynlerde demokratik tutumun sergilenmesinin artmasıyla çocukların göreve yönelik rekabet stillerinin de arttığı görülmüştür. Bu durumun, demokratik tutuma sahip ebeveynlerin çocuk yetiştirirken çocukları başkalarıyla kıyaslamak yerine olumlu hedeflere ulaşmaları ile ilgili güdülemelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca ebeveynlerin öğrenim durumlarının artması ile demokratik tutum sergileme durumlarının da arttığı önceki bulgularda ifade edilmişti. Bu durumda göreve yönelik rekabet stili ile demokratik tutum arasında doğru orantılı ilişki olmasının öğrenim düzeyi ile de ilgili olabileceği

düşünülmektedir. Ebeveyn tutumları ile rekabet stilleri arasında diğer alt boyutların hiçbirinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Akkaynak ve Bülbül (2021) ise yaptıkları çalışmada, demokratik ebeveyn tutumlarının artmasıyla çocukların başkalarına odaklı rekabet stillerinin de arttığını belirtmişlerdir.

Araştırmanın sonuçlarına göre ebeveynlerin olumlu tutumlarının çocukların kaygı ve rekabet duygularını sağlıklı düzeyde tutabilmelerine yardımcı olduğu söylenebilir. Olumsuz ebeveyn tutumlarının ise çocuklarda yüksek kaygı ve rekabet türlerine sebep olabileceği görülmüştür. Bu durum çocuğun tüm gelişim alanlarını olumsuz etkileyebilir ve ileriki yaşamlarında da olumsuz durumlara sebep olabilir. Bu yüzden ebeveynler çocuklarına yönelik tutumlarına özen göstermelidir.

Öneriler

Araştırmanın bu kısmında sonuçlar doğrultusunda, araştırmacılara ve uygulayıcılara dönük önerilere yer verilmiştir.

Araştırmacılara yönelik öneriler.

Bu araştırma Van ilinin merkez ilçelerinde gerçekleştirilmiştir. Farklı sosyoekonomik düzeye sahip bölgelerde de benzer araştırmalar yapılabilir.

Bu araştırmada kullanılan Ebeveyn Tutum Ölçeği dışında farklı ebeveyn tutumlarını ölçen ölçekler de kullanılabilir.

Nitel yöntem ve farklı veri toplama yöntemleri kullanılarak da benzer çalışmalar yapılabilir.

Bu çalışmada ebeveyn tutumları, çocukların kaygı düzeyleri ve rekabet stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu üç başlığı farklı değişkenler ile inceleyecek çalışmalar da yapılabilir.

Bu araştırmada çocukların kaygı düzeyi ebeveyn görüşlerine göre belirlenmiştir. Yapılacak farklı araştırmalarda çocukların kaygı düzeyi öğretmen görüşlerine göre de belirlenebilir.

Bu araştırmada çocukların rekabet stilleri öğretmen görüşlerine göre belirlenmiştir. Yapılacak farklı araştırmalarda çocukların rekabet stilleri ebeveyn görüşlerine göre de belirlenebilir.

Bu araştırmada demokratik, otoriter, izin verici ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumları ölçülmüş ve değerlendirilmiştir. Yapılacak çalışmalarda ek olarak ihmalkar/ilgisiz/kayıtsız ebeveyn tutumu ve dengesiz/kararsız ebeveyn tutumu gibi farklı tutumlar da incelenebilir.

Çocuklarda rekabet stillerinin yaşantılarının her bölümünde görülmesinden dolayı rekabet stilleri ile gelişim alanları ve akademik beceriler arasındaki ilişkiler de incelenebilir.

Uygulayıcılara yönelik öneriler.

Ebeveynlerin olumlu tutum kazanabilmesi için ve çocuk eğitiminde kendi tutumlarının önemini fark edebilmeleri için eğitimler düzenlenebilir.

Ebeveynlere yönelik olarak çocuklarda kaygı ve rekabet ile ilgili eğitimler düzenlenebilir.

Okul öncesi öğretmenleri yarışmalı oyunları çocuklarda olumlu rekabeti geliştirecek şekilde kullanabilir. Buna yönelik öğretmenlere eğitimler verilebilir.

Okul öncesi öğretmenlerine, çocuklarda kaygının önemi ile ilgili eğitimler verilebilir.

Öğretmenler, sınıf ortamını ve sınıf yönetim stratejilerini çocuklarda kaygı ve olumsuz rekabete sebep olmayacak şekilde düzenleyebilir.

Kaynaklar

Ak, G. K., Yıldırım, B. ve Ateş, H. K. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki yeterlilik algılarının incelenmesi (Başakşehir ilçesi örneği). *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, 55*, 89-108.

Akkaynak, M. ve Uykan, E. (2019). Ebeveyn tutumları ile çocukların öz düzenlemeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, 6*(3), 1620-1644.

Akgün, R. ve Çetin, H. (2020). 4-6 yaş arası çocuğu olan ebeveyn tutumlarının ve istismar farkındalıklarının belirlenmesi üzerine bir çalışma. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi, 5*(1), 42-61.

Akgün, A., Gönen, S. ve Aydın, M. (2007). İlköğretim fen ve matematik öğretmenliği öğrencilerinin kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 6*(20), 283-299.

Aktürk, F. M. (2015). *Çocukları okul öncesi eğitime devam eden (5 yaş grubu) ebeveynlerin ana-baba tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi.* Selçuk Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Akyol, N. A. (2020). *Okul öncesi dönem çocuklarda bağlanma ile sosyal yetkinlik, kaygı, öfke ve öz-kontrol değişkenlerinde akran ilişkilerinin aracı rolü*. Hacettepe Üniversitesi: Yayımlanmamış doktora tezi.

Alisinanoğlu, F. ve Özbey, S. (2009). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların problem davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6*(2), 493-517.

Alisinanoğlu, F. (2003). Çocukların denetim odağı ile algıladıkları anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 1*(1), 97-107.

Al Kasaer, A. (2022). Generalized anxiety disorder among preschool children in Baghdad, Iraq. *Indian Journal of Public Health Research & Development, 13*(1), 143-148.

Altınbaş, İ. (2009). *Anksiyete tanısı alan çocukların ebeveynlerinin mizaç ve karakter özellikleri.* Ege Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Altınok, M. (2017). *Annelik stilleri ile okul öncesi dönem çocuklarının sosyal duygusal uyumu ve akademik benlik saygısı arasındaki ilişkinin belirlenmesi.* Aksaray Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Altunok, E. B. (2019). *Anne baba tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarının iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Necmettin Erbakan Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Alpoğuz, D. U. (2014). *Algılanan ana-baba tutumlarının ilköğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarına ve Türkçe dersi akademik başarılarına etkisi.* Ahi Evran Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Andı, F. T. (2014). *Okul öncesi çocuklarda öğretmen tarafından ölçülen sosyal davranış denetimi, sosyal uyum ve sosyal yeterlilik düzeylerinin, ebeveyn çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisinin incelenmesi.* Haliç Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.

Anlıak, Ş. (2004). Okul öncesi dönemde çocuğun yaşamında baba ve erkek öğretmenin rolü ve önemi. *Ege Eğitim Dergisi, 5*(1), 25-33.

Arabacıoğlu, B. (2019). *Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum düzeyleri ile ebeveyn tutumları ve çocuğun mizaç özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Uludağ Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Arı, R., Deniz, M., Erişen, Y., ve Çeliköz, N. (2006). *Çocukların okula hazırlanması (anne çocuk eğitimi) temel araştırması.* [https://yavuzerisen.com/wp-content/uploads/2015/09/MEB-okula-haz%C4%B1rl%C4%B1k-kitab%C4%B1-tam-metin.pdf] Erişim tarihi: 20 Temmuz 2022.

Arıkan, G. (2004). *Öğrencilerin matematik kaygı düzeyleri ile matematik başarı düzeyleri arasındaki ilişki -İlköğretim ikinci kademe-.* Gazi Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Arslan Aydoğan, S. (2017). *Ebeveynlerin çocukluk çağı örselenme yaşantısı ve bazı demografik özellikleri ile çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Çağ Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Atabey, D. (2017). Anasınıfına devam eden çocukların annelerinin anne tutumlarının incelenmesi (Çorum ili örneği). *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10*(1), 145-168.

Aunola, K. ve Nurmi, J. E. (2005). The role of parenting styles children's problem behavior. *Child Development, 76*(6), 1144-1159.

Aydın, O., Madi, B., Alpanda, S., ve Sazcı, A. (2012). MEB Okul Öncesi Eğitim Programı'nın nörogelişimsel açıdan değerlendirilmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 36*(36), 69-93.

Aydoğdu, F., ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11*(2), 569-585.

Babaroğlu, A. (2011). *Çocuk psikolojisi ve ruh sağlığı.* Ankara: Vize Yayıncılık.

Bağçeli Kahraman, P. ve Arabacıoğlu, B. (2021). Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum düzeyleri ve ebeveyn tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 25*(1), 175-192.

Bartlett, E. (2004). The effects of fatherhood on the health of men: A review of the literature. *The Journal of Men's Health & Gender, 1*(2), 159-169.

Başal, H. A. (2003). *Nasıl Mutlu Bir Çocuk Yetiştirebilirim?* İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Battaglia, M., Touchette, E., Garon-Carrier, G., Dionne, G., Sylvana, M., Vitaro, F., ve Boivin, M. (2016). Distinct trajectories of separation anxiety in the preschool years: persistence at school entry and early-life associated factors. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 57*(1), 39-46.

Bay, D. N. (2020). Okul öncesi dönemde çocukların rekabet sitillerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi, 9*(2), 557-578.

Bazarbashı, F. (2014). *2-6 yaşlarda çocukları olan annelerin duygusal zekâ düzeyleri ve bazı demografik özellikleri ile çocuk yetiştirmeye yönelik*

tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Çukurova Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Beesdo, K., Knappe, S, ve Pine, D. S. (2009). Anxiety and anxiety disorders in children and adolescents: developmental issues and implications for DSM-V. *Psychiatric Clinics, 32*(3), 483-524.

Begde, Z., ve Özyürek, A. (2016). Öğretmen ve anne-baba tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerilerine etkisi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5*(1), 204-232.

Berg, B. (2011). *The effects of parenting styles on a preschool aged child's social emotional development.* [http://www2.uwstout.edu/content/lib/thesis/2011/2011bergb.pdf]. Erişim tarihi: 20 Temmuz 2022

Berksun, E. O. (2003). *Anksiyete ve anksiyete bozuklukları*. İstanbul: Turgut Yayıncılık.

Bilici, H. S. (2019). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 60-72 aylık çocukların sosyal duygusal uyumları, sosyal problem çözme becerileri ve rekabet stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Marmara Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Birel, S. (2012). *Lise öğrencilerinin bazı değişkenlere göre rekabetçi tutum, psikolojik belirtiler ve problem çözme beceri düzeyleri.* Ondokuz Mayıs Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Bolattekin, A. (2014). *Anne babanın bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Arel Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Bora, A., ve Ünüvar, P. (2020*). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların kaygıları ile ebeveynlerinin kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, *56*(3), 345-361.

Bora, A. (2019). *Okul öncesi eğitime devam eden çocukların kaygıları ile ebeveynlerinin kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Bosquet, M. ve Egeland, B. (2006). The development and maintenance of anxiety symptoms from infancy through adolescence in a longitudinal sample. *Development and Psychopathology, 18*(2), 517-550.

Bowen, R., Offord, D. ve Boyle, M. (1990). the prevalence of overanxious disorder and separation anxiety disorder: results from the Ontario child health study*. Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 29*(5), 753-758.

Braza, P., Carreras, R., Munoz, J. M., Braza, F., Azurmendi, A., Pascual Sagastizábal, E. ve Sanchez-Martín, R. (2015). Negative maternal and paternal parenting styles as predictors of children's behavioral problems: Moderating effects of the child's sex. *Journal of Child and Family Studies, 24,* 847–856.

Bufferd, S. J., Dougherty, L. R. ve Olino, T. M. (2019). Okul öncesi çağındaki çocuklarda kaygı davranışlarının sıklığının ve şiddetinin haritalanması. *Journal of Anxiety Disorder, 63*(1), 9-17.

Bülbül, N., (2019). *Okul öncesi eğitimine devam eden 48-72 aylık çocukların rekabet stilleri ile çocuklara yönelik ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyi.* Okan Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Bülbül, N. ve Akkaynak, M. (2021). Okul öncesi eğitimine devam eden 48-72 aylık çocukların rekabet stilleri ile çocuklara yönelik ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, 8*(1), 32-66.

Büyüktaşkapu Soydan, S., Alakoç Pirpir, D. ve Azak, H. (2017). Aggressive behaviours of 48- to 66-month-old children: predictive power of teacher–student relationship, cartoon preferences and mother's attitude. *Early Child Development and Care, 187*(8), 1244-1258.

Cabrera, N. J., Tamis-LeMonda, C. S., Bradley, R. H., Hofferth, S. ve Lamb, M. E. (2000). Fatherhood in the twenty-first century. *Child Development, 71*(1), 127-136.

Canbaz, S. (2001). *Samsun Çıraklık Eğitim Merkezi'ne devam eden çırakların sosyo-demografik, çalışma yaşama özelliklerinin ve durumluk-sürekli*

kaygı düzeylerinin değerlendirilmesi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Can, M., Kaya, Ü. Ü. ve Hamiden Karaca, N. (2021). Okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin çocuk cinsel istismarının bildirimine yönelik tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi, 10*(2), 715-737.

Carapito, E., Ribeiro, M. T., Pereira, A. L. ve Roberto, M. S. (2020). Parenting stress and preschooler socio-emotional adjustment: The mediating role of Parenting styles in parent-child dyads. *Journal of Family Studies, 26*(4), 594-610.

Chansky, T. (2009). *Çocuklarda endişe.* (Çev. Elvan KANDEMİR). İstanbul: Kural Dışı Yayınları.

Corey, G. (2019). *Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları*. (çev. Tuncay ERGENE). Ankara: Mentis Yayıncılık.

Coşkun, Y. ve Baş, A. (2015). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne babalarının çocuk yetiştirmeye yönelik görüşlerinin karşılaştırılması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12*(2), 195-210.

Cüceloğlu, D. (2016). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çağdaş, A., (2002), *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2004). *Anne baba eğitimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.

Çakır, Ş. (2022). 3-6 yaş okul öncesi çocuklarda ebeveyn kabul-ret davranışı ve rekabet stilleri arasındaki ilişki. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 9*(2), 1-13.

Çetin, E. (2019). *48-72 aylık çocukların kaygı düzeyleri ile ebeveynlerinin 5 faktör kişilik kuramına göre kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* İstanbul Aydın Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Çiçekler, C. Y. ve Aral, N. (2022). Okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılıklarının cesaret değeri ve rekabet açısından incelenmesi. *Erken Çocuk Gelişimi ve Bakımı, 192*(15), 2455-2464.

Balat, G. U., Akman, B. ve Çiftçi, H. A. (2017). Okul Öncesi Rekabet Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, 4*(10), 59-71.

Deković, M. ve Gerris, J. R. M. (1992). Parental reasoning complexity, social class, and child-rearing behaviors. *Journal of Marriage and the Family, 54*(3), 675–685.

Demirer, E. (2021). Çocuk merkezli oyun terapisinin çocuktaki kaygı düzeyine etkisinin incelenmesi. *Academic Platform Journal of Education and Change, 4*(1), 91-110.

Demiriz, S. ve Ulutaş, İ. (2003). 9-12 yaş çocuklarının kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi, 1*(3), 1-9.

Demirsu, Ö. (2018). *Üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveyn tutumları ile sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkide psikolojik dayanıklılığın ve kaygı duyarlılığının aracı rolleri.* Işık Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Derman, M. T., Türen, Ş. ve Buntürk, T. (2020). Okul öncesi çocukların empati bölümleri ile annelerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi, 4*(3), 336-368.

Direk, S. (2021). *3-6 yaş okul öncesi çocukların sosyal yetkinlik, saldırganlık ve kaygı düzeyleri ile annelerinin kapsayıcı işlev düzeyi arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Maltepe Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Durmuşoğlu Saltalı, N. ve Arslan, E. (2012). Ebeveyn tutumlarının anasınıfına devam eden çocukların sosyal yetkinlik ve içe dönüklük davranışını yordaması. *İlköğretim Online, 11*(3), 729-737.

Edwards, S. L., Rapee, R. M., Kennedy, S. J. ve Spence, S. H. (2010). The assessment of anxiety symptoms in preschool-aged children: the revised preschool anxiety scale. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 39*(3), 400-409.

Edwards, S. L., Rapee, R. M. ve Kennedy, S. (2010). Prediction of anxiety symptoms in preschool-aged children: Examination of maternal and

paternal perspectives. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 51*(3), 313-321.

Eisenberg, N. ve Mussen, P. H. (1989). *The roots of prosocial behavior in children.* Cambridge: Cambridge University Press.

Elçi, S. (2021). *Okul öncesi dönem çocuklarının 21. Yüzyıl becerileri ile rekabet stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* İnönü Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Ellis, R. M. (2006). *Relationship Between Parenting Styles and Children's Motivational Styles the Development of Learned Helplessness.* Kansas Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Erdoğdu, Ö. (2019). *5-6 yaş grubu çocuklarda ebeveyn tutumlarının akran ilişkilerine etkisi.* Çukurova Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Erkan, N. S. ve Sop, A. (2018). Ebeveyn tutumları, davranış problemleri ve okula hazırbulunuşluk arasındaki ilişkinin öz-düzenlemenin aracılık rolü ile incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi, 43*(196), 27-47.

Fırat, B. (2015). *Ayrılma anksiyetesi belirtisi gösteren çocuklarda kaygı ve depresyon düzeyinin incelenmesi.* İstanbul Beykent Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Fischer, P., Camba, L., Ooi, S. H. ve Chevalier, N. (2018). Supporting cognitive control through competition and cooperation in childhood. *Journal of Experimental Child Psychology, 173*(1), 28–40.

Fitzgerald, D. D. ve White, K. J. (2003). Linking children's social worlds: perspective- taking in parent- child and peer contexts. *Social Behavior and Personality, 31*(5), 509-522.

Fülöp, M. (2004). *Competition as a culturally constructed concept.* Budapeşte Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Gençtan, E. (1995). *Normal dışı davranışlar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Gerrig, R. ve Zimbardo, P. (2012). *Psikoloji ve yaşam*. (çev. Gamze SART). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.

Gordon, T. (2014). *Etkili öğretmenlik eğitimi.* İstanbul: Profil Kitap.

Gökşen, E. (2019). *Okul öncesi dönemdeki çocukların duygu düzenleme becerileri ile mizaç özellikleri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi.* Karabük Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Gray, P. (2014). Playing to win: Raising children in a competitive culture. *American Journal of Play, 7*(1), 120-140.

Gülay, H. (2008). *5-6 yaş çocuklarına yönelik akran ilişkileri ölçeklerinin geçerlik güvenirlik çalışmaları ve akran ilişkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi.* Marmara Üniversitesi: Yayımlanmamış doktora tezi.

Güler Budak, M. ve Totan, T. (2020). 4-6 yaş arası okul öncesi çocuklar için yeniden düzenlenen kaygı ölçeğinin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Yıldız Journal of Educational Research, 5*(1), 119-140.

Güler, M. (2016). *Okul öncesi dönem 4-6 yaş çocukları için yeniden düzenlenen okul öncesi kaygı ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması.* Adnan Menderes Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Günalp, A. (2017). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi.* Selçuk Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Güney, E. (2017). *3-6 yaş arası çocuk annelerinin algıladıkları ebeveynlik biçimi, çocuk mizacı ve sergiledikleri ebeveynlik tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Haliç Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Güngör, H. ve Buluş, M. (2016). Ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin 5-6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının algılanan kaygı düzeyini öngörmedeki rolü. *PAU Eğitim Fakültesi Dergisi, 1*(39), 147-159.

Gürbüz, E. (2017). *Annelerin tutumlarına göre ana sınıflarına devam eden çocukların sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi.* Çağ Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Gürşimşek, I. (2002). *Dokuz Eylül Üniversitesi anaokulu/anasınıfı öğretmen el kitabı*. İstanbul: YA-PA.

Herrmann, E., Engelmann, J. M. ve Tomasello, M. (2019). Children engage in competitive altruism. *Journal of Experimental Child Psychology, 179*, 176–189.

Hirschler-Guttenberg, Y., Feldman, R., Ostfeld-Etzion, S., Laor, N. ve Golan, O. (2015). Self-and co-regulation of anger and fear in preschoolers with autism spectrum disorders: the role of maternal parenting style and temperament. *Journal of Autism and Developmental Disorders, 45*(9), 3004-3014.

Hirshfeld, B., Dina, R., Biederman, M., Henin, A., Faraone, S., Davis, S., Harrington, K. ve Rosenbaum, J. (2007). Behavioral inhibition in preschool children at risk is a specific predictor of middle childhood social anxiety: a five-year follow-up. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics, 28*(3), 225-233.

Horney, K. (2022). *Çağımızın nevrotik kişiliği*. (çev. Başak KICIR). İstanbul: Sel Yayıncılık.

Hu, Y., & Zhu, Y. (2018). Exploring an age difference in preschool children's competitiveness following a competition. *Frontiers in Psychology, 9*(1), 306.

Hudson, J., Dodd, H. ve Bovopoulos, N. (2011). Temperament, family environment and anxiety in preschool children. *Journal of Abnormal Child Psychology, 39*(7), 3-38.

İkiz, S. ve Öztürk Samur, A. (2016). Okul öncesi dönem çocuklarında fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın ebeveyn tutumları açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13*(35), 160-175.

İkizoğlu, M. (1993). *Demokratik ve otoriter anne-baba tutumlarının, lise son sınıf öğrencilerinin benlik saygısı üzerine etkisi*. Hacettepe Üniversitesi: Yayımlanmış yüksek lisans tezi.

Karabulut Demir, E. (2007). *Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ)*. İstanbul Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Karabulut Demir, E. ve Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları, 11*(21), 15-25.

Karakaya, E. ve Öztop, D. B. (2013). Kaygı bozukluğu olan çocuk ve ergenlerde bilişsel davranışçı terapi. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi, 2*(1), 10-24.

Kaya, E. (2021). *Okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin duygu düzenleme becerileri ile çocuklarının kaygı düzeyi ve duygu ifade biçimleri arasındaki ilişki.* Ordu Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Kaya, İ. (2020). The investigation of children's persistent and reactive behavior with respect to parenting attitudes. *International Journal of Progressive Education, 16*(6), 273-283.

Kaynak, B. ve Temel, F. (2016). Ceza infaz kurumlarındaki annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 24*(5), 2127-2142.

Kertz, S. J., Sylvester, C., Tillman, R. ve Luby, J. L. (2019). Latent class of anxiety symptom trajectories from preschool through school age. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 48*(2), 316-331.

Khadjavi, M. ve Nicklisch, A. (2018). Parents' ambitions and children's competitiveness. *Journal of Economic Psychology, 67*, 87–102.

Kırman, A. ve Doğan, Ö. (2017). Anne-baba çocuk ilişkileri: Bir meta-sentez çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 4*(1), 28-49.

Kocabaşoğlu, N. (2008). Anksiyete bozukluklarına genel bir bakış. *İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri: Türkiye'de Sık Karşılaşılan Psikiyatrik Hastalıklar, 62*, 175-184.

Koç, İ. (2014). *KPSS'ye hazırlanan öğretmen adaylarının öğrenme stilleri ile sınav kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yeditepe Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Kotaman, H. (2017). Ödüllendirme ve ebeveynlik stillerinin küçük çocukların aldatma davranışları üzerindeki etkisi. *Avrupa Gelişim Psikolojisi Dergisi, 14*(2), 127–140.

Kozan, D. (2020). *Ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönem çocukların okul olgunlukları arasındaki ilişki.* Uludağ Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Kozikoğlu, İ. ve Uygun, N. (2020). Çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9*(3), 1494-1507.

Köknel, Ö. (1995). *Kaygıdan mutluluğa kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Köksal, B. (2016). *Özel bir okulda okuyan 2-6 yaş arasındaki çocukların saldırganlık düzeyleri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Beykent Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Kurttekin, M. (2018). *2-4 yaş grubunda çocukları olan ailelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumu (Diyarbakır örneği).* Çağ Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Kuzgun, Y. (2019). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma.* Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Kuzgun, Y. (1972). *Ana-baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi.* Hacettepe Üniversitesi: Yayımlanmamış doktora tezi.

Küçüködük, C. (2015). *3-5 yaş arasında ve anaokuluna giden çocuk annelerinin ayrılma kaygısı ve bağlanma biçimleri ile çocuğun davranışları ve ayrılma kaygısı arasındaki ilişki: bilişsel esnekliğin aracı rolü.* Hacettepe Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Laurin, J. C., Joussemet, M., Tremblay, R. E. ve Boivin, M. (2015). Early forms of controlling parenting and the development of childhood anxiety. *Journal of Child and Family Studies, 24*(11), 3279-3292.

Lee, E. H., Zhou. Q., Eisenberg, N. ve Wang, Y. (2012). Bidirectional relations between temperament and parenting styles in Chinese children. *İnternational Journal of Behavioral Development, 37*(1), 57-67.

Lungarini, A. (2015). *Parenting styles and their relationship with anxiety in children.* Kingston: University of Rhode Island.

McShane, K. E. ve Hastings, P. (2009). The new friends' vignettes: Measuring parental psychological control that confers risk for anxious adjustment in preschoolers. *International Journal of Behavioral Development, 33*(6), 481-495.

Mızrakçı, Ş. (1994). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etki eden faktörler: demografik özellikleri, kendi yetiştiriliş tarzları, çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeyleri ve çocuğun mizacına ilişkin algıları.* Ege Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Morgan, G. A., Leech, N. L., Gloeckner, G. W. ve Barrett, K. C. (2004). *SPSS for introductory statistics: Use and interpretation.* London: Psychology Press.

Mutallimova, S. (2014). *Lise öğrencilerinde depresyon düzeyi ve anne baba tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Arel Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Nalbantoğlu, G. (2016). *6 ile 11 yaş arasında çocuklarda görülen ruhsal sorunların annelerin bağlanma düzeyi, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevleri ile olan ilişkisi.* İstanbul Arel Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Nazlıoğlu, A. G. (2019). *Çocuğun ayrılık kaygısı ile annelerin kaygı düzeyleri ve ebeveynlik tutumları arasındaki ilişki.* Hacettepe Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Öğretir Özçelik, D. A. ve Arslan, H. (2020). 3-5 yaş arası çocukların anne tutumlarının incelemesi. *Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1*(38), 18-30.

Öğüt, F. (2000). *Sosyal uyum ile sürekli kaygı arasındaki ilişki.* Kocaeli Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Özbey, Ç. (2004). *Çocuk sorunlarına yapıcı çözümler*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Özçelik, M. (2020). *Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal yetkinlik ve rekabet düzeylerinin farklı erken çocukluk eğitimi programları açısından*

incelenmesi. Yıldız Teknik Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Özensel, E. (2004). Türk toplumunda çocuğun yetiştirilmesinde annenin rolü: Konya ili örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi, 2*(6), 77-96.

Özyürek, A. (2017). Okul öncesi çocuğa sahip anne-babalara yönelik "Çocuk Yetiştirmeye İlişkin Anne Baba Görüşleri Ölçeği" ve "Anne-Baba Tutum Ölçeği" geliştirme çalışması. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi, 2*(1), 26-38.

Özyürek, A. (2015). Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ile anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi, 45*(206), 106-120.

Öztürk, A. (2014). Sosyal kaygıyı açıklayan yaklaşımlar. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 13*(48), 15-26.

Özyürek, A. (2004). *Kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi.* Gazi Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Pappert, A.T., Williams, A. ve Moore, C. (2017). The influence of competition on resource allocation in preschool children. *Social Development, 26*(2), 367–381.

Paquette, D., Gagnon, M. N., Bouchard, L., Bigras, M. ve Schneider, B. H. (2013). A new tool to explore children's social competencies: The preschool competition questionnaire. *Child Development Research, 2*(1), 1-10.

Perren, S., Stadelmann, S., Wyl, A. V. ve Klitzing, K.V. (2007). Developmental pathways of emotional/behavioral symptoms in kindergarten children: what is the role of pro-social behaviour. *European Child and Adolescent Psychiatry, 16*(4), 209-214.

Rapee, R., Wignall, A., Copham, W. ve Spence, S. (2014). *Kaygılı çocuğa yardım*. (çev. Rasim BAYKALDI). İstanbul: Arkadaş Yayıncılık.

Rodriguez, C. M. (2010). Parental discipline and abuse potential effects on child depression, anxiety and attributions. *Journal of Marriage and Family, 65*(4), 809-817.

Roy, R., ve Benenson, J. F. (2002). Sex and contextual effects on children's use. *Developmental Psychology, 38*(1), 306–312.

Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Atlı, S. ve Şahin, B. K. (2015). Okul öncesi dönem: Anne baba tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11*(3), 972-991.

Sheridan, S. ve Williams, P. (2006). Constructive competition in preschool. *Journal of Early Childhood Research, 4*(3), 291-310.

Sicim Sevim, B. ve Bapoğlu Dümenci, S. S. (2019). Çocukların riskli oyunla ilgili algıları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Early Childhood Education Studies, 5*(1), 1-15.

Sirkeci, B. (2017). *Okul öncesi çocukların anksiyete belirtileri ile anne baba tutumu arasındaki ilişki.* Haliç Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Sönmez, S. (2016). Erken çocukluk döneminde bireysel ve ikili grup etkinlik performans algıları: Karşılaştırmalı deneysel bir inceleme. *The Journal of Academic Social Science Studies, 51*, 323-333.

Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları, 13*(25), 42-59.

Swith. J. T. (2013). *Erken çocukluk döneminde gelişim çok kültürlü bir bakış açısı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Şahin, M. (2019). Korku, kaygı ve kaygı (anksiyete) bozuklukları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6*(10), 117-135.

Şahin Zeteroğlu, E. (2014). *Altı yaşındaki çocukların anne baba tutumları ile çoklu zekâ alanları ve grup içi etkinlik düzeyleri arasındaki ilişki.* Uludağ Üniversitesi: Yayımlanmamış doktora tezi

Şenol, S. (2006), *Korkular gelişimsel anlamı ve tedavisi.* İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Şimşek, A. (2006). *Duygusal zekânın, ana-baba tutumunun ve doğum sırasının tercih edilen liderlik tarzına etkisi.* Ankara Üniversitesi: Yayımlanmış yüksek lisans tezi.

Tassi, F., Schneider, B. H. ve Richard, J. F. (2001). Competitive behaviour at school in relation to social competence and in competence in middle childhood. *Revue Internationale de Psychologie Sociale, 14*(2), 165–184.

Tekinceer, E. (2021). *Somatik hastalığı olan okul öncesi dönem çocuklarında ebeveyn tutumları ve kaygı düzeyinin ilişkisinin incelenmesi*. Maltepe Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Tezel Şahin, F. ve Özyürek, A. (2008). 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6*(3), 395-414.

Thergaonkar, N. R. ve Wadkar, A, J. (2007). Relationship between test anxiety and parenting style. *Journal of Indian Association for Child and Adolescent Mental Health, 3*(1), 10-12.

Tsiakara, A. A. ve Digelidis, M. N. (2021). The competition in preschool age: A short review. *European Journal of Education Studies, 8*(8), 268-278.

Tsiakara, A. A. ve Digelidis, N. M. (2015). Preschoolers' perceptions of performance and satisfaction under competitive and non-competitive conditions. *Early Child Development and Care, 185*(7), 1109–1117.

Tsiakara, A. ve Digelidis, N. (2014). Assessing preschool children's competitive behaviour: An observational system. *Early Child Development and Care, 184*(11), 1648-1660.

Topaloğlu, Z. Ç. (2013). *4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne babalarının ebeveyn özyeterliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi.* Pamukkale Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Turan Cebeci, S. (2009). *Tam aileye ve tek ebeveyne sahip ailelerden gelen 7-12 yaşları arasındaki çocukların bağlanma stilleri ve kaygı durumları arasındaki ilişki.* Maltepe Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Turner, P. H. ve Harris, M. B. (2012). Parental attitudes and preschool children's social competence. *The Journal of Genetic Psychology, 14*(1), 105-113.

Toppe, T., Hardecker, S., Zerres, F. ve Harun, D. B. M. (2021). The influence of cooperation and competition on preschooler's prosociality toward in-group and out-group members. *Royal Society Open Science, 8*(5), 1-20.

Uğraş, S., Demiray, Ç. K., Mutluer, T. ve Coşkun, M. (2018). Okul öncesi çocuklarda anksiyete ölçeğinin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 25*(1), 63-76.

Uykan, E. ve Akkaynak, M. (2019). Ebeveyn tutumları ile çocukların öz düzenlemeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, 6*(3), 1620-1644.

Van Der Sluis, C., Van Steensel, F. ve Bögels, S. (2015). Parenting and children's internalizing symptoms: How important are parents? *Journal of Child and Family Studies, 24*(12), 3652-3661.

Varlı, B. (2020). *Okul öncesi dönemde ebeveyn tutumu ve davranış problemleri arasındaki ilişkide öz düzenlemenin aracı rolü.* İstanbul Şehir Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Yalçın, V. (2016). *Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum süreci ile ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki.* Anadolu Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Yaman, B. (2018). *Ebeveyn tutumlarının çocukların mizaç özellikleri ve duygu düzenleme becerileri üzerindeki rolü.* Işık Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Yanbastı, G. (1996). *Kişilik kuramları*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Yaprak, B. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumunun diskriminant analiziyle belirlenmesi ve benlik saygısı ile olan ilişkisinin*

değerlendirilmesi üzerine bir uygulama. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Yavuzer, H. (2019). *Çocuk psikolojisi.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2011). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2003). *Çocuğu tanımak ve anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yenidünya, A. (2015). *Lise öğrencilerinde rekabetçi tutum, benlik saygısı ve akademik başarı ilişkisi.* Marmara Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Yeşildaş, F. B. (2018). *Okul öncesi çocuklarda kaygının ebeveyn-çocuk ilişkisine yönelik değişkenler açısından değerlendirilmesi.* Ufuk Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Yılmaz, Y. (2020). *5-6 yaş grubu çocuklarının sahip oldukları öz düzenleme becerileri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Bursa Uludağ Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Yörükoğlu, A. (2015). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.

EK-A: Etik Komisyonu Onay Bildirimi

Evrak Tarih ve Sayısı: 29.08.2022-10476

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERİ YAYIN ETİK KURUL BAŞKANLIĞI

ETİK KURUL KARARLARI

TOPLANTI TARİHİ: 23.08.2022
OTURUM SAYISI: 2022/18 **Sayfa: 03/09**
TOPLANTIDA ALINAN KARAR SAYISI: 09

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Yayın Etik Kurulu'nun 23.08.2022 tarihinde saat 13.00' da zoom üzerinden Prof. Dr. Orhan DENİZ başkanlığında online yapmış olduğu toplantıda aşağıdaki ek kararı almıştır:

KARAR NO 2022/18-03. Danışmanlığını Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı öğretim üyesi Doç. Dr. Ramazan SAK'ın yapmış olduğu, yüksek lisans öğrencisi Songül YILDIZ'a ait, "Okul Öncesi Çocuklarının Rekabet Sitilleri, Kaygı Düzeyleri ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı tez çalışmasında kullanılacak olan anket ve ölçekler incelenmiş olup, söz konusu araçların ilgili kişilere uygulanmasında Sosyal ve Beşeri Etik Kuralları ve İlkeleri çerçevesinde herhangi bir sakınca olmadığına toplantıya katılan üyelerin oy birliğiyle karar verilmiştir.

	BAŞKAN Prof. Dr. Orhan DENİZ Edebiyat Fakültesi	
ÜYE Prof. Dr. Mehmet Şirin ÇIKAR İlahiyat Fakültesi	**ÜYE** Prof. Dr. Gülsen BAŞ Edebiyat Fakültesi	**ÜYE** Prof. Dr. Zafer KANBEROĞLU İktisadi ve İd. Bil. Fakültesi
ÜYE Prof. Dr. Zihni MEREY Eğitim Fakültesi	**ÜYE** Prof. Dr. Mehmet KARATAŞ Eğitim Fakültesi	**ÜYE** Prof. Dr. Muhammet Cevat YILDIRIM Eğitim Fakültesi (Katılmadı)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=4575&eD=BSN86Y3Z7H&eS=10476 adresinden yapılabilir.

EK-B: Etik Beyanı

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin bütününü kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

13/06/2023

Songül YILDIZ

EK-C: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

LİSANSÜSTÜ TEZ ORİJİNALLİK RAPORU

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

12/06/2023

Tez Başlığı / Konusu

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Rekabet Stilleri, Kaygı Düzeyleri ve Ebeveynlerinin Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 145 sayfalık kısmına ilişkin, 09/06/2023 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 20 (yirmi) dir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:
- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal İçemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

12/06/2023
Songül YILDIZ
Adı, Soyadı, İmza

Adı Soyadı : Songül YILDIZ
Anabilim Dalı : Temel Eğitim Anabilim Dalı
Bilim Dalı : Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

Statüsü : Y. Lisans **X** Doktora ☐

DANIŞMAN
Doç. Dr. Ramazan SAK
12/06/2023

ENSTİTÜ ONAYI
UYGUNDUR
...../...../20....
Cesim ALADAĞ
Enstitü Sekreteri